

İSMAİL BEŞİKÇİ

**KÜRT AYDINI
ÜZERİNE
DÜŞÜNCELER**

İKİNCİ BASKI

Vedat Aydın'ın

ve

tüm Kürdistan şehitlerinin

ışıklı anılarına...

YURT KİTAP-YAYIN: 41
İSMAİL BEŞİKÇİ BÜTÜN ESERLER: 10
Birinci Baskı : Temmuz 1991
İkinci Baskı : Aralık 1991

Dizgi : Yurt Kitap-Yayın
Başkı : Aydınlar Matbaası
Montaj: Mehmet Aydın

YURT KİTAP-YAYIN

GMK Bulvarı Onur İşhanı Kat: 7 No: 176
Tel: 117 35 49 KIZILAY ANKARA

İSMAİL BEŞİKÇİ

**KÜRT AYDINI
ÜZERİNE
DÜŞÜNCELER**

YURT
KİTAP-YAYIN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
I. ENTERNASYONALİST KÜRTLER	13
A. Komünist Enternasyonal'ci Kürtler.....	13
B. İslamcı Enternasyonalistler	25
II. KÜRTLERİN DE KÜRDİSTAN'I SÖMÜRGELEŞTİREN MİLLETLER GİBİ MÜSLÜMAN OLMALARI NE GİBİ SONUÇLAR DOĞURUYOR?	39
III. MUSA ANTER'İN ANILARI	43
IV. BİR VARSAYIM	49
V. KÜRT TOPLUMU ÇÜRÜMÜŞ-ÇÜRÜTÜLMÜŞ BİR TOPLUMDUR. KÜRT TOPLUMUNU YENİDEN KURMAK GEREKİR. YENİ TOPLUM İÇİN YENİ İNSAN GEREKİR	52
VI. PKK'NİN DÜŞÜNÇESİ VE EYLEMİ	55
Bir PKK'lı	60
VII. PKK'YA ELEŞTİRİ	65
VIII. ULUSAL KURTULUŞ SONRASININ İKİ ÖNEMLİ SİYASAL BİÇİMİ	70
IX. KÜRTLERİN AYMAZLIĞI	73
1. Türkiye'deki Amerikan Barış Gönüllüleri ve Kürtler	74
2. Filistinlilere Karşı Tutum	75
3. Emperyalizm ve Sömürgecilik Kavramları, Kürtlerin Sosyalist ve Komünist Devletlere Karşı Tavrı	81

4. Kürtlerin Türk İşçi Hareketine Karşı Tavir ve Davranışı, Türk İşçi Hareketinin Kürt Hareketine Karşı Tavir ve Davranışı.....	87
5. Milliyetçilik Kavramı Üzerine	90

X. SONUÇ	93
-----------------------	-----------

**THE FUND FOR FREE EXPRESSION
(İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VAKFI)'NİN**

Birinci Mektubunun Orjinali.....	97
Birinci Mektubun Türkçesi	98
Birinci Mektuba Cevap.....	99
İkinci Mektubunun Orjinali	113
İkinci Mektubun Türkçesi	114
İkinci Mektuba Cevap	115

UĞUR MUMCU'NUN YAZISI.....	122
UĞUR MUMCU'YA MEKTUP	125

ÖNSÖZ

Aydınsız bir toplum düşünülemez. Her toplum aydınını üretmiştir. Fakat, Kürt toplumu aydınına sahip olmayan bir toplumdur.

Kürdistan, emperyalist ve sömürgeci müdahalelerle bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ülkedir. Kürt ulusu, bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu emperyalist ve sömürgeci müdahaleler, Kürt toplumunu çürütmüştür. Kürt toplumu çürümüş bir toplumdur.

Kürt toplumu yoksul bir toplumdur. Kürtlerin burjuvazisi oluşmamıştır. Feodal sınıf burjuvalaşmadan ajanlaştırılmıştır. Böylece, ulusallık iddia edebilecek temel bir sınıf çürütülmüştür. Kürt toplumunun aydınları da yoktur.

Kürt toplumunu yeniden kurmak gerekir. Yeni toplum için yeni insanlar gerekir. Yeni insan nasıl yetişecektir? PKK'nın düşüncesi ve eylemi yeni insanın nasıl oluşacağı konusunda önemli ipuçları vermektedir. Yeni insanın önemli niteliklerinden biri, *"ulus için fedakârlık"*, *"vatan için özveri"*dir. Bu kitapta, (2) numaralı dipnotunda, (s. 65) bu fedakârlığın ve özverinin küçük bir örneği verilmiştir. Bu, hiçbir zaman, PKK'dan önceki hareketlerin inkârı, yok sayılması anlamına gelmez. Genç bir PKK'lı arkadaşın Musa Anter'le yaptığı tartışma bu bakımdan önemlidir. Genç PKK'lı *"... sizin kuşak Kürdistan için hiçbir şey yapmadı, biz sıfırdan başladık..."* diyor. Musa Anter'in hiçbir öfkeye kapılmadan, övünerek söylediği şudur: *"... Sizlerin geçmişi daha soğukkanlı bir şekilde değerlendirmeniz gerekir. Bizim kuşak da, eksi kaçlardan sifıra yükselebilmek için çok büyük çaba sarfetti..."*

Geçmişte, gerek sağda, gerek solda yer alan hareketleri "gele-
neksel hareketler" olarak nitelendirmek mümkündür. Kürdistan için
yeni olan PKK'nın düşüncesi ve eylemidir. Üzerine ölü toprağı ser-
pilmiş Kürt toplumu, PKK'nın düşüncesi ve eylemiyle sarsılmıştır.
Kürt sorunu konusunda kitaplar yazmak, dergi çıkarmak, siyasal
programlar çıkarmak, kuşkusuz önemlidir. Bunlar da önemli hiz-
metlerdir. Fakat, Kürt toplumunu sarsan, PKK'nın düşüncesi ve ey-
lemi olmuştur. Önyargılarla, PKK'nın, PKK önderliğinin reddedilme-
si, küçümsenmesi son derece yanlıştır. Kürtler, PKK konusunda
daha ciddi, daha etraflı, daha soğukkanlı düşünmek durumundadır-
lar. PKK'nın kendini nasıl ifade ettiğini, PKK'nın kendi yayınlarından
izlemek durumunda-dırlar.

Bu kitapta, PKK'nın önemli bir konuda eleştirisi yapılmaktadır.
PKK çeşitli çevreler tarafından, çeşitli nedenlerle eleştirilmektedir.
PKK en çok demokrasi konusunda eleştirilmektedir. PKK demokra-
tik olmamakla, despot olmakla suçlanmaktadır. Bunlar bazen suç-
lama, bazen da eleştiri olarak ifade edilmektedir. Suçlamalar çirkin-
dir. Eleştirilerin çoğunaysa katılmak mümkün değildir. Çünkü:

Kürdistan'da devletlerarası sömürge sistemi kuran devletlerin
hiçbiri demokratik değildir. Türkiye, İran, Irak, Suriye demokratik
devletler değildirler. Sovyetler Birliği için de aynı şeyi söylemek
mümkündür. Demokratik kurumlar ve demokratik gelenekler açısın-
dan Türkiye'nin, İran, Irak, Suriye olmadığı bilinmektedir. Fakat,
Türkiye'nin Kürdistan'ı yönetmesinde de demokratik kurumları, de-
mokratik gelenekleri görmek olası değildir. Kürdistan'da insan hak-
larının kırıntısı bile yoktur. Durum buyken soyut bir demokrasi isteği
çok anlamlı görünmemektedir. PKK'nın demokratik değerler açısın-
dan eleştirilmesinde bu konulara da dikkat edilmelidir. Örneğin Tür-
kiye, Kürdistan'ı illegal güçleriyle yönetmektedir. Soyut demokrasi
tartışmaları, demokrasi isteği, bu devlet terörünü geriletebilir mi?
Kararnamelerin sadece Kürdistan için hazırlandığı ve Kürdistan'da
uygulandığı açık bir gerçektir.

Kürdistan'da demokrasiyi kurmak ve geliştirmek, çok sesliliğin
oluşmasına engel olmamak, çeşitli görüşlerin varlığını kabul etmek,
"tek geçerli olan bizim söylediğimizdir", anlayışında olmamak, el-
bette önemlidir. Fakat, Türkiye, İran, Suriye, Irak gibi devletlerin de-
mokratik olmayan yapılarını da hiçbir zaman gözden ırak tutmamak
gerekir.

Bu incelemede, Kürt aydını konusunun bazı boyutlarına dikkat

çekilmiştir. Bu konunun çeşitli incelemelere ve eleştirilere ihtiyaç duyduğu da bilinmektedir.

Bu incelemenin sonunda, Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren, "*The Fund For Free Expression*" kurumunun iki mektubuna, o mektuplara tarafımızdan verilen cevaplara da yer verilmiştir. Gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun yazısı ve o yazıya verilen cevap, yine, kitabın sonunda yer almaktadır. Bu mektupların ve yazıların da aydınlar sorunuyla yakından ilgili olduğu düşünülmektedir.

Bu incelemeyi yayınlayan, iyi bir yayın olması için gerekli titizliği gösteren "*Yurt Kitap-Yayın*"a teşekkür ediyorum.

Temmuz 1991
Ankara

İsmail Beşikçi

KÜRT AYDINI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER(*)

Türkiye'de Kürtçe yasaklanmış bir dildir. Kürt adının ve Kürdistan adının kullanılması yasaklar kapsamındadır. Kürtlerden, Kürtçe'den, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarından söz edenler, Türk insanlarının milli duygularını zedeledikleri, rencide ettikleri gerekçesiyle yargılanmışlar, cezalandırılmışlardır. "Türkiye'de yaşayan herkesin anadili Türkçe'dir" şeklinde bir yasa bile yapılmıştır. Bu yasayı uygulamak için çaba gösterilmiştir. Bu, 19 Ekim 1983 tarihli ve 2932 sayılı olup "Türkçe'den Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" adını taşımaktadır. Bu ve benzer konularla ilgili olarak Türk Devleti'nin ırkçı ve sömürgeci politikası eleştirilebilir. Bu konularda çok şey söylenebilir. Bu, elbette gerekli ve yararlı bir çalışmadır. Fakat, konuyu başka bir açıdan daha irdelemek gerekmektedir.¹ Bu incelemenin amacı budur. Bu incelemede, Kürt aydınlarıyla ilgili bazı düşünceler ifade edilmeye çalışılacaktır.

(*) İnsan Hakları Derneği, İstanbul Şubesi'nin 15 Aralık 1990'da düzenlediği "Kararnameler ve Anadil Hakkı" konulu Panel'de yapılan konuşmanın, gözden geçirilmiş ve genişletilmiş ikinci bölümü (Bk. Yeni Ülke, Sayı 10, 23 Aralık 1990)

Panel'in öteki konuşmacısı, Av. Kamber Soypak'tır. Panel, İHD İstanbul Şubesi sekreteri Hüseyin Aygül tarafından yönetilmiştir.

Panel'in açış konuşmasını, İHD İstanbul Şubesi Başkanı Av. Ercan Kanar yapmıştır.

Panel İstanbul'da, Tabipler Odası Konferans Salonu'nda düzenlenmiştir.

1. Türk yönetimi 12 Haziran 1991 tarihli ve 3713 sayılı yeni bir yasa çıkarmıştır. "Terörle Mücadele Yasası" denilen bu yasanın 23/e maddesi, yukarıda sözü edilen yasağı kaldırmaktadır. Fakat yeni yeni yasaklar getirmektedir. Bu, "hak-hukuk", "adalet" gereği yapılmış bir yasa değildir. Bu yasanın ilgili maddesinin yapılmasında ve yorumlanmasında Kürtlere ve Kürt kültür özelliklerine karşı en ufak bir sevgi bes-

Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusu 30 milyonu aşkındır. Kürdistan'ın ülke olarak genişliği 550 bin kilometre karenin

lenmemektedir. Kürtlere ve Kürt kültürüne karşı en ufak bir dostluk hissi açıklanmamaktadır. Bu değişikliğin Kürdistan'daki ve Türkiye'deki gelişmelerin, iç ve dış dinamiklerin, iç ve dış dayatmaların kaçınılmaz kıldığı bir değişiklik olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilişkilerin çarpıcı bir örneği Efe Özal'ın düğününde yaşanmıştır.

Düğünde Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Başbakan Yıldırım Akbulut, bir önceki Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve beraberlerindeki diğerleri aynı masada oturmaktadırlar. Geceye katılan sanatçılardan İbrahim Tatlıses, programını icra ederken, bir tane de Kürtçe türkü söylemek için Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dan izin almıştır. Cumhurbaşkanı, "Yasağı da kaldırdık, sakınca yok" diyerek izin vermiştir. İbrahim Tatlıses, Kürtçe türküsüne başlar başlamaz bir önceki Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Yıldırım Akbulut düğün salonunu terketmişlerdir. Böylece, Kürtçe türkü söylenmesini protesto etmişlerdir. (Bk. Cumhuriyet, 28 Nisan 1991)

Bu, birtakım değişikliklerin sevgiyle, Kürtlerin ve Kürt kültürünün yararı düşünülerek yapılmadığını, iç ve dış kamuoyunun biraz olsun sesini kısmak amacıyla yapıldığını açıkça göstermektedir.

Şivan Perwer'in Mezopotamya Müzik Üretim tarafından hazırlanan "Kırivo" isimli Kürtçe kasetine "Türkçe yapıt" diye izin verilmiştir. İzin, Kültür Bakanlığı tarafından verilmiştir. (Bk. Cumhuriyet, 21 Mayıs 1991) Bu neyi gösterir?

Bu bilinçli, hesaplı tavır bir şeyi açıkça gösteriyor. Kürtler ve Kürt dili, Kürtçe hâlâ inkâr ediliyor. Kürtçe kaset yasaklanmıyor, Kürtçe kasete izin veriliyor ama, "bu zaten Türkçe yapıttır" deniyor. Türk mevzuatında Kürtçe'nin adının geçmemesi, ileride, müsait bir zamanda, Kürtçe'ye ve Kürtlere verildiği söylenen bu hakları tekrar geri alabilmek, yok sayabilmek amacını taşımaktadır. Kürtlerin, Kürtçe'nin adı geçmezse, "... bizim mevzuatımızda zaten böyle bir etnik grubun, böyle bir dilin adı geçmiyor" denecektir.

Burada Türk yöneticileri büyük bir yanılığın içindedir. Şu husus artık belirlenmiş bir şekilde ortaya çıkmıştır: Türk sömürge yönetimi ne tür önlemler alırsa alsın, Kürdistan'daki toplumsal ve siyasal gelişmeleri daha geri bir çizgiye çekemeyecektir. Kürt halkının siyasal kültürü günden güne daha da yoğunlaşacaktır. Kürt halkı çağın gereklerini daha sağlıklı bir şekilde kavrayacaktır. Kürt ulusunun özgürlükçü ve bağımsızlıkçı bir çizgide tavır ve davranış göstermesine hiçbir güç engel olmayacaktır. Türk sömürge yönetiminin ne kadar derin bir yanılığın içinde olduğu gittikçe daha iyi bir şekilde anlaşılacaktır.

üzerindedir. Buna rağmen Kürtlerin ulusal varlığı hâlâ inkâr edilebilmektedir. Kürtçe'nin bağımsız bir dil olup olmadığı hâlâ konuşulabilmektedir, tartışılabilir. Türk üniversitelerinde, hâlâ Kürtlerin Türklüğünü ispatlamaya çalışan profesörler vardır. Türk üniversitelerinde "Kürt Türkleri" adı altında dersler okutulabilmektedir. Bütün bunlar nasıl olabilmektedir? Burada büyük bir zıtlık var. Hem 30 milyonu aşkın bir nüfusa sahip olacaksın, hem de "Kürtler millet midir, halk mıdır; Kürtlerin bağımsız dilleri var mıdır; Kürtlerin millet olma özellikleri var mıdır..." gibi birtakım tartışmalar olacak. Hem Ortadoğu'da 30 milyonu aşkın bir nüfusa sahip olacaksın, 550 bin kilometre kare genişliğinde toprağın olacak, hem de birtakım siyasal otoriteler, Kürtçe'yi yasaklayabilecekler, "Herkesin anadili Türkçe'dir" buyuran, "aksini iddia edenler haindir" buyuran kanunlar yapabilecekler...

İşte burada Kürt toplumunun önemli bir zaafı ile karşı karşıya kalıyoruz. Kürt toplumunda bir hastalık var. Bunu irdelemeye çalışmak gerekir. Bu konuda Kürt aydını dediğimiz kategorinin ciddi bir şekilde ele alınması gerekir. Kürt aydınları hakkında kısaca, şunu söylemek mümkündür. Kürt aydını, Türk aydınının kötü bir kopyasıdır. Bu konuyla ilgili olarak birkaç örnek vermenin gerektiği kanısındayım.

I. ENTERNASYONALİST KÜRTLER

Kürtler enternasyonalizmi hep kendi kimliklerini gizlemek, kendi kimliklerini vurgulamamak için kullanmışlardır. Enternasyonalizmin kuşkusuz, böyle bir yorumu yoktur; böyle bir yorum sakattır. Uluslararası dayanışma, ancak ulusların eşit koşullar içinde, sözü edilen birlikte yer almalarıyla gerçekleşebilir. Enternasyonalist anlayışa sahip Kürtleri iki grupta ele almak mümkündür:

A. Komünist Enternasyonal'ci Kürtler

1) 1972 yılı Ekim ayı. Diyarbakır'da, Dicle Nehri kıyısındaki askeri tutukevindeyiz. Bir görüşme sırasında arkadaşlarımızdan rahmetli *Edip Karahan* kendisini ziyarete gelen yakınlarıyla Kürtçe konuşuyordu. O zaman herkes herkesin

ziyaretine çıkabiliyordu. Ziyaret açık havada, bahçede yapılıyor, ziyaretçilerle tutsakları dikenli tel örgüler ayırıyordu. Ziyaret alanı genel olarak kalabalık olurdu. Gerek ziyaretçiler tarafı, gerek tutsaklar tarafı her zaman kalabalıktı. Ziyaretçilerin bulunduğu tarafta askerler de olur, konuşmaları izlerlerdi.

Askerler *Edip Karahan*'ın Kürtçe konuşmasına şiddetle tepki gösterdiler. *Edip Karahan* bu tepkilere hiç aldırmadı, Kürtçe konuşmayı sürdürdü. Ziyaretçi yakınları da gayet rahat bir şekilde Kürtçe konuşuyorlardı. Bu durumu, askerler tutukevi yöneticilerine, komutanlarına haber verdiler. *Edip Karahan* Kürtçe konuşmasını sürdürüyordu. Tutukevi yöneticisi subay bu manzara karşısında büyük bir tepki gösterdi. "Burası Türk yurdudur; burada Türkçe'den başka bir dil konuşulamaz; Türk vatanında Türkçe'den başka bir dil konuşulması yasaktır..." diye bağırdı. Aslında, daha başkaları da, örneğin köylüler de ziyaretçileriyle Kürtçe konuşuyorlardı. Subaylar ise daha çok *Edip Karahan*'ın tavır ve davranışlarıyla ilgileniyorlardı. *Edip Karahan* ve ziyaretçileri ısrarla ve bilinçlice Kürtçe konuşuyorlardı. Subaylar tepkilerini arttırdılar. "Burası Türk vatanıdır, Türk ülkesidir; burada Türkçe'den başka bir dil konuşulamaz, yasaktır..." gibi öfkeli sözlerini yoğunlaştırdılar. Ziyaretlerde Türkçe'den başka bir dil konuşulamayacağına dair birtakım yönetmelik hükümlerinden söz ettiler. *Edip Karahan*, bu tehditlere, yasaklara, emirlere hiç aldırmadı. Kürtçe konuşmasını sürdürdü. Tutsaklarla tutukevi arasında çıkan ciddi tartışma giderek büyüdü. Subaylar, eğer böyle giderse, görüşmenin kesileceği tehdidinde bulundular. Gerginlik öğleden sonraki görüşmede ortaya çıkmıştı. Bitinceye kadar öylece sürdü.

Ertesi gün, tutukevinin çeşitli yerlerine, ziyaretlerde Türkçe'den başka bir dil konuşulamayacağına dair emirleri ihtiva eden bildiriler yapıştırıldı. Bu emirler tehdit unsurunu da içeriyordu. Örneğin, havalandırmada büyükçe bir direk var, oraya yapıştırılmıştı. Koğuşların giriş kapılarına, yemekhanenin ve tuvaletin kapılarına, iç kapılara vs. bu emirler yapıştırılmıştı. Kürt arkadaşlar bu emirleri okuyorlar ve "hah hah haaa..." yaparak gülüşüyorlardı. Bendeki izlenim ise şu: Emrin, yasağın içeriğiyle, bunları yazan tutukevi yö-

neticileriyle alay ediyorlardı, fakat, bu emre, bu yasağa herhangi bir tepki göstermiyorlardı. Böyle bir emre ve yasağa tepki nasıl olabilirdi? Herhalde *Edip Karahan*'ın görüşme sırasında gösterdiği tavır ve davranış gibi olurdu. Fakat, bunun sadece belirli bir yerde ve o an için gösterilen bir tavır ve davranış olmaması gerekirdi.

Halbuki, devrimci olan, enternasyonalist olduklarını vurgulayan, Marksist-Leninist olduklarını söyleyen Kürtlerde böyle bir bilinç yoktu. Kürtlerin okur-yazarları günlük işlerde genel olarak Türkçe konuşurlar. Devrimci olanlarda bu tavırlar ve davranışlar belki daha rahat bir şekilde izlenebilir. Kürtçe'yi gayet rahat ve doğru konuşan iki Kürt düşünelim. Eğer bu iki Kürt Türkçe de biliyorlarsa, konuşmalarını hep Türkçe yapıyorlar. Bu durum 1960'lı ve 1970'li yıllarda böyleydi, şimdi de böyledir. Okur-yazar Kürtler, devrimci Kürtler kendi dillerine, anadillerine, yani Kürtçe'ye dost değildirler. Neden acaba? Kürt toplumunun bir zaafı var. Bu zaafı ilgili olarak aydınlar kategorisinin irdelenmesi gerektiği kanısındayım. Kürtler, tutukevi yönetiminin emir, yasak ve tehdit içeren bildirilerini okuyorlar, "hah hah haa-a..." yaparak gülüşüyorlar, fakat ciddi bir tepki göstermiyorlar. Tepki göstermek ısrarla Kürtçe konuşmakla olur. Örneğin, "... sen bizim görüşlerde Kürtçe konuşmamızı yasaklıyorsun, biz konuşuyoruz, bunun için de izni istenmez; ayrıca senin mahkemelerinde de konuşuruz" demek bir tepkidir. Ancak Kürtlerde böyle bir tepki, böyle bir bilinç yoktur. Üstelik bunların önemli bir kısmı Kürtçe de bilmesine rağmen Türkçe konuşuyor. Eğer ziyaretçi Türkçe biliyorsa, konuşmasını Türkçe yapıyor.

O günlerde, Kürtler, kendi aralarında Kürtçe konuştukları zaman Türk devrimcileri tarafından "milliyetçi" olmakla suçlanırlardı. Bu suçlama ve eleştiriler, Türkçe bilmeyen köylülere değil, daha çok devrimci ve demokrat öğrencilere yöneltilirdi. Yani Türkçe de bilen, fakat kendi aralarında Kürtçe konuşan öğrenciler için veya çeşitli mesleklerden Kürtler için yapılırdı. Kürt öğrenciler de "milliyetçi" olarak suçlanmaktan çok rahatsız olurlardı. Böyle bir suçlamayla ya da eleştiriyi karşılaşmamak için de Kürtçe konuşmaktan, Kürt toplumu olma özelliklerini savunmaktan çok bü-

yük tavizler verirlerdi. “Ben enternasyonalistim” sözü, işte bu tür suçlamaların ve eleştirilerin önüne geçmek için sık sık kullanılırdı. Temel sorun da burada ortaya çıkıyor. Kendi anadilinden vebadan kaçır gibi kaçmak, sömürgecinin dilini kullanmak, insanları, devrimcileri enternasyonalist yapar mı? Şöyle bir örnek düşünelim: Türk devrimcileri, Türkiye’de veya Almanya’da Türkçe konuşuyor. Alman devrimcileri de bu Türkleri “milliyetçi” olmakla suçluyorlar. Bu suçlamalar, bu eleştiriler karşısında, Türk devrimcilerinin tavrı nasıl olur? Burada, iki ilişki arasında elbette çok büyük bir fark vardır. Almanların Türkiye’de veya Türklerin Almanya’da bulunmasıyla, Türklerin Kürdistan’da bulunması arasında çok büyük farklılıklar vardır. Türkler Kürdistan’da ırkçı ve sömürgeci bir güçtür. Türkiye Kürdistan için emperyalist emellere sahiptir.

Bir de Türkiye’nin yabancı bir güç tarafından işgal edildiğini düşünelim. O yabancı gücün Türkçe’yi yasakladığını ve Türklere kendi dilini ve kültürünü dayattığını düşünelim. Bu durum karşısında Türk devrimcilerinin tavır ve davranışı nasıl olacaktır? Nasıl olmalıdır? Bu süreç içinde Türk devrimcileri enternasyonalist olabilmek için işgalcinin dilini mi konuşacaklardır? İşgalcinin diliyle mi yazıp çizeceklerdir?

Aynı dönemde zaman zaman koşullara, idarenin saçsakal, bıyık keseceği yolunda haberler de gelirdi. Bu tür haberler üzerine idareye karşı çok yoğun tepkiler oluşurdu. “Saçımızı kestirmeyiz; bıyık bizim namusumuzdur; bıyığımızı kestirmeyiz!” Bu feodal bir tepki. Aynı zamanda bilinçsiz bir Kürt tepkisi. Kafa kesilecek fakat bıyık kesilmeyecek... Kafasız bıyık ne işe yarar acaba?

Bu tepki koşušta hemen örgütleniyor. “Barikat kurarız; yöneticileri, askerleri içeri sokmayız.” Herkes barikatın nasıl kurulacağı konusunda önerilerini de sunuyor. “Dolapları şöyle yerleştiririz; masaları, sıraları şuralara koyarız... Falanca şurada dursun; falanca şu kesime güç versin... Yemekhanedeki büyük masayı da şuraya yerleştirelim..” vs. Saç-sakal, bıyık yasağına karşı yoğun ve yaygın bir tepki var. Fakat, Kürtler anadilleri Kürtçe’nin yasaklanmasına karşı böyle bir tepki oluşturmuyor. Bu tür yasaklar Kürtlerde bir tepkinin oluşmasına neden olmuyor. Şunu ifade et-

meye çalışıyorum. Kürtlerde eksik olan devrimci bilinç değildir, Marksist-Leninist bilinç değildir. Kürtlerde eksik olan milli duygudur. 1960'lı ve 1970'li yıllarda da böyleydi; şimdi de böyle.

Milli duygu nedir?

Milli duygu, kısaca, insanın, ülkesini, ulusunu, dilini sevmesine ve ulusal değerlere bağlılığına ilişkin duygular bütünüdür. Bunu somut bir örnekle açıklamakta yarar vardır. *Marie Curie*'den söz etmek istiyorum. Kocasını *Pierre Curie* ile birlikte, 1903 ve 1911 yıllarında iki kere Nobel fizik ödülünü kazanmış. Radyoaktiviteyi ve radyumu keşfeden bir bilim adamı. *Marie Curie* bir Polonyalı, Leh... Hayatı daha sonra kızı *Eva Curie* tarafından kaleme alınmış. Bu anlatımlara göre *Marie Curie*'nin çocukluğu 1870'li yıllarda geçiyor. Polonya da Kürdistan gibi talihsiz bir ülke. Tarihte, çeşitli zamanlarda, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rus İmparatorluğu ve Alman İmparatorluğu arasında bölünmüş ve paylaşılmış. *Marie Curie*'nin de çocukluğu, ilkökul hayatı işgaller altında geçiyor. Kitapta, *Marie Curie*'nin çocukluğuna ilişkin şöyle anlatımlar var: Okullarda Lehçe eğitim yasak. İşgalcilerin dilleriyle eğitim yapılıyor. Çocuklara işgalcinin dilini öğretmek için çok büyük çabalar harcanıyor. Dersler işgalcinin diliyle gerçekleştiriliyor. Dersler biter bitmez, düşmanın öğretmeni sınıftan ayrılır ayrılmaz çocuklar sakladıkları yerlerden kitaplarını çıkarıyorlar. Onları okumaya çalışıyorlar. Kendi aralarında Leh diliyle, anadilleriyle konuşuyorlar. İşgalci askerlerin, polislerin kendi köylerinde, kasabalarında gerçekleştirdikleri işleri, işkenceleri vs. anlatıyorlar. Çocuklar kendi bildiklerini arkadaşlarına anlatıyorlar. Lehistan'a bağlılıklarını, Lehistan'ın güzelliklerini anlatıyorlar. Kendi anadilleriyle konuşmanın, kendilerini rahatlattığını söylüyorlar. Düşmanın eğitim sistemini, öğretmenini vs. eleştiriyorlar. İşgalcinin öğretmeni sınıfa girmeden hemen önce bu kitaplarını yine gizliyorlar, işgalcinin diline dönüyorlar. Bunlar 6-12 yaş arasındaki çocuklar. Bu tavırları, bu davranışları nasıl öğrenmişler? Elbette aile çevrelerinden, daha geniş toplumsal çevreden. Bu çocukların düşüncesine, tavır ve davranışına egemen olan, onlara heyecan veren milli duygudur. Bu anlamda milli duygunun Kürt-

lerde oluşmadığını veya çok cılız olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Kürt toplumunda ırkçı ve sömürgeci dayatmalara yatkınlık var. İrkçi ve sömürgeci dayatmalara karşı bir tepki oluşmuyor. Bu tavrın ve davranışın bazı tarihsel ve toplumsal nedenleri olduğu açıktır. Bu noktada, Kürtlerin okumuş-yazmış kesimleriyle ilgili, "aydın" dediğimiz kategoriye girebilecek olanlarıyla ilgili bazı şeyler söylemeye çalışıyorum. Bu kesimde önemli bir zaaf var. Bunu ifade etmeye çalışıyorum.

Burada ifade edilen milli duygu anlayışının, ırkçı bir içerik taşımadığı hemen anlaşılmalıdır. İrkçi içerik taşıması şöyle dursun, ırkçı baskılara karşı kendini savunmaktadır. Eşitlikçi olduğu açıktır. Baskı ve zulme karşı olduğu için, ulusal değerleri, gaspedilmiş hakları savunduğu için, başka ulusların ulusal değerlerine saygılı olduğu için insancıldır, çağdaştır. Bu tür bir milli duygu anlayışının hiçbir ulus için tehlike teşkil etmediği besbellidir. Kürtlerde milli duygu, ancak, başka uluslara, örneğin komşu uluslara karşı saldırganlık taşıdığı zaman tehlikeli olabilir. Örneğin, Türkleri, Arapları ve Farsları, devlet zoruyla ve devlet terörü aracılığıyla asimile etmeye çalışmak, bunun için çaba harcamak tehlikeli olabilir. Ortadoğu'da, Türkler için, Araplar ya da Farslar için, ne günümüzde, ne kısa vadede, ne de orta ve uzun vadede böyle bir tehlike söz konusu değildir. Kendileri çok büyük ırkçı ve sömürgeci baskılar karşısında bulunan Kürtlerin, Kürt kültürünün, bu baskılardan kurtulmak ve herkesle eşit olmak için gösterdikleri çabanın "ırkçılık", "şovenizm" olarak değerlendirilmesi çok büyük bir yanılıdır. Bu, Kürtleri küçük düşürmeyi, aşağılamayı amaçlamaktadır. Çünkü, Türk devrimcileri milliyetçilik kavramına kötü, olumsuz bir anlam yüklemekteydiler. Aslında, milliyetçilik, ulusçuluk kavramlarına kötü, olumsuz bir anlam yüklenmesi de isabetli değildir. Milliyetçilik, ulusçuluk, ancak öteki uluslara saldırgan emeller beslediği zaman, örneğin onları asimile etmeye giriştiği zaman olumsuzdur. Yoksa, ulusun, ulusal değerlerini savunan, onu bu yönde bilgilendiren ve eğiten bir milliyetçilik, ulusçuluk anlayışı olumsuz ya da tehlikeli değildir. Öte yandan "ezen ulus milliyetçiliği" ile "ezilen ulus milliyetçiliği" arasında herhangi bir ayırım yapılmaması da yanlış bir tutumdur. Saldırgan, asimilasyoncu Türk milliyetçiliği ile, her türlü ırkçı ve sömürgeci saldırılara

karşı kendisini korumaya, Kürtleri komşuları uluslarla eşit kılmaya çalışan Kürt milliyetçiliğini aynı kefeye koymak art niyetli bir tavidir. Bu tavır, Marksist-Leninist kavramlarla, devrimci ideoloji ile ne kadar süslenirse süslensin, çirkinlikten kurtulamaz.

2) Bu konuyla ilgili olarak bir örnek daha vermek istiyorum. Yalnız bundan önce, bu olayla bağlantılı olduğu için bazı olgular ve süreçler üzerinde durmak gerekiyor. 2 Mart 1973 Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Tutukevi'ndeyiz. Dicle Nehri kıyısındaki gözaltı ve tutukevi koşulları ve hücreleri... O sıralarda, Sıkıyönetim Tutukevi'ne, Siverek'ten, Muş'tan, Tunceli'den, Kürdistan'ın çeşitli bölgelerinden çok sayıda genç insan getiriliyordu. Bunlar, poliste, milli emniyette uzun süre sorgulanıyorlardı. Bu sırada işkence görüyorlardı. Fakat sıkıyönetim yöneticileri, 1973 yılının başından itibaren başka bir dayatmayı daha gündeme getirmeye başladı. Gözaltı süresi biten ve sıkıyönetim tutukevine, koşullara getirilen bazı genç insanları gene emniyete, sorguya götürme çabası vardı. Ocak ve Şubat aylarında bu şekilde, MİT'e götürülen, yeniden işkenceye alınan ve sorguya çekilen gençlerin sayısı arttı.

1973 yılının Şubat ayının sonlarında, koşuşa Siverek'ten çok sayıda devrimci genç geldi. Bunlar uzun süre emniyette tutulmuşlar ve çok ağır işkence görmüşlerdi. Koşuşlarda başlarından geçenleri uzun uzun anlattılar. 2 Mart 1973 günü bunlardan bir kısmı yine emniyete, sorguya götürülmek istendi. Arkadaşlar, gençlerin sorgu için verilmeyeceğini, çünkü emniyette işkence yapıldığını söylediler. Tutukevi yöneticileri, başta yarbay olan müdür, "işkence yapılmayacak, kollarına bile dokunulmayacak" diye söz verdi. Buna rağmen koşuş temsilcileri tarafından bu sözlere güven duyulamayacağı, arkadaşların verilmeyeceği vurgulandı. 2 Mart 1973 günü, tutsaklarla tutukevi yöneticileri arasında geçen tartışma gece yarısına kadar sürdü. Daha sonra bazı arkadaşlar yataklarına çekildiler. Tutukevinde gergin bir hava vardı. Kimse yakın geleceğin ne getireceğini kestiremiyordu. Tutukluların sınırları iyice gerginleşmişti. Herkes birbirine sükunet tavsiye ediyordu. Bu arada, askerler koşuşlara girip istedikleri insanları almasınlar diye, giriş

kapısının arkasına barikat kuruldu. Dolaplar, masalar, ranzalar vs. kapının arkasına yerleştirildi. Bazı arkadaşlar barikatın üstünde nöbet tutmaya başladılar.

Bu psikolojik ortam içinde, vakit henüz alaca karanlıkken, bazı arkadaşlar henüz kuş uykusuna geçmişken, havalandırmadan ayak sesleri, koşuşmalar, fısıltılar gelmeye başladı. Daha sonra megafondan gümbür gümbür bir ses yeri göğü inletti: "5 dakikaya kadar koğuşu terketmediğiniz taktirde koğuşlara ateş açılacak." Ve emir birkaç kere tekrarlandı. Herkes yataktan kalktı. Zaten giyinik olmayan yoktu. Yataklara giyinik bir vaziyette ve tetikte uzanmışlardı. Herkes endişe içinde, ne var ne oluyor diye birbirine soruyordu. Koğuş temsilcisi arkadaşlar tutukevi müdürüyle ilişki kurmaya çalıştılar. Fakat, havalandırmadan, sövgü, hakaret, aşağılama ve tehditten başka bir şey duyulmuyordu. "Hepinizi geberteceğiz", "Ananızı s..." diye gürlüyorlardı. Üstelik bunlar o zamana kadar koğuşlara gelen askerlerin sesleri ve tavırları değildi. Koğuşlarda panik belirmişti. Böyle bir ortamda, koğuş pencerelerinden, koğuşların içlerine doğru ateş edilmeye başlandı. Hakiki mermilerle ateş ediyorlardı. Herkes ranzaların altına, kıylara, köşelere gizlenmeye başladı. Koğuştaki panik biraz daha arttı. Kurşunların hemen arkasından, koğuşlara sis bombaları, göz yaşartıcı ve ses bombaları atıldı. Kimse kimseyi göremez oldu. Bu bombaların boğucu etkilerini önlemek için herkes pencerelere doğru üşüşmeye başladı. Fakat pencerelerde silahlı insanlar ateş vaziyetinde bekliyorlardı. Hakaret ve tehdit yağıyorlardı. "Hepinizi geberteceğiz..." "Ananızı s..." Boğucu etkiler gittikçe daha da artmaya başladı. Herkes ana giriş kapısını açıp havalandırmaya çıkmak istiyordu. Fakat giriş kapısının önüne barikat kurulmuştu. Havalandırmaya çıkmak imkansızdı. Etraf karanlıktı. Elektrikler kesikti. Boğucu ve göz yaşartıcı bombaların etkilerini gittikçe arttırması üzerine barikat kısa zamanda bozuldu. Herkes can havliyle kendisini havalandırmaya atıyordu. Havalandırmada ise, sopa ve işkence vardı.

Güvenlik görevlileri, havalandırma kapısından itibaren iki sıra oluşturmuştu. Kenarları, coplu ve silahlı askerler tarafından oluşturulmuş uzunca bir koridor. İşte, havalandır-

maya çıkabilenler, bu güvenlik görevlilerinin hakaret ve söv-güleriyle birlikte copları, dipçikleri, tekme, tokat ve yumruklarıyla da karşılaşıyorlardı. Bir kez havalandırmaya çıktık-tan sonra, bu koridora girmekten başka çare yoktu. Koğuşlar böylece boşaltıldı. Koğuştaki bütün eşyalara el kondu. Bir yığın yasaklamalar, kısıtlamalar getirildi. Böyle bir dayak ve işkenceden sonra, olayların elebaşısı oldukları gerekçesiyle, 40 kişiyi ayırdılar ve hücrelere koydular. Bu hücreler, koğuşlardan biraz uzaktaydı ve aralarında hiçbir bağlantı yoktu. 40 kişi arasında ben de vardım. Hücrelerde elektrik yok. Özel olarak karanlıkta bırakılmış. İkişer ikişer yerleştirildik. Doğal olarak hiçbir şey yok. Ne kitap, ne gaze-te... hiçbir şey. Günde bir kere asker nöbetçilerin gözetimin-de tuvalete gitmeye izin veriliyor. Yanımızda saat var. Fakat, zamanı ölçmek oldukça güç. Arkadaşlar zaman zaman tür-kü söylüyorlar. Nöbetçi askerler türkü söylemeye, özellikle Kürtçe türküler söylemeye şiddetle karşı çıkıyorlar. Buna rağmen arkadaşlar türkü söylüyorlar. Anlatmaya çalışaca-ğım esas konu da bununla ilgili.

Birgün bir arkadaşımız Kürtçe türkü söylemeye başladı. **"Berivan"** isimli türküyü söylüyordu. Sesi çok güzeldi. Tür-kü söylemeye başladığı zaman herkes kendisini ilgiyle, dik-katle dinlerdi. Arkadaşımız, istek veya rica üzerine değil, kendi istediği zaman türkü söylerdi. Zamana, mekâna ve günün koşullarına göre de ne söyleyeceğini iyi saptardı. **"Be-rivan"** isimli türküyü söylemeye başladığında, hücrelerdeki bütün arkadaşlar sessizce onu dinlemeye koyuldular. Fakat, türkü henüz bitmeden, ortasına bile gelmeden, başka hücrelerden bir arkadaş, "Manda yuva yapmış söğüt dalına"ya benzer bir türkü okumaya başladı. Bunun üzerine, hücrelerden, bu tavır ve davranışa itirazlar yükseldi. Çünkü çok rahatsız edici bir durumdu. Bu itirazların, "bu güzel türküyü dinlerken sen nereden çıktın?" gibi bir anlamı vardı. O arkadaş da kendisine yapılan bu protestolara şu karşılığı verdi: "Ben enternasyonalistim, arkadaşlar!.." Kürtçe türkü dinlemeye tahammül edemiyor; Türkçe türkü söylüyor ve "Ben enternasyonalistim" diyor. Akıl almaz bir anlayış. Ben, enternasyonalist anlayışın milli duyguları ufaladığını, parçaladığını, yokettiğini Kürtlerde gördüm. Başka ülkelerde, başka uluslarda, bu durumu net bir şekilde izlemek mümkün

değildir. Örneğin Fransız Marksisti, Rus Marksisti, Arap Marksisti, Türk Marksisti, Yunan Marksisti, Amerikan Marksisti... var. Fakat Kürt Marksisti yok. Çünkü Kürtlüğünü vurgulamıyor; Kürtlüğünden kaçarak, "Ben enternasyonalistim" diyor. Enternasyonalizm, Kürtlüğü gizlemenin bir örtüsü...

1960'lı yıllarda, "Ben enternasyonalistim" sözü Kürtler tarafından sık sık kullanılıyordu. O zaman Kürtler, daha çok Türkiye İşçi Partisi içinde, Fikir Kulüpleri Federasyonu içinde, 1960'lı yılların sonlarına doğru da Devrimci Doğu Kültür Ocakları içinde örgütleniyorlardı. Türkiye İşçi Partisi sosyalist devrim anlayışını savunuyordu. Devrimci Gençlik Federasyonu içinde örgütlenen Kürtler de vardı. Dev-Genç çoğunlukla Milli Demokratik Devrim tezini savunuyordu. 1971 rejiminde, gözaltına alınan ve tutuklanan Kürtler daha çok, davalarının görüldüğü Diyarbakır'a getiriliyorlardı. Bu süreç içinde, "Ben enternasyonalistim" sözü Kürtler tarafından daha çok söylenir oldu. Kürt arkadaşlar, yerli-yersiz, zamanlı-zamansız, sık sık, "Ben enternasyonalistim" diyorlardı. Hatta, genel olarak çoğul "biz" sözcüğü bile kullanılmıyordu. "Biz enternasyonalistiz" sözü daha az duyulurken, "Ben enternasyonalistim" daha çok şunun için söyleniyordu:

1971 döneminde, Diyarbakır-Sürt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı'nda görevli askeri savcılar, hazırladıkları iddianamelerde, tarihte Kürt diye bir milletin olmadığını, herkesin Türk olduğunu, Kürtçe diye bilinen bağımsız bir dil olmadığını, Kürtçe'nin Türkçe'nin bir lehçesi olduğunu iddia ediyorlardı. Bunları ispat edebilmek için binbir türlü yalana dolana tenezzül ediyorlardı. Kürtlerden ve Kürtçe'den, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarından söz edenlerin suç işlediklerini, cezalandırılmaları gerektiğini vurguluyorlardı. Kürtlerden ve Kürtçe'den söz edenleri tehdit etmeyi hiç ihmal etmiyorlardı. Bu durumda Kürtlere düşen görev, elbette, Kürtlerin ve Kürtçe'nin varlığını savunmaktı. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'na mensup arkadaşların bunu bilinçli ve kararlı bir şekilde, coşkuyla yapması gerekiyordu. Fakat 1971 yılı yaz aylarında, özellikle Seyrantepe Gözaltı koğuşlarındaki izlenimlerim bu merkezde değildir. Türkiye İşçi Partisi ve Devrimci Doğu Kültür Ocakları'na mensup bazı arka-

daşlar böyle düşünmüyorlardı. Kürtleri, Kürtçeyi savunmanın "sağcılık", "milliyetçilik" olduğunu söylüyorlardı. "Biz devrimciyiz; biz enternasyonalistiz; milliyetçilik ve sağcılık kokan önerileri kabul edemeyiz..." diyorlardı. Kürtlerin varlığını ve Kürtçe'yi savunmak istemiyorlardı. Halbuki, 1971 koşulları dikkate alındığı zaman, en devrimci, en demokrat tavır buydu. Çünkü, Kürtçe ve Kürt kültürü üzerinde çok yoğun bir baskı vardı. Savcılar Kürtlerin varlığını inkâr edebilmek için her şeyi mübah sayıyorlardı. Bu durumda, Kürtlerin ve Kürtçe'nin varlığının savunulması kaçınılmaz bir görev olarak kendisini dayatıyordu.

O zaman tutukevinde, Batman, Silvan, Kozluk, Ergani, Diyarbakır gibi Kürt şehirlerinde Devrimci Doğu Kültür Ocakları kurulmuştu. Çeşitli yerlerdeki kurucular arasında, 18-20 yaşlarında gençler, öğretmenler, esnaftan insanlar, köylüler, işçiler vardı. Onlar Devrimci Doğu Kültür Ocaklarını savunmak istiyorlardı. DDKO'nun, baskı altında tutulan ve yok edilmeye çalışılan Kürt dilini ve kültürünü yaşatmak, bu baskılara karşı bir bilinç oluşturmak için kurulduğunu anlatmak istiyorlardı. Bazı avukat, doktor ve öğrenci arkadaşlar da onların bu tutumlarını ve davranışlarını engellemeye çalışıyorlardı. Şöyle diyorlardı:

"Biz DDKO'nu boş zamanlarımızı geçirmek için kurduk. Burada, gazete okuyup sohbet ediyoruz. Biz DDKO'nu Türkçe bilmeyenlere Türkçe öğretmek için kurduk. Kahvehaneye gidip kumar mı oynayalım! Boş zamanlarda, işten sonra, burada oturup sohbet ediyoruz, gazete okuyoruz... Siz askeri savcının karşısında böyle söyleyin, Kürtlerden, Kürtçe'den söz etmeyin. Böyle söylerseniz tahliye olursunuz. Tahliye olunca, dışarıda, yine esas düşüncemiz doğrultusunda faaliyette bulunabilirsiniz. Ama Kürt olduğunuzu vurgularsanız, Kürtçe'ye baskı yapıldığını vs. söylerseniz çok ağır cezalarla karşılaşacaksınız. İçeride, cezaevinde kalmak marifet değildir. Önemli olan dışarıda olmaktır. Dışarıda olmadan hiçbir şey yapılamaz. Hem biz devrimci insanlarız. Enternasyonalist insanlarız. Devrimciler, enternasyonalist olanlar, dil gibi, kültür gibi konulara fazla ağırlık vermezler. Sosyalist toplum kurulunca bu gibi konular kendiliğinden çözümlenir..."

1971 yılı yaz ayları. Seyrantepe'deki gözaltı ve tutukevi

koşullarına henüz gelmişiz. Bu tür propagandalar, milli duyguları biraz daha diri olan genç insanlara karşı, çeşitli zamanlarda ve çeşitli vesilelerle sürekli yapıyor.

Aynı yıl Ekim ayı sonlarında, Dicle Nehri kıyısındaki sıkıyönetim gözaltı ve tutukevi koşullarına taşındık. Benzer propagandalar orada da sürdü. İnsanlar, Askeri Savcılığa ifadeye götürülürlerken kendilerine benzer şeyler söylenirdi. Nasıl bir tavır ve davranış içinde olmaları gerektiği anlatılırdı.

Ankara ve İstanbul DDKO davası, 12 Aralık 1971'de başladı. Diyarbakır, Batman, Silvan, Ergani, Kozluk DDKO davaları da 1972 yılı başlarında başladı. Sonra bu iki dava birleştirildi, tek bir dosya haline getirildi. Benzer propagandalar, dava öncesinde de, duruşmalar sırasında da hep sürdürüldü. Bütün bunlara rağmen bazı tutuklular kendi aralarında, DDKO'nun, Kürt varlığını, Kürt dilini ve kültürünü savunmaları gerektiği konusunda çok ciddi çalışmalar sürdürdüler. Ankara ve İstanbul DDKO'na mensup, önce 6 kişi, daha sonra da 9 kişi ciddi siyasal savunmalar yaptılar.

Bu dönemde "Ben enternasyonalistim", "Biz enternasyonalistiz" sözleri sık sık duyulurdu. Bir avukat arkadaşım şöyle demişti: "Ben enternasyonalistim. Doğacak çocuklarımın adını *Cengiz* koyacağım, *Alpaslan*, *Mete* koyacağım..." Bunun enternasyonalist bir tavır ve davranış omadığı, enternasyonalist bir düşünce omadığı açıktır. Çünkü, Kürtlerin çocuklarına, *Cengiz*, *Alpaslan*, *Mete* gibi Türk isimleri koymaları yasa gereğidir. Kürt isimleri konulması yasaktır. Öyleyse, Kürtlerin çocuklarına bu tür isimler koynması enternasyonalist bir düşünce, tavır veya davranış değildir. Bu, ırkçı ve sömürgeci dayatmalara boyun eğişin devrimci bir terminolojiyle örtülmeye, gizlenmeye çalışılmasıdır. Halbuki, 12 Mart'tan önce, gerek Türkiye İşçi Partisi çalışmaları içinde, gerek DDKO faaliyetleri sırasında, Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskılar daha sık konuşulurdu.

1971 rejiminde, Diyarbakır'da pek açık ve belirgin bir şekilde görülmeyen farklı bir süreç daha vardı. Şırnaklı *Hürşit Ağa*, eğer Kürt gençleri kendisiyle Türkçe konuşuyorlarsa, onlarla konuşmuyordu, sohbet etmiyordu. *Hürşit Onuk* ashında Türkçe biliyordu, fakat Kürt gençlerinin kendi dille-

rine dost olmayan tavır ve davranışlarını bu yolla eleştirmeye çalışıyordu.

Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusları 30 milyonu aşkındır. Buna rağmen Kürtler, hâlâ inkâr edilebilmektedir. Kürtçe'nin bağımsız bir dil olup olmadığı hâlâ tartışılmaktadır. Kürtçe'ye yasaklar getirilebilmektedir. Bu durumda Kürt okur-yazarlarının ve aydın kategorisine girebilecek insanların niteliğinin incelenmesi, irdelenmesi gerekli olmaktadır. Bu çerçevede devrimci enternasyonalizm, komünist enternasyonalizm içinde yer alan Kürtlere kısaca baktıktan sonra, İslam enternasyonalizmini savunan, ümmetçi enternasyonalizmi savunan Kürtlerin düşüncelerini, tavır ve davranışlarını da irdelemekte yarar vardır.

B. İslamcı Enternasyonalistler

Şurası açık bir gerçektir: Ortadoğu'daki bütün uluslar, İslamiyet'i, İslam'ı kendi ulusal çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Arapların, Farsların, Türklerin İslamiyete yaklaşımlarının ana boyutu budur. İslam devletlerinden hiçbirisi, İslamiyeti, İslam düşüncesini geliştirmek, İslam halklarının refah ve mutluluğunu artırmak doğrultusunda yönlendirmemiştir. Kendi milletlerinin çıkarlarını, milli çıkarlarını her zaman ön planda tutmuşlardır. İslamiyeti, hep bu milli, ulusal çıkarların gelişmesi, yaygınlaşması doğrultusunda kullanmışlardır. İslamiyetle, İslam düşüncesiyle, İslam devletleri arasındaki ilişkinin ana boyutu budur. Bu düşüncenin en somut kanıtı Kürtlerin durumudur. Ortadoğu'nun ortasında, Türkiye, İran, Irak, Suriye gibi Müslüman devletler arasında bölüşülmüş, paylaşılmış olan Kürtlerin durumu, sadece İslamların, Müslümanların değil bütün insanlığın da ayıbıdır. Kavmiyeti, ulusallığı reddeden, bütün Müslümanların kardeş ve eşit olduğunu, bir tek İslam Devleti olmasını gerektiğini, yani İslam Enternasyonalizmini savunan İslami akımlara Ortadoğu'daki İslam devletlerinin hemen hepsinde rastlanmaktadır. Fakat, Türkiye'de, İran ve Irak'ta bu akımlar, Kürtlerin ulusal hareketini engellemek için kullanılmaktadır. Bu akımların, Türklerin ulusal hareketine, Arapların ya da Farsların ulusal hareketine hiçbir itirazları yoktur. Hatta dinsel kisve altında geliştirilen, teşvik edilen akımlar da daha çok bunlar olmaktadır.

1988 yılı Mart ayının ortalarını düşünelim. Güney Kürdistan'da Halepçe kentinde, kimyasal silahlar kullanıldı. *Saddam Hüseyin* kimyasal silahları özel olarak Kürtlere karşı kullandı. Kürtlerin gelişmekte olan ulusal ve demokratik mücadelelerini ancak kimyasal silahlar kullanarak önleyebileceğini düşündü. Beşbinin üzerinde Kürt insanı, kadın, çocuk, yaşlı bir anda katledildi. Onbinlercesi de sakat kaldı, yaralandı. Yüzbinlerce Kürt ise, kışta-kıyamette yerini yurdunu terketmek zorunda kaldı, mağdur oldu. Sığınacak bir yer bulabilmek için çok büyük güçlüklerle karşılaştı. Bu tam anlamıyla bir soykırımdı.

Müslüman olduğu bilinen bir devlet yönetimi, yine Müslüman bir halka karşı böyle bir zulmü, böyle bir soykırımı nasıl düşünebilmiştir? Bu soykırımı nasıl uygulayabilmiştir? Fakat Müslümanlar, bu zulmü, bu işkenceyi, bu soykırımı sorgulamamışlardır. "İslamiyet kavmiyete değer vermez, İslam inancında olan herkesi eşit görür, ayırım yapmaz..." diyen ve tek bir İslam Devleti isteyen İslamcı akımlar da bu soykırımı sorgulamamışlardır. Türk, Arap ve Fars İslamlarının, bu cinayetleri sorgulamaması, içeriğinin nedenlerini tahlil etmemesi doğaldır. Burada eleştiri konusu olanlar daha çok Kürt olan İslamcılardır. Çünkü soykırım Kürtlere uygulanmıştır. Bu soykırım, bu zulüm, birinci planda, elbette, Kürtleri ilgilendirmektedir.

Halepçe'ye kimyasal silahlar atılmasından birkaç gün sonra, Kuveyt'te İslam Konferansı Zirvesi toplandı. 42 Müslüman Devlete mensup devlet ve hükümet başkanları Kuveyt'te toplantı halindeydi. İslam Konferansı Zirvesi, Filipinlerden Filistin'e, Afganistan'dan Bulgaristan Türklerine, Sudan'dan Batı Trakya'ya, Kıbrıs Türklerinin durumundan Moritanya'ya kadar bütün Müslüman toplumlarıyla ilgili kararlar aldı. Örneğin, Bulgaristan'daki Müslüman Türklerin isimlerini değiştirdiği için Bulgaristan hükümeti, Filistinlilere baskı uyguladığı gerekçesiyle İsrail hükümeti, Afganistan'daki varlığından dolayı da Sovyetler Birliği kınandı. Fakat, Kürtlere karşı kimyasal silah kullanan, beşbinin üzerinde kadın, çocuk ve yaşlı Kürt insanını katleden, soykırım yapan *Saddam Hüseyin* yönetimini eleştirmek hiçbir Müslüman devlet başkanının veya başbakanının aklına bile

gelmedi. Burada devlet başkanlarından veya başbakanlardan çok İslamcı siyasal akımların eleştirildiğini bir kez daha belirtmekte yarar vardır. Sözümüzün önemli bir kısmının da Kürt olan İslamcılara olduğunu bir kez daha belirtelim. İslamcı akımlar böylesine bir soykırımı neden görmezden ve duymazdan gelmişlerdir? İslam Konferansı Zirvesi'ne katılanları, bu konuyla ilgili olarak neden eleştirmemişlerdir? Onlara, bu soykırımınla ilgili soruları neden sormamışlardır? İslamcı akımlar bir İslam devletinin, Müslüman Kürt halkına karşı uyguladığı bu soykırımı neden, kamuoyu önünde, etraflı bir şekilde tartışmamışlardır? İslamiyette, böyle bir soykırımın, zehirli gazlarla çocukları, kadınları, yaşlıları katletmenin yeri var mıdır? Yukarıda ifade etmeye çalıştım. Türkler, Araplar, Farslar, İslamiyeti hep kendi milletlerinin milli çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Amaçları İslamiyeti geliştirmek, Müslüman halkların refahını ve mutluluğunu arttırmak değildir. İslam devletleri tarafından Kürt halkına yapılan zulüm, bu düşüncenin çok önemli bir kanıtıdır.

İslam Konferansı Zirvesi'nde veya benzer örgütlerde, *Saddam Hüseyin* yönetiminin bu niteliği eleştirilmediği için, bu silahlar Kürt halkına karşı sürekli olarak, yoğun bir şekilde kullanılmıştır. 1988 Temmuz ayı ortalarında İran-İrak savaşının sonunda, taraflar arasında ateşkes imzalanmıştır. Ağustos ayı sonlarında da, Irak, Kürtlere karşı yoğun bir saldırıya geçmiştir. Bütün birliklerini Kürdistan'a seferber etmiş; kimyasal silahlar yani zehirli gazlar en etkili bir şekilde kullanılmıştır. Güney Kürdistan'da Kürtlere karşı sürdürülen soykırım Birleşmiş Milletler Gözlem Heyeti'nin, İran-İrak sınırında mevzilenmeye başladıkları bir sırada gerçekleştirilmiştir. Bu da, Birleşmiş Milletler'e bile meydan okuma, onu hiçe sayma anlamına gelmektedir. Halbuki, Birleşmiş Milletler'in bu tür kitle imha silahlarının kullanılmasını yasaklayan birçok antlaşması, sözleşmesi vardır.

Güney Kürdistan'da, Kürtlerin, kimyasal silahlar kullanılması yoluyla soykırımı uğratılması olayı üzerinde, daha dikkatli ve ayrıntılı bir şekilde durulmasının yararı vardır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Halepçe'de soykırımı uğratılan Kürt insanların sayısı beşbinin üzerindedir. Aslında, Ha-

lepçe'den önce, yine Güney Kürdistan'da, çeşitli yerlerde ve çeşitli zamanlarda kullanılan kimyasal silahlarla katledilen Kürtlerin sayısı, Halepçe'de katledilen Kürtlerin sayısından çok daha fazladır. Kimyasal silahlar uzmanı, Alman *Alexander Stenberg Spohr*'un anlattığına göre, *Saddam Hüseyin* yönetimi, 1986 ve 1987 yıllarında da, Güney Kürdistan'da çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde kimyasal silahlar kullanmıştır. Bu sıralarda, kimyasal silahların yapılması, kullanılması ve etkinliğinin ölçülmesi henüz deneme aşamasındadır. Hangi zehirli gaz, hangi birimde ve hava koşulunda kullanıldığı zaman daha öldürücü sonuçlar elde edilmektedir? Bu gibi soruların cevabının aranması için denemeler yapılmaktadır. Bu denemeler için de Kürtler kullanılmaktadır. Aslında, dünyada, benzer denemeler için daha çok fareler kullanılmaktadır. Ama *Saddam Hüseyin* gibi ırkçı ve sömürgeci bir diktatör için Kürtlerin, farelerden daha kıymetli bir konumları yoktur. Onun için, 1986, 1987 yıllarında, Güney Kürdistan'da, çeşitli vesileler yaratarak, sık sık denemeler yapmıştır. Alman insan hakları savunucusu, Medico International'dan *Alexander Stenberg Spohr*'un dediğine göre, bu denemeler sırasında katledilen Kürtlerin sayısı, Halepçe'de katledilen Kürtlerin sayısından daha fazladır. Bu denemeler sırasında üç zehirli gazın daha öldürücü olduğu saptanmıştır. Bunlar, hardal, tabun ve salin gazlarıdır. Ve bu gazlarda karar kılınmıştır. Gerek Halepçe'de, gerek daha sonraları kullanılan gazlar bunlar olmuştur. Örneğin 1988 Ağustos'unda kullanılan gazlar bunlardır. Bu sırada kullanılan kimyasal gazlar sonunda onbinlerce Kürt insanı soykırıma uğratılmıştır. Onbinlerce Kürt insanı yaralanmış, sakat kalmış; yüzbinlercesi, yerini-yurdunu, evini-barkını terketmek zorunda kalmıştır. Sığınacak bir yer bulamamıştır. Sığınabildiği yerlerde çok kötü muamelelerle karşılaşmıştır. Bütün bunlar Müslüman bir devletin, bir İslam devletinin, Kürt halkına karşı uyguladığı baskı, zulüm, işkence ve imhadan başka bir şey değildir. Ve bu sistematik bir zulümdür, işkencedir. Devlet terörünün kendisidir. Böyle bir zulüm karşısında İslamcılar ne yapmışlardır? Bunlar görmezden, duymazdan gelinebilecek olaylar mıdır? "İslamiyet, İslam inancında olanları kardeş sayar; kavmiyet, millet önemli bir değer değildir. İslamlar tek bir devlet çatısı altın-

da toplanmalıdır” demek, bu cinayetlerin, katliamın, soykırımın varlığını gizleyebilir mi? Bu konularla ilgili görevlerin yerine getirilmesine engel olabilir mi? Bu zulümler, soykırımlar, katliamlar, işkenceler görmezden gelinerek kardeşlik kurulabilir mi?

Alexander Stenberg Spohr, 25 Ağustos 1988 günü, Şeyhan bölgesinde meydana gelmiş bir olayı şöyle anlatmaktadır: “... Kimyasal silahlar atılmasından sonra, Kürtler büyük bir paniğe kapıldılar. Çoluk çocuk, kadın-erkek, genç-ihthiyar, ülkenin kuzey sınırına doğru kaçmaya başladılar. Şeyhan bölgesinde dar bir vadiye sığındılar. Burası derin, ince, uzun ve dar bir vadi idi. Üçbinin üzerinde Kürt insanı bu vadiye sığınmıştı. *Saddam Hüseyin* kuvvetleri buraları bombalamak istedi. Fakat, vadi dar, ince ve derin olduğu için uçaklar buralara dalış yapamadı. Sonra vadiye zehirli gazlar atıldılar. Vadinin her tarafı zehirli gazlarla doldu. 10-15 dakika içinde üçbinin üzerinde insan öldü. Sadece 20 kişi kurtuldu. Bu 20 kişi, vadinin en yüksek yerlerinde, sırtlarında yürüyen ve Kürtlerin yürüyüşlerini emniyet altına almakla görevli olan, yürüyüşün güvenliğini sağlamaya çalışan peşmergelerdi. Birkaç gün sonra vadiye zehirli gazların etkinliği azaldı. Vadiye buldozler girdi, her tarafı yaktı, yıktı, Kürt insanların cesetlerini toplu mezarlara, çukurlara doldurdu.”

1988 yılı Şubat ve Mart aylarında, Kürt İslamcılarını, Kürdistan'ın bazı şehirlerinde, örneğin Batman'da gösteriler ve yürüyüşler düzenledi. Bu mitinglerin amacı Bulgaristan'daki Türklerin milli haklarını savunmaktı. Bulgaristan'da yaşayan Türklerin isimlerinin değiştirilmesinden, Türkçe adların yasaklanmasından dolayı Bulgaristan hükümeti eleştiriliyor ve suçlanıyordu. Bulgaristan'daki Türklerin isimlerinin yasaklanmasını protesto eden, bunun için mitingler, gösteriler düzenleyen Kürt İslamcılarını, *Saddam Hüseyin* yönetiminin Kürtlere uyguladığı zulüm, işkence, soykırım karşısında kullarını kıpırdatmadılar. Çocuk, kadın, ihtiyar binlerce Kürt insanının zehirli gazlarla yok edilmesi karşısında sustular. Bu soykırımları görmezden, duymazdan geldiler.

Kaldı ki, Türkler Bulgaristan ülkesinde yaşamaktadır. Osmanlı Devleti, Bulgaristan ülkesini fethetmiş, orada, sö-

mürgeci bir güç olmuştur. İmparatorluğun sınırlarının daralması, yani Balkan halklarının ulusal kurtuluş savaşları vererek Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmaları sürecinde, birtakım Türk toplulukları o bölgelerde kalmıştır. Kürtler ise, kendi vatanlarında, Kürdistan'da yaşamaktadır. Bütün bunların ötesinde, Bulgaristan'daki Türklerin sorunu, Kürtlerin 70 yılı aşkın bir zamandır yaşadığı sorunlarla karşılaştırılmayacak kadar hafif bir sorundur. Bütün bunlara rağmen, İslamcı Kürtler, Bulgaristan'da isimleri değiştirilen Türklerin milli hakları için gösteriler düzenleyebiliyor, fakat, soykırma uğramış Kürtler için mitingler düzenlemeyi düşünemiyor. Başka Müslüman halkların da milli haklarını savunmak çok önemli bir değerdir. Fakat sadece başka Müslüman halklar için, örneğin Müslüman Türkler için gösteriler düzenleyip, ezilen Kürtlerin, kendi kardeşlerinin, akrabalarının sorunlarını görmezden geliyorsa, burada bir bit yeniği var demektir. Bunun da incelenmesi, irdelenmesi gerekir. Devletin, İslam'ı yönlendirmesi, kullanması, dikkatlerden uzak tutulabilecek, görmezden gelinebilecek bir olay değildir.

Burada, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız görüşü bir kere daha vurgulamakta yarar vardır. Gerek Türkler, gerek Araplar, gerekse Farslar, İslamiyeti hep, kendi milli çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Kürt İslamcılarının Batman gibi Kürt şehirlerinde, Bulgaristan hükümetinin asimilasyoncu politikalarını kınayan, Türklerin milli haklarını savunan gösteriler yapması, Türk devletinin önemli bir politikası olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür gösterileri, yürüyüşleri ve mitingleri Türk hükümeti teşvik etmektedir, desteklemektedir. *Saddam Hüseyin* yönetimine karşı protestonun gerçekleşmesine ise, bizzat Türk hükümeti engel olmaktadır. Türk hükümeti, bu soykırımlar karşısında, Kürtlerin, *Saddam Hüseyin* aleyhtarı duygularını açıklamasını bile engellemektedir.

Yukarıda, İslam Devletlerinin, Kürtlere karşı zehirli gaz kullanılmasına hiç ses çıkarmadıklarını, bu soykırımı görmezden, duymazdan geldiklerini, *Saddam Hüseyin* yönetimini hiç eleştirmediklerini belirtmiştik. Bu silahların kullanılmasından birkaç gün sonra, Kuveyt'te toplanan İslam

Konferansı Zirvesi'nde, bu konunun sözü bile edilmemişti. Arap devletlerinin, Arap hükümetlerinin, Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullanılmasından söz etmeye başlamaları 2 Ağustos 1990'dan sonraya, *Saddam Hüseyin* yönetiminin, Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesinden sonraya rastlamaktadır. Örneğin Suudi Arabistan için durum tamamen bu merkezdedir. Bu konu ile ilgili olarak, Suudi Arabistan'da işçi olarak çalışan bir arkadaşım anlattıklarımı çok ilgi çekici buluyorum:

Arkadaşımız uzun senelerden beri Suudi Arabistan'da işçi olarak çalışıyor. Kuzey Kürdistan'dan bir Kürt. Kürt gerillaları, PKK'nın düşüncesini ve eylemini destekliyor. Dindar bir kişi. Cuma namazlarını hiç kaçırmıyor. Cuma namazlarında, Arap hocanın okuduğu hutbeyi yakından dinliyor. Arap imam, hutbesinde, Filipinlerden Filistin'e, Moritanya'ya kadar bütün Müslüman halkların kurtuluş mücadeleleri için dua ediyor. Ulusal kurtuluş savaşı veren bu halkların isimlerini birer birer sayıyor. Arap imam her Cuma günü verdiği vaazında bunları ifade ediyor. Bu konuşmalar arkadaşımız tarafından ilgiyle izleniyor. Arkadaşımızın ilgiyle izlediği bu konuşmalarda, Kürtlerin adı hiç geçmiyor. Bu durum da, işçi arkadaşımızın dikkatini çekiyor. Binbir türlü baskı ve zulüm altında olan, sık sık soykırımlarla karşılaşan Kürtler neden Arap imamın dikkatini ve ilgisini çekmemektedir? Kürtler de Müslüman değil mi? Arkadaşımız bu merakını, birgün, Cuma namazı çıkışında Arap imama açıyor. Irak'ın henüz Kuveyt'i işgal etmediği tarihten önceki bir zaman söz konusudur:

— Hocam, hep mücadele eden Müslüman halklar için dua ediyorsunuz. Filipinler'deki, Endonezya'daki Müslümanlar, Afganistan'daki, Filistin'deki Müslümanlar, Habeshistan'daki, Sudan'daki, Çad'daki Müslümanlar, Kıbrıs'taki, Batı Trakya'daki, Bulgaristan'daki Müslümanlar, Polisario'daki, Moritanya'daki Müslümanlar vs. herkes var. Dikkat ediyorum, Kürtlerden hiç söz etmiyorsunuz. Bunun nedeni nedir? Kürtlerden özel olarak söz etmemenizin bir anlamı var mı? Bu soru üzerine Arap imam telaşlı ve suçlu bir havada şunları söyler:

— Kürtler kındır? Kürtler Müslüman mıdır? Arkadaşımız gayet rahat bir şekilde:

— Ben Müslüman değil miyim? Ben Kürt değil miyim? Her zaman camiye gelmiyor muyum? Her Cuma buraya gelmiyor muyum? der. Kürtlerin, Türkiye'de, İran'da, Irak'da vermiş oldukları ulusal kurtuluş mücadelelerini anlatır. Kürtlere karşı sürdürülen zulümleri anlatır. Kürtlere soykırım uygulanmasını, zehirli gaz kullanılmasını örneklerle anlatır. Arap imam arkadaşımızı ilgiyle dinler. Ondan sonraki Cumayı işçi arkadaşımız şöyle anlatmaktadır:

— Arap imam hutbesinde ulusal kurtuluş mücadelesi veren Müslüman halklardan yine söz etti. Hepsinin adını birer birer saydı. Kürtlerden yine söz etmedi. Fakat, konuşmasını, "Allâh Doğu'da ve Batı'da, mücadele içinde olan bütün Müslüman halklara yardımcı olsun!" diye bitirdi.

Bunların, 2 Ağustos 1990'dan, yani Kuveyt'in Irak tarafından işgalinden önceki anlatımlar olduğunu yukarıda belirtmiştim. İşgal ve ilhaktan sonraki anlatımlar ise şöyle:

— Günümüzde artık Arap imamlar, Cuma hutbelerinde, Kürtlerden de söz ediyorlar, Kürtlere yapılan zulümleri de anlatıyorlar. *Saddam Hüseyin* yönetimini eleştiriyorlar, suçluyorlar. Kürtlerin mücadelelerinde başarılı olmaları için dua ediyorlar.

Arap din adamlarının tavrı ve davranışlarında görülen bu değişikliği, Arap basınında da görmek mümkündür. Arap basını Körfez krizinden önce, Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadeleleriyle ilgili olarak hiçbir şey anlatmıyorlardı. Halepçe'de binlerce Kürt insanının soykırma uğratıldığı dönemde bile Kürtlerden en ufak bir şekilde bahis yoktu. Fakat 2 Ağustos'tan sonra, Arap basınında Kürtler hakkında yazılar, haberler görülmeye başlandı. Bu yazılarda *Saddam Hüseyin*'in Kürtlere yaptığı baskıdan, zulüm ve işkenceden dolayı suçlandığı görülmektedir. Bu baskıların, zulüm ve işkencelerin, İslamın, birlik, kardeşlik ve eşitlik anlayışıyla bağdaşmadığı vurgulanmaktadır.

Görüldüğü gibi Araplar İslamiyeti kendi ulusal çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadırlar. *Saddam Hüseyin* baskı, zulüm ve soykırım yaparken, Arapların genel çıkarlarına dokunmuyorsa, o zaman Araplar, bu baskıları, zulmü ve işkenceleri görmezden, duymazdan geliyorlar. Fakat, *Saddam Hüseyin* bazı Arap devletlerinin çıkarlarıyla çe-

lişen işler yaptığı zaman onu güç durumda bırakmak için Kürtlere yapılan zulmü ve işkenceyi de hatırlıyorlar. Bu durum Türkler ve Farslar için de böyledir. Gözetilen hiçbir zaman İslamın prensipleri, ahlâk ve kardeşlik anlayışı olmamıştır. Her zaman milli çıkarlar ön planda tutulmuştur. İslami prensipler bu çıkarlar için her zaman feda edilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak *Necip Fazıl Kısakürek*'in, "**Son Devrin Din Mazlumları**" (Büyük Doğu Yayınları, 9. bs. İstanbul 1989) isimli kitabındaki bir bölüme işaret etmekte yarar vardır. "**Doğu Faciası**" başlıklı bölümde Dersim şöyle anlatılmaktadır:

"En aşağı 50.000 Müslümanın kanını ve canını ihtiva etmesi bakımından, kalın hatlarıyla bir harita gibi çizdiğimiz ve şu anda yalnız ana prensip ve manasıyla tesbit ettiğimiz bu facianın, tarihte bir benzeri gösterilemez.

Babalarını arayan ve yanına gitmek istediklerini söyleyen iki masum çocuğun Hozat Kaymakamı tarafından süngületerek babalarının yanına gönderilmesi... Kendisinin öğretmen ve köy halkıyla alakasız bir şahıs olduğunu iddia ederek alevler içinden fırlamak isteyen bir gencin, kalasla itilip alevler içine atılması ve karşısında sigara içilmesi... Buğday sapları üzerinde yakılan, daha evvel kurşunlanmış bütün bir köy halkı... Annesinin karnından sivri uçlu bir aletle çıkartıldıktan sonra yaşamakta devam eden ve hâlâ topuğunda bu sivri uçlu aletin izini taşıyan çocuk... Bir dere içinde boğazlanan ve bu fiili yerine getiren celladın bulunması bir hayli zorluğa yol açan 20 masum... Ve buna benzer daha neler, daha neler!..

Cesetleri değil, manaları muhakeme ve idam eden tarih, bakalım bu 50.000 çocuk, genç, ihtiyar, kız, kadın, hasta, alil Müslüman cesedine karşılık kaç ferдин manası üzerinde ebedi idam kararı verecektir?

Elazığ Ortaokulu'nda okuyan iki çocuk... Tatil geçirmek üzere, memleketleri olan Hozat'a geliyorlar ve facianın tam üstüne düşüyorlar. Hozat yakınlarındaki köylerine geldikleri zaman babaları Yusuf Cemil'in öldürülmüş olduğunu öğreniyorlar ve ağlamaya başlıyorlar. Onlara şu karşılık veriliyor:

"— Sizi de onun yanına götüreceğiz!"

Çocuklar odadan sürükletilerek çıkartılıyor ve jandarma muhafazasında gittikleri yolda süngüteliliyorlar. Böylece babalarının yanına gönderilmişlerdir.

Her evi ayrı ayrı tutuşturulduktan sonra dört bir etrafı ayrıca çalı çırpı içine alınıp alev alev yakılan bir köyden, deli gibi bir adam çıkıp, çalı yığınları gerisinde manzarayı seyredenlere doğru ilerliyor ve haykırıyor:

“— Durun, ben köy ahalisinden değilim! Muallimim! Müsade edin, kendimi size isbat edeyim!”

Fakat sözüne mukabele, bir kalasla itilerek alevler içine atılması oluyor. Adam, evvela, göğsünün kolları tutuşarak alev alev yanarken, çalı yığınları gerisinde amir, zevk ve istihza ile sigarasını içmektedir. (Bu vak'a bana 1944 yılında, Eğirdir'de askerliğimi yaparken, resmi şahıslar huzurunda, yanan adama karşı sigarasını zevkle içtiğini söyleyen amirden bizzat dinleyenlerce anlatılmıştır.)

Yusuf Cemil'in köyünden 200 kadın ve çocuk öldürülmüş ve bunların cesetleri buğday sapsarı üzerinde yakılmıştır. Öldürülenler arasında, Elazığ'da askerliğini yapan ve o sırada izinli olarak köyünde bulunan Rüstem adında biri de vardır. Bu zavallı, mezun olduğunu ve isterlerse hüviyet ve izin kağıdını da gösterebileceğini söylediği halde derdini dinletemiyor ve dört çocuğu ile seksenlik anası arasında, onlarla beraber, kurşunlanıyor.

Hozat'ın Karaca köyünden Cafer oğlu Kasım... Bu adam, o tarihten 30 sene kadar evvel Amerika'ya gitmiş, orada 15 yıl kalmış ve sonra köyüne dönmüştür. Kasım Amerika dönüşünde, Birinci Dünya Harbi'nde Kafkas Cephesi Köprüköy muharebesinde şehit düşen kardeşi Yüzbaşı Şükrü'nün iki çocuklu dul karısı Şirin Hatun'la evlenmiş, Hozat'a gelip yerleşmiş, orada bir mağaza açmış ve ticarete başlamıştır. Hükümetle de bazı taahhüt işlerine girişmektedir. Dersim hareketi esnasında, işbu Cafer oğlu Kasım, taahhüt bedelinden alacağı olan 6.000 lirayı tahsil etmek üzere Ovacık Kaymakamlığına müracaat ediyor. Muamelesini tekemmül ettirip parayı kendisine veriyorlar. Muamele biter bitmez, “Seni Hozat'tan çağırıyorlar!” diyerek, onu mahfuzen yola çıkarıyorlar. Cafer oğlu Kasım, kasabadan ayrıldıktan sonra, bir saat sonra jan-

darmalara öldürtülüyor. Koynundaki 6.000 lira da, iki alakalı idare amiri arasında taksim ediliyor.

Zavallının zevcesi Şirin Hatun, o esnada, dört çocuğuyla birlikte, komşularına oturmaya gitmiştir. Kadın evine döndüğü zaman bir de görüyor ki, kapısı kırılmış ve bütün eşyası etrafa dökülüp saçılmıştır. Haykırmaya başlıyor:

“— Yetişin, evimize eşkiya girdi!..”

Bu feryada karşılık olarak kadın, kapısının önünde çocuklarıyla beraber öldürülüyor ve dolgun miktarda altını, parası ve eşyası yağma ediliyor.

Bu arada Hozat'ın Zimbık köyünde Şekspir'in hayaline bile tay çıkartacak bir vak'a cereyan etmektedir. Erkekleri tamamen doğranmış olan köyün 100 kadar kadın ve çocuğu, sivri uçlu aletle (süngü) öldürülüyor. Öldürülen kadınlar arasında biri, doğurmak üzere bir gebedir. Bu kadının karnına giren sivri uçlu alet, barsaklarını yere döküyor, rahmini parçalıyor ve kendisini öldürüyor. Tehlike geçtikten sonra gizlendikleri yerden çıkan birkaç kadın, ölüleri gözden geçirirken bu kadının rahminden düşen çocuğun sağ olduğunu dehşetler içinde görüyorlar. muazzam bir kader cilvesi olarak yaşamakta devam eden çocuğu alıyorlar, emzirtip büyütüyorlar ve ona “Besî” adını koyuyorlar. Bu kız bugün hâlâ aynı köyde ve hayattadır. Sivri uçlu alet annesinin karnına girip rahmini deldiği zaman da onun topukçuğunda bir yara açmıştır. Ve kız hâlâ yarayı topuğunda taşımaktadır.

Hozat'ın Dolantanır köyünden Veli isminde bir genç, Elaziğ Muallim Mektebi'nde okuduktan sonra, öğretmen olarak Trakya'ya gönderilmiş, orada evlenmiş üç çocuk sahibi olmuş ve tam da Dersim hareketi başlamak üzereyken, karısı ve çocuklarıyla yaz tatilini geçirmek üzere köyüne gitmiştir. Genç muallimin köyü, erkekli ve kadınlı, çocuklu ve ihtiyarlı doğranırken, kendisi, karısı ve çocukları da aynı akıbete mahkum edilmiş ve cesetleri yakılmıştır.

Mazgirt Termesek nahiyesinin halkı doğranmakta... Merhamet sahiplerinden biri, birle on yaş arasında 20 kadar çocuğu alıp bir derenin içinde saklanmıştır. Vaziyet birden haber alınıyor. Çocukların öldürülmeleri emri verili-

yor. Fakat bu emri yerine getirebilecek kimse zuhur edemiyor. En katı yürekli bile, böyle müdafaasız masumlara silah kullanamayacaklarını söylemeye mecbur kalıyorlar. Tecrübe birkaç defa akamete uğruyor. Ve hayli sıkıntı mevzu oluyor. Nihayet en kara yüzlü çingeneden daha karanlık suratlı bir adam buluyor ve bir dere içinde titreşe titreşe bekleyen 20 masumun işini bitiriyorlar.

Murat suyunun kandan kıpkızıl aktığını görenler olmuştur.

Celal Bayar'ın Başvekil ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın Genelkurmay Başkanı bulunduğu 1938 yılında cereyan eden Dersim faciası, bütünleştirilmesi okuyucularımızın hayaline ve istikbaldeki tarihçinin kalemine bıraktığımız birkaç teferruat çizgisi halinde budur! Dayandığı tek sebep de bir takım asayişsizlik ve itaatsizlik bahanesi altında, bütün Doğu Anadolu'yu kapsayıcı olarak, o mıntıkanın bir türlü uslandırılmayan koyu İslami rengidir.

Bir kıvılcım halinde gösterdiğimiz Dersim yangınının kömürleştirilmiş 50.000 (ellibin) cesedinde, kutup şahsiyetler dışı bir yığın olarak din mazlumluğunun en çarpıcı levhasını seyredebilirsiniz!" (s. 171-177)

Necip Fazıl Kısakürek, Kürtlere yapılan zulümlerden örnekler vermektedir. *Necip Fazıl*'ın burada anlattığı olayların önemli bir kısmı, 1940'lı yılların ortalarında çıkan "**Büyük Doğu**" dergilerinde de yayınlanmıştır. Bütün bu zulümlerin, işkencelerin ve soykırımların Kürtlerin kökünü kurutmak için yapıldığı da açıktır. Durum bu kadar açıkken Müslüman Kürtlerin bunları görmezden, bilmezden gelmesi anlaşılır bir şey değildir. Bu zulümleri, soykırımları, işkenceleri yapanlar İslam değil mi? Zulüm, soykırım, işkence İslamlara yapılmıyor mu? Bu durumda İslamcı enternasyonalistlerin önemli bir kesiminin tavır ve davranışlarını Kürtlükten bir kaçış olarak nitelendirmek gerekir kanısındayım. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını savunmayan, savunamayan, Kürtlerin kökünün kazınmasına karşı duramayan bazı insanlar, İslam enternasyonalizmini ileri sürerek, zaafslarını örtmeye, gizlemeye çalışmaktadırlar. Öte yandan *Necip Fazıl Kısakürek*, soykırımların nedenini İslamiyet olarak açıklamaktadır. O'na göre bu soykırımlar İslamiyeti yok etmek için

yapılmıştır. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Soykırımların Kürtlerin kökünü kazımak gibi bir amaç taşıdığı açıktır. Yani soykırımın nedeni etniktir; Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yoketmek amacına yöneliktir.

İbrahim Arvasi de, 1964 yılında, Ankara'da yayınlanan "**Tarihi Hakikatler**" isimli kitabında, *Şeyh Said* Kürt ayaklanmasıyla ilgili olarak olayın farklı bir boyutuna değinmektedir:

"... Bu işin neticesi ve kötülüğü safha safha meydana çıkıyordu. Şark mebuslarından İsmet Paşa'ya itimat edenlerle etmeyenler ve korkudan kaçıp da reye iştirak etmeyenler ve kaçınıp da rey vermeyenler dahil, hepsinin bütün akraba ve taallukatını kamilen nefy ve teb'id ettiler. İftira, tezvîr ve tasnî kampanyasının makinaları şiddetle çalıştırılıyor; dünyada görülmedik kötülükler ve fenalıklar isnad ediliyor ve hakikatmış gibi mevki-i muameleye konuluyor ve cezalandırılıyordu. Hele İstiklal Mahkemesi'nde Elaziz'de kelle müzayedesi yapılıyordu. Beş yüz altına bir kelle alınıp satılıyordu. Jurnalı hazırlayan sermomisler ile Ali Saip'in çete arkadaşı Aşkitanlı Paşa'nun da fazla olarak 50 altunu vardı. Bu suretle Şark İstiklal Mahkemesi reisliğinden Ankara'ya dönen Ali Saip Bey bin altunla geldi. Ve netice olarak Şark vilayetlerinde kulplu ve kulpsuz altunun kökü kesildi.

Şark İstiklal Mahkemesi müddeiumumisi (savcısı) Süreyya Örgüevren ise Büyükada'da merhum bir müşirin fevkalade ziyetli ve muhteşem köşkünü satın aldığında Atatürk kendisini çağırılmış, Riyaset-i Cümhur muhasebesinden de iki memur istemiş. Süreyya Örgüevren'in gerek mebusluktan ve gerekse İstiklal mahkemesi müddeiumumiliğinden almış olduğu tahsisatını hesap ettirmiş. Bütün aldığı tahsisat, harcırah da dahil, köşkün alım fiyatına tekabül etmemiştir. Ve Atatürk Süreyya'ya hitaben, "Siz benim şerefimle oynadınız, çaldınız, çırptınız, utanmaz herif!" diyerek kovmuş ve tokat da aşkretmiş... müddeiumuminin birkaç cümle ile Şarklılar aleyhine zulmü ile kin ve advvetini gösterir misaller arz edeyim: Ne kadar baba oğul mahkum varsa, evvela babanın gözü önünde oğlunu astırır, sonra babayı asardı. Bu hususta babanın feryad ve fi-

ganları zerre kadar, katı kalbine tesir etmezdi. Şark İstiklal Mahkemesi'nin reis ve azalarının hepsi belalarını buldular. Ve herbiri ayrı bir dert ve ıstıraba müptela oldu." (s. 37-39)

Necip Fazıl Kısakürek, İbrahim Arvası'nın bu anıları üzerine şöyle bir değerlendirme yapıyor:

"... Ve Doğu'dan Batı'ya doğru, sel halinde korkunç bir sürgün... Sanki arkalarından Moskof geliyormuş gibi bir itiş, kakış."

Daha sonra da *İbrahim Arvası'nın "Tarihi Hakikatler"* kitabında topladığı anıların şu bölümüne yer verilmektedir:

"... Merhum ağabeyim Abdullah Bey ve amcazadem Van müftüsü Şeyh Masum Efendi, Erzurum Kongresi zamanında Rumeli ve Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine girmiş ve Van vilayeti heyet-i temsiliye azalığında bulunmuşlardı. Böyle olduğu halde, Masum Efendi ile dört kardeşi ve iki oğlu ve ağabeyim Abdullah Bey Van'dan sürülen ilk kafilenin içinde idiler."

Yukarıdaki anlatımlardan da anlaşılacağı gibi *İbrahim Arvası'nın* bu anıları, *Necip Fazıl Kısakürek'in* yukarıda sözünü ettiğimiz kitabına da alınmış. (s. 69-70)

Yukarıdaki anılarda adı geçen *Ali Saip'in* de (*Ursavaş*) Kürt olduğu bilinmektedir. Bu olay da, Kürtlerin acılı tarihini özetlemeye yeter. 1919-1920 yıllarında, Güney Kürdistan'da Kürtlerle birlikte, özgürlük ve bağımsızlık için başkaldırıyor. 1925'de de özgürlük ve bağımsızlık isteyen Kürtleri yargılayan İstiklal Mahkemesi'nde yer alıyor. Kürtler için idam kararları veriyor... Bu süreçte *Ali Saip* ne kazanmış, hangi değerlerini kaybetmiştir? Ciddi ve etraflı bir şekilde, sadece bu sürecin incelenmesi bile, Kürtlerin tarihi hakkında, "Kürt aydını" hakkında çok önemli bilgiler vermektedir.

II. KÜRTLERİN DE KÜRDİSTANI SÖMÜRGELEŞTİREN MİLLETLER GİBİ MÜSLÜMAN OLMALARI NE GİBİ SONUÇLAR DOĞURUYOR?

1970 yılı yaz aylarında, Kürdistan'ın çeşitli şehirlerinde, özellikle kırsal kesimlerde, komando zulmü olarak adlandırılan bir zulüm başlatıldı. Viranşehir, Bismil, Silvan, Ergani, Malazgirt, Bulanık gibi yörelerde planlı ve sistematik bir şekilde sürdürülen bu zulüm, zulüm uygulamasında önemli bir nitelik değişikliğini de gösteriyordu. Bu zulmün, bu işkencenin esası Kürt insanların onurunu kırmak, onları düşürülmüş insanlar haline getirmektir: Türk güvenlik güçleri köylere giriyor, çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-ihtiyar hepsini evlerinden dışarı çıkarıyor. Bir meydana topluyor: Erkekleri ayırıyor. Onlardan silah getirmelerini, firarileri teslim etmelerini istiyor. "Firar yok", "silah yok" denildiği zaman da işkenceye ve zulme başlıyor. Erkekler yaşlarına ve ihtiyarlıklarına bakılmadan çınlıplak soyuluyor. 30-35 yaşlarında torun sahibi olan erkekler oğullarının, torunlarının, gelinlerinin, kızlarının önünde çınlıplak yapıyor, binbir türlü baskıya ve hakarete maruz bırakılıyorlar.

Burada, Kürtler için en çok kullanılan işkence yöntemlerinden biri de şuydu: Yetişkin erkeklerin, yaşlı erkeklerin erkeklik organlarına ip bağlanıyordu. İp kadınların eline veriliyordu. Bu şekilde dipçik zoruyla köyde dolaştırılıyorlardı. Ve bunlar çocuklarının, torunlarının, gelinlerinin, kızlarının gözleri önünde olurdu. Böyle bir işkenceyle karşılaşan Kürtler çok büyük bir keder ve hüznün içine girerlerdi. Ruhsal bakımdan gittikçe derinleşen bir yıkıntı yaşarlardı. Kimselerle karşılaşmak ve konuşmak istemezler, içlerine kapanırlardı. Gönülden yaralı insanlar haline gelirlerdi. Kadınlarıyla, çocuklarıyla, torunlarıyla karşılaşmak istemezlerdi. Bu psikolojik ortam kısa zamanda, o insanın aile fertlerini, yakın çevresini de etkilerdi. Bu zulümle karşılaşan birkaç kişi intihar etmişti.

Bu, Kürtler için özel olarak düşünülmüş, hesaplı-kıtaplı, sistematik bir işkence ve hakaret biçimiydi. Daha doğrusu, sistematik bir aşağılama ve düşürme yöntemi idi. Örneğin, falaka insanlara bedensel acılar verir, fakat beden-

sel acılar zaman içinde silinip gidebilir. Yukarıda özetle anlatılan düşürme ve aşağılama biçiminin bıraktığı acılar ise zaman içinde silinmemekte, bilakis ağırlaşmaktadır. Bu aşağılama, onur kırma ve düşürme yönteminin Kürtler için özel olarak geliştirilmesinin nedeni şudur: Kürtlerde erkeklik kültürü çok gelişmiştir. Erkeklik, en önemli değerlerin, moral değerlerin başında gelir. Kürtler sahip oldukları çocuklarla övünürler, torunlarının, çocuklarının sayılarını bilmek onlara çok büyük bir zevk verir. Çocuklarının sayıları arttıkça kıvançları da artar. "Her yıl bir çocuk", "Her yıl bir çocuk" diye övünüp dururlar!.. Halbuki sömürgeci için önemli olan şey de o insanların, o toplumun en fazla değer verdiği alanlara saldırmaktır. O toplumdaki, o insanlardaki direniş ruhu ancak böyle kırılabilir. Direnci ve onuru kırılan insanların teslim alınmaları ise çok kolaydır.

1970 yılı yaz aylarında ve 1971 yılında yürütölen bu işkenceler, aşağılama ve düşürme yöntemleriyle ilgili bir olayı anlatmakta yarar görüyorum: Türk güvenlik güçleri yani komando birlikleri bir köyde yoğun işkenceler yapıyorlar. Köylülerden silah istiyorlar, firarileri teslim etmelerini istiyorlar. İşkencelerin yoğunluğu altında ezilen Kürt kadınları, kocalarına, oğullarına, torunlarına yardım için araya giriyorlar. Kuran-ı Kerim getiriyorlar. Bir kadın, "Kuran'a el basarak yemin ederim ki evde silah yok, firari yok" diyor. Komando birliklerine mensup görevliler, "Biz Kuran-muran anlamayız" deyip, Kuran-ı Kerim'i ellerinin tersiyle geri itiyorlar. Kuran'ın böylesine itelenmesi-kakalanması ihtiyar Kürt kadınları üzerinde derin bir hüznün ve kaygı yaratıyor. Kadınlar köye gelen komandoların, zulüm yapanların Müslüman olmadıklarını, Müslüman olsalar böyle zulümler yapamayacaklarını düşünüyorlar. Kocaları, oğulları, torunları için daha da endişelenmeye başlıyorlar.

Komando birlikleri, saatlerce süren baskı, zulüm ve işkenceden sonra köyden ayrılıyorlar. Zulmü çoğaltmak için başka bir köye gidiyorlar. Daha sonra o zulmü ve işkenceyi yaşayan devrimci gençlerden biri anasıyla şöyle konuşuyor:

— Ana, görüyorsun, Türk askeri bize, Kürtlere ne kadar ağır zulümler, işkenceler yapıyor. Ananın cevabı çok ilgi çekici:

— Onlar Türk olamazlar. Türkler Müslümandır. Müslüman Müslümana böyle eziyet eder mi? Müslümanlar Kuran'ı Kerim'e saygılıdır. Halbuki onlar Kuran'ı ellerinin tersiyle ittiler. Müslümanlar böyle yapar mı? Ben bunların Türk olduğunu düşünmüyorum. Türkler Müslümandır. Müslüman Müslümana böyle eziyet etmez. Bunlar olsa olsa Yahudi olabilir, Ermeni olabilir...

Ananın bu cevabının ciddi bir şekilde irdelenmesi gerekir. İşte bu nokta, Kürtlerin ve Kürdistan'ı sömürgeleştiren ve devletlerarası sömürge düzeyinde tutmaya çalışanların aynı dinden olmaları, Müslüman olmaları üzerinde durmak gerekir: Bu ilişki her zaman, Türklerin, Farsların, Arapların lehine fakat, Kürtlerin aleyhine olmuştur. Çünkü, Kürtler ezilen bir ulustur. Türkler, Farmlar, Araplar ise ezen ulustur. Bu bakımdan, Kürtlerin, Türkler, Farmlar ve Araplarla olan dinsel ilişkilerini ezilen ve ezen ulus konumuna göre belirlemek gerekir. Belirleyici olan budur.

Sömürgeci devletler, Kürdistan'ı devletlerarası sömürge düzeyinde tutan devletler, bütün kurumları sömürgeci düşünceleri ve eylemleri doğrultusunda kullanabilmektedirler. Din de bu kurumlardan biridir. Türk, Fars ve Arap sömürgecileri İslamiyeti, Kürtlerin ulusal duygularının gelişmesini engelleyecek bir biçimde kullanmışlardır. Kürtlerin ulusal hakları, dili, kültürü söz konusu olduğu zaman İslam kardeşliğini ileri sürüyorlar. "Kardeşlik", "eşitlik" gibi sloganlarla ulusallığın gelişmesini engellemeye çalışıyorlar. Kürtler kimliklerinden dolayı, baskıya, işkenceye, hakarete, soykırma uğradıkları zaman da, solculukla, komünistlikle suçlanıyorlar. Böylece, işkenceci güçlerin yanında yer almak gibi bir sonuç da ortaya çıkıyor. Kürtleri solcuların, özellikle Kürt solcuların kışkırttığını beyan ediyorlar. İşkenceyi, soykırımı, hakareti mübah sayan açıklamalar yapıyorlar. Bütün bunların Kürtlerin ulusal bilincini körelttiği açıktır. Kısaca şunu söyleyebiliriz. Din yani İslamiyet, Türklerin, Arapların, Farmların ulusal duygularını geliştiriyor. Veya İslamiyetin böyle bir işlevi var. Batı Trakya Türklerinin, Bulgaristan Türklerinin, Kıbrıs Türklerinin Müslüman olduklarının vurgulanması, İslamiyetin veya dinin bu işleviyle yakından ilgilidir. Fakat, din, yani İslamiyet Kürtler için aynı işlevi gör-

müyor. Bunun başlıca nedeni Kürtlerin ezilen ulus konumunda olmalarıdır. Kürtlerin ezilmelerinin nedeni Kürt kimliklerinden dolayıdır. Türk, Fars ve Arap devletlerinin hizmetindeki İslamcı akımların temel özelliği ise, Kürt kimliğini yoketmeye çalışmaktır. Dindar Kürtler bu ilişkiyi ve bu çelişkiyi çözümlenemeyen durumundadırlar.

Bu noktada, İslamcı akımların aynen Kemalistler gibi düşündüğünü, Kemalistlerin etkisi altında kaldığını belirtmekte yarar vardır. Somut bir örnek verelim: 1978 yılı sonlarında, İran'da Şah'a karşı dinsel muhalefet yükselmeye başladı. Dinsel muhalefetin siyasal ve toplumsal bir içeriği de vardı. *Ayetullah Humeyni*, sürgün hayatı yaşadığı Paris'te sık sık muhalefet liderleriyle görüşmeler yapıyordu. Bu toplantılara Kürt muhalefetin liderleri de katılıyordu. Örneğin, İran Kürdistan Demokrat Partisi, Komala gibi örgütlerin liderleri *Ayetullah Humeyni* ile ve çevresiyle görüşüyorlardı. *Ayetullah Humeyni*, İran'da, Şah'ın devrilmesinden sonra kurulacak yeni İslam Devleti'nin bir federasyona dayanacağını söylüyordu. Farسلar, Azeriler, Kürtler, Beluciler, Türkmenler kendi federe devletlerini kuracaklardı. Kürtler de dinsel muhalefeti bu yüzden destekliyorlardı. *Ayetullah Humeyni* bu düşüncelerini, 1978 sonunda Paris'ten Tahran'a geldiği zaman da açıkladı. Kısa bir süre sonra Şah devrildi ve mollalar iktidarı ele geçirdi.

Mollalar iktidara gelir gelmez yaptıkları ilk iş Kürdistan'a Fars bir vali tayin etmek oldu. Kürtler bu tutuma karşı çıktılar. *Ayetullah Humeyni*'nin Paris'te ve Tahran hava alanında yaptığı konuşmaları hatırlattılar. Kürtlerin bu hatırlatmalarına karşı *Ayetullah Humeyni*'nin ve çevresinin verdiği cevap çok ilgi çekicidir: "Bölgenizden bize telgraf ve mektup gönderen İslamlar, kavimiyet gütme istemediklerini, İslam topluluğu içinde erimek istediklerini bildirdiler. Biz de bu Müslümanların isteklerini yerine getirdik..." Açıkça görülebildiği gibi burada İslamiyet Farسلarın milli çıkarları doğrultusunda kullanılmaktadır. Kürtlerin milli kimliklerinin gelişmesini önleyecek her önlem alınmaktadır. Fars milliyetçiliği, hatta Fars ırkçılığı sürdürüldüğü halde, İslamiyet ileri sürülerek bunlar gizlenmeye çalışılmaktadır.

Benzer bir duruma, 1922 yılının sonlarında açılan Lo-

zan Konferansı sürecinde de rastlamak mümkündür. O sırada, birtakım Kürtlerin, uluslararası Lozan Konferansı'na gönderdikleri telgraflarla, Türklerden ayrılmak istemediklerini, milli haklara sahip olmak istemediklerini (!) belirttiklerini görüyoruz. Halbuki, 1919, 1920, 1921 yıllarında durum çok daha değişik idi. O yıllarda Kemalistler, Ermenilere ve Yunanlılara karşı sürdürülen savaşta Kürtlerin de yardımlarını ve dayanışmalarını sağlamak için Kürtlerin de milli haklara sahip olacaklarını söylüyorlardı. Zaferle birlikte, Kürtler de milli haklara sahip olacaklardı. Kürtler ve Türkler Müslümandı. "Gavur"a karşı birlikte savaşmalıydılar. Zafer kazandıktan sonra, ilk iş Kürtlerin milli haklarını inkâr etmek oldu. Bu süreç hemen 1922 yılının sonlarından itibaren başladı. Artık, bir taraftan Kürtlerin Türk olduğu, Turani bir soydan geldikleri iddia ediliyor, diğer taraftan da, Kürt olan her şey yok edilmeye, ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Bütün İslamcılarının, özellikle Kürt müslümanların birbirlerine çok benzeyen bu iki süreci dikkatli bir şekilde irdelemeleri gerekmektedir.

Burada, Arapların, Farsların ve Türklerin İslamiyeti kendi milli çıkarları doğrultusunda kullanmalarını milliyetçilik akımlarıyla yakından ilgilidir. Türklerde, Araplarda ve Farslarda ulusçuluk, milliyetçilik gelişmiştir. Bu bakımdan milliyetçilik birinci planda rol oynamaktadır. Bu bakımdan İslamiyeti, milliyetçi ideoloji doğrultusunda kullanabilmektedirler. Halbuki, Kürtlerde, son yıllara kadar milliyetçi, ulusçu akımlar fazla gelişmemiştir. Bu bakımdan İslami düşünce birinci planda rol oynayabilmektedir. Kürtler son yıllara kadar, İslamiyetle, hep İslamiyeti iletirmek, onu daha mükerremel bir toplum düzeni haline getirmek için ilgilenmişlerdir. Ulusçuluk cereyanları yoğunlaştıkça ve yaygınlaştıkça öteki uluslarda görüldüğü gibi Kürtlerde de ulusçuluk daha belirleyici bir rol oynayacaktır.

III. MUSA ANTER'İN ANILARI

"Kürt aydını" denildiği zaman bir kitaptan söz etmek gerekli oluyor: *Musa Anter'in anıları*. 1990 yılı sonlarında yayınlanan bir kitap. (**Hatıralarım**, Doz yayınları, İstanbul, Ekim 1990)

Musa Anter'in anılarında, siyasal nitelikleri de olan iki din adamından söz ediliyor. Bu iki Kürt din adamından çok güzel sözlerle, çok olumlu ifadelerle söz ediliyor. Bunların Kürt niteliklerine önemli vurgulamalar yapıyor. Bu Kürt din adamları *Şeyh Said* ve *Said-i Kürdi* (Nursî). Bir Kürt aydınının, bu Kürt din adamları hakkında çok olumlu şeyler söylemesinin beni çok duygulandırdığını belirtmeliyim. Çünkü, bu düşünceler, bu tavır ve davranışlar resmi ideolojiye çok zıt olan tavır ve davranışlardır. Çünkü, şimdiye kadar, Kürtler üzerinde, bu din adamlarına ilişkin olarak, hep resmi ideolojinin söylemi egemen olmuştur. Resmi ideolojinin bu anlatımlarına göre, *Şeyh Said* gericidir, İngiliz emperyalizminin bir maşasıdır. Şeriat için çalışmaktadır. Şeriatın başka bir amacı yoktur. Resmi ideolojinin bu anlatımları Kürtler üzerinde egemen olmuştur. Resmi ideolojinin, Kemalistlerin böyle düşünmeleri doğaldır. Fakat Kürtlerin böyle düşünmeleri hüznü vericidir.

Musa Anter'in anılarında, İngiliz tarihçisi *Arnold Toynbee*'ye atfedilen bir söz var. "Bir millet için en büyük felaket tarihlerinin düşmanları tarafından yazılmasıdır." (s. 179) Bu kuşkusuz çok büyük bir felakettir. Fakat, Kürtler için felaket aslında daha büyüktür, daha derindir. Bu da Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması ile ilgili bir sorundur. Kürdistan gibi dört parçaya, beş parçaya bölünen bir ülkenin ve Kürt ulusunun iskeleti parçalanmış olmaktadır, beyni dağılmış olmaktadır. Kürt ulusunun tarihinin düşmanları tarafından yazılıyor olması da, bölünme, parçalanma ve paylaşılma sorunlarıyla yakından ilgilidir. Kürtlerin düşmanları, örneğin Kemalistler, Kürtlerin tarihini elbette yoksul ve çarpık göstereceklerdir. Durum bu kadar açıkken, Kürtlerin her şeyi inkâr ederek, kendi tarihlerini daha da yoksullaştırmamaları gerekir.

Şeyh Said'in Kürtler için şehit olduğu, Kürdistan için şehit edildiği büyük bir gerçektir. Bu bakımdan *Şeyh Said*, Kürtler için önemli bir değerdir. Fakat, bu husus *Şeyh Said*'in bir ailesi olduğu gerçeğini de yok saymamalıdır. Bu ailenin, 1925'lerden bu tarafa çok büyük acılar ve eziyetler çektiği bilinmektedir. Buna rağmen, *Şeyh Said*'in torunlarının, *Şeyh Said*'e sahip çıkmadıkları, şu veya bu doğrultuda resmi ideolojiyle bütünleştikleri de önemli gerçeklerden biri-

dir. Bu, kuşkusuz, bazı torunlar için böyledir. *Şeyh Said*'in torunlarından bazıları, İslam enternasyonalizmi görüntüsü altında, hâlâ Kürt kimliklerinden kaçmaya çalışmaktadır. Buysa aslında resmi ideolojinin değişik bir ifadesinden başka bir şey değildir. Bu tutumlar ve davranışlar elbette eleştirilmelidir.

Günümüze kadar *Said-i Kürdî*'nin Kürt kimliği hep gizlenmeye çalışılmıştır. *Said-i Nursî*'nin, özellikle, *Said-i Kürdî* imzası ile yazı yazdığı dönemleri, o dönemlere ilişkin düşünceleri ve faaliyetleri gizlenmeye çalışılmaktadır. (İsveç'te yayınlanan *Bergeh* dergisi, 1990/4 sayısında, *Said-i Kürdî*ye ilişkin bir inceleme yayınlamıştır. Rohat, **Unutulmuşluğun Bir Öyküsü**; *Said-i Kürdî*, s. 17-35)

Musa Anter'in, siyasal nitelikleri de olan bu Kürt din adamları konusunda resmi ideolojiye, çok zıt şeyler söylemesi, bu insanların Kürt niteliklerini vurgulaması, kuşkusuz çok yararlı bir gelişme olmuştur. Öte yandan, kitapta, *Nuri Dersimi*, *Remzi Bucak*, *Faik Bucak*, *Abdurrahman Gassemlu* gibi daha başka Kürtlerin de adı geçmektedir. Bu kişiler hakkında olumlu şeyler söylenmesi de önemlidir.

"**Hatıralarım**" kitabında, başka bir kategoride yer alması gereken Kürtler de vardır. *Cihat Baban*, *Nuri Onur*, *Şeyh Seyda*, *Kamran İnan*... Kitapta bunlar hakkında çok olumsuz şeyler söylenmektedir. Bu da Kürt sorunuyla yakından ilgilenen, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını savunan insanların yüreğine su serpmektedir. Fakat, kitabın bir yerinde yazılanlar, insanları epeyce düşündürüyor. *Said Elçi* ve *Ziya Şerefhanoglu* hakkındaki söylenenlere katılmak mümkün değildir. Bu insanların sağcı oldukları söyleniyor. Düşünceleri ve eylemleri eleştiriliyor. Halbuki, bugün Kürdistan'da Mevlid'i Kürtçe okursanız, bu bile devrimciliktir. Kuran'ı Kürtçe okursanız bu bile devrimciliktir. Bugünkü koşullarda bunlar devrimciliktir. Çünkü, ırkçı ve sömürgeci devlet, Kürt olan her şeye karşıdır, Kürt olan her şeyi yoketmeye çalışmaktadır. Kürt diline ve Kürt kültürüne karşı amansız bir baskı vardır. Bu baskıya boyun eğerek, bu baskıyı görmezden gelerek devrimcilik yapılır mı? Devletin böyle ırkçı ve sömürgeci baskısına karşı durmadan devrimcilik yapılabilir mi?

Bir takım Kürtler, *Nazım Hikmet*'i, *Marx*'ı, *Engels*'i dillerinden düşürmüyorlar, fakat Kürt diline ve Kürt kültürüne

yapılan baskıları görmezden ve duymazdan geliyorlar. Bunlar devrimcilik değildir; demokratlık da değildir. Zira devletin baskısına ve şiddetine karşı duramayan, onları yok farzederek, küçümseyerek baskı ve şiddetle bütünleşenler devrimci de olamaz, demokrat da...

Musa Anter'in anılarında pek çok Kürt'ün adı geçiyor. Belki 60, belki daha fazla. Örneğin 12 tanesini yukarıda, belirli kategoriler içinde sayıverdik. Bunlar daha çok Kürtlerin aydınları oluyor. Veya aydın kategorisine girebilecek insanlar oluyor. Bu kategorinin biraz daha incelenmesinde yarar vardır kanısındayım. Bu insanlar genellikle İstanbul'da oturuyorlar. Ankara, İzmir, Akdeniz sahilleri gibi yörelerde oturanlar da var. Genel olarak Kürdistan'ın dışında bir yerlerde, Türkiye'de oturuyorlar. Sürgün edilmişler veya gönüllü olarak gelmişler. Kürdistan'dan kopuklar. İkinci olarak bu insanların önemli bir kısmı Türk devlet bürokrasisi içinde yer almışlar. Türk devlet bürokrasisinde önemli görevler almışlar. Örneğin bir cezaevi müdüründen söz ediliyor. Bakıyorsunuz, objektif bakımdan Kürt. Kürt anadan, Kürt babadan doğma. Bir validen söz ediliyor, o da objektif bakımdan Kürt. Kürt anası, Kürt babası var. Üçüncü olarak bunların çok büyük bir kısmı Türkçe konuşuyor. Asimile olmuş. Kürtçe'yi unutmuş veya bildiği Kürtçe'yi konuşmuyor. Yani Kürtler kendi aralarında Türkçe konuşuyorlar. İki Kürt, Kürtçe'yi de bildikleri halde, kendi aralarında Kürtçe değil Türkçe konuşuyorlar. Dördüncü olarak bu insanlar yani bu bürokratlar, İstanbul, Ankara, İzmir gibi Türk şehirlerinde yaşayan öteki Kürtler, çocuklarını Kürt gibi yetiştirmiyorlar. Bilakis Kürt olan her şeyden sakınarak, Türk'e benzeterek yetiştirmeye çalışıyorlar. Ve *Musa Anter*'e göre bunların hepsi de çok iyi insanlar. *Musa Anter* bunlardan, hep çok iyi sözlerle konuşuyor. Ölenleri rahmetle anıyor, yaşayanlara selam gönderiyor. Bu insanlar iyi ama Kürdistan hiç iyi değil. Kürdistan'ın hali perişan. Ortadoğu'da 30 milyonun üzerinde nüfusa sahip olan bir halk. Hâlâ ayrı bir ulus mu değil mi tartışması yapılıyor. 30 milyonu aşkın fakat kimliksiz. Hâlâ Kürtçe diye bir dilin olup olmadığı tartışılıyor. Ulus mu, halk mı tartışması yapılıyor. Kürdistan sömürge bile değil. Ulusun ve ülkenin adı yasak. Kürt ve Kürdistan adları yasak. Kürdistan ülkesinin sömürge olduğu bile kabul edilmiyor.

Nasıl oluyor bunlar? Bu iyi insanlar, Kürdistan'ı, Kürt olan her şeyi neden böyle perişan bırakmışlar? Bu kategoride çok büyük bir zaaf var. Bu zaafı görmek, irdelemek gerek. Örneğin kitapta bir kişinin adı geçiyor: *Cemal Kutay*. 1840'lı yıllarda Kürdistan için mücadele eden *Bedirhan Paşa*'nın torunu. *Tahir Bey*'in oğlu. Tek başına bu isim bile Kürdistan'ın acılı tarihini, Kürt aydını denilen kategorinin çürümüşlüğüne göstermesi bakımından yeter. Tek başına bu örnek bile, Kürt aydını dediğimiz kategorinin gelişimini ve düşüncesinin içeriğini göstermeye yeter. *Bedirhan Paşa*'nın torunu bugün kendisini gizleyen bir adam. Kürtlüğünü ve Kürt olduğunu gizliyor. Kürtlüğünden utanıyor. Kürtlere düşman olan siyasal odaklara sular taşıyor. Kendi bağının, bahçesinin tamamen kurummasına gözyummuş. Hiç itirazı yok. Bütün bunlar nasıl olabilmiş? Bütün bu süreç nasıl yaşanabilmiş? Bu bir aydının, aydın kategorisine girebilecek bir kişinin kendi kendine ihanetinin en çarpıcı göstergelerinden biridir. Nüfusu Ortadoğu'da 30 milyondan fazla olan bir ulus, Kuzey Kürdistan'da, neden "Kürt Aydınları" diyebileceğimiz ciddi bir kategoriye oluşturamamıştır?

Kürt toplumu yoksul bir toplumdur. Burjuvazisi yoktur. Feodal sınıf daha burjuvalaşmadan ajanlaştırılmıştır. Böylece ulusallık iddia edebilecek sınıfsal taban tamamen çürütülmüştür. Kürt toplumunun aydınları da yoktur. Gerek devrimci enternasyonalist, gerekse İslamcı enternasyonalist akımlar içinde yer alan pek çok Kürt vardır. Fakat bunlar Kürt kimliklerini vurgulayamamışlardır. Daha çok da, bu kimlikten kaçmak için böyle enternasyonalist akımlar içinde yer almışlardır. Enternasyonalist akımların ulusal duyguları ufalaması, çürütmesi ve aşındırması sadece Kürtlerde görülebilen bir süreçtir. Türk Devleti'nin ırkçı ve sömürgeci olduğu, Kürt dilini yasakladığı, bunun için kanunlar çıkardığı söyleniyor. Bunu doğal karşılamak gerekir. Böyle bir yasaklamaya karşı herhangi bir tepkinin olmaması, ırkçı ve sömürgeci dayatmalara karşı bir yatkınlık olması, bunun doğallığını gösteriyor. Kürtler, Kürt aydınları kendi anadillerine dost değililer ki!.. Dünyanın hiçbir yerinde bir devlet, emperyalist ve sömürgeci bile olsa, egemenliğindeki bir halkın kimliğini, dilini ve kültürünü inkâr etmemiştir, edemez. Çünkü bunun kabul edilmeyeceğini, çok büyük tepkilerle

karşılaşacağını bilir. Fakat, Türkiye, Kürtlerin varlığını, Kürtçe'nin varlığını ısrarlı ve kararlı bir şekilde bilinçli bir şekilde inkâr edebilmiştir. Basınıyla, üniversitesiyle, yazarlarıyla, mahkemesiyle, polisiyle, ordusuyla sistematik olarak bu inkâr sürdürüebilmiştir. Dile ve kültüre yasaklamalar getirebilmiştir. Türkler, Kürt folklor ürünlerini gaspetmiş, Türk folkloru diye sunabilmiştir. Bunlarla uluslararası yarışmalara bile katılmış, ödül kazanmıştır. Bir taraftan Kürt dilini, Kürt kültürünü, folklorunu yasaklamış, diğer taraftan da bunları gaspetmiştir. Türkleştirmeye çalışmıştır. İki süreci bir arada yürütmüştür. Fakat bütün bu yasaklamalar ve gasplar sürecinde, Kürt toplumunda, Kürt aydınlarında ulusal bir bilinç doğmamıştır. Kürt toplumunda bir zaaf vardır. Bunun nedenleri elbette sömürgecilik. Fakat, Kürt aydınlarının irdelenmesi ve eleştirilmesi de gerekiyor.

Türkiye'nin bir düşman gücü tarafından işgal edildiğini düşünelim. Bu düşman gücün Türkçe'yi yasakladığını düşünelim. Türklerin, Türkçe'nin varlığını inkâr ettiğini düşünelim. Türkiye'nin solcuları, sağcılarını vs. bu süreç karşısında nasıl bir tavır koyar? Ne gibi düşünceler ve eylemler geliştirmeye çalışır? Bunun ipuçlarını Bulgaristan'daki Türkler olayında biraz gördük. Bulgaristan Türklerinin isimlerinin değiştirilmesi olayına, Bulgarlaştırma sürecine nasıl tepkiler oluştuğunu gördük. Bu tür tepkiler Kürdistan'da niçin oluşmuyor?

Gerek devrimci enternasyonalizm, gerekse İslam enternasyonalizmi akımları içinde yer alan Kürtler, komşu bir halk olan Filistinlilerin bağımsız bir devlet kurma haklarını sonuna kadar savunduklarını vurgulamaktadırlar. Filistinlilerin bu hakkı için mücadele de etmektedirler. Fakat Kürt aydınları, PKK'ya kadar, bağımsız bir Kürt devletinden hiç söz etmemişlerdir. Kürtler bu konuda kendilerini adam yerine hiç koymamaktadırlar. Bu da Kürtlerin, Kürt aydınlarının kendilerine güvenmemeleriyle ilgili bir konudur. Ortadoğu'da nüfusu 30 milyonu aşkın bir ulusun kendisine böyle bir statüyü layık görmemesi anlaşılır bir şey değildir.

Musa Anter'in anlarıyla ilgili bazı eleştiriler yapmaya çalıştım. Her şeye rağmen Musa Anter Kürtler için bir "şans"tır. Bu konuda, kitaba değerli bir Önsöz yazan Yaşar Kaya'ya sevgiyle katılıyorum.

IV. BİR VARSAYIM

Kürt aydınından söz ederken bir süreç üzerinde ciddi ve etraflı bir şekilde durmakta yarar vardır. Bu, Kuzey Kürdistan'da 15 Ağustos 1984'ten itibaren başlayan gerilla mücadelesidir. Bu silahlı mücadele içinde binlerce Kürt insanının, genç insanların şehit olduğunu yakından biliyoruz. Acaba bu gençler, Kürt gerillalar, Kürt toplumunun hangi sınıflarından, hangi katmanlarından geliyorlar? Kürt gerillaların sınıfsal kökenleri nedir? Bu sorunun ciddi bir şekilde çözülmesi, gelecekteki Kürt toplumu hakkında sağlıklı ipuçları verecektir.

15 Ağustos 1984 atılımının çok önemli bir dönüm noktası olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu tarihten sonra yeni bir değer ortaya çıkmıştır. Kürt ulusu için mücadele, Kürt vatanı için, Kürdistan için mücadele... Kürt ulusu için ölmek, Kürdistan için ölmek... Kürt gerillaların sınıfsal kökenlerinin araştırılması bu bakımdan önemlidir. Kabaca şunlar söylenebilir:

Gerillalar Kürt toplumunun hemen hemen her kesiminden gelebilmektedirler. Fakat Kürt gerillaların babaları daha çok köylüdür. Kürt gerillalar daha çok köy kökenlidir. Az topraklı veya topraksız köylüler. Babaları toprak sahibi olan, hatta geniş toprak sahibi olan gerillalar da vardır. Fakat bunlar gerillaya, toprak sahibi olmanın oluşturduğu değerlerle değil, yurtsever olarak katılmaktadırlar. Kürt gerillaların önemli bir kısmının babaları işçidir. Babaları küçük esnaf olan gerillalar da vardır. Terzi, ayakkabıcı, berber vs. Acaba, babaları aydın kategorisine girebilecek Kürt gerillalar var mıdır? Babası avukat, doktor, mühendis, öğretmen... gibi meslek sahibi olan Kürt gerillaların sayısı çok azdır. Çünkü, bu kesim çocuklarını Kürt gibi yetiştirmemeye özen gösteriyor. Türkçe konuşuyorlar, çocuklarını da Türk gibi yetiştiriyorlar, yetiştirmeye çalışıyorlar. Kürt gerillalar içinde mesleği öğretmen olanlar olabilir, fakat babası öğretmen olanlar herhalde çok azdır. Babası işçi olan gerillaların sayısı fazladır. İşçi olan gerillaların sayıları da çoktur. Fakat, Batman'da petrolde, Ergani'de bakır madenlerinde çalışan işçilerin gerillaya katılmaları pek olası değildir. Yine de buralarda işçi olarak çalışanların çocuklarının gerillaya katıl-

dıklarını yakından biliyoruz. Genel olarak işçi sınıfı kategorisine girebilecek pek çok insanın gerilla içinde mücadele sürdürdüğünü de yakından biliyoruz.

Kürt gerillalar içinde mesleği doktor olanlar olabilir. Fakat, babaları doktor olan gerillaların sayısı herhalde çok azdır. Çünkü, bu kesimler çocuklarını Kürt gibi yetiştirmeye özen gösteriyorlar. Kürtlükten sakınıyorlar. Kürt gerillalar içinde mühendisler de olabilir, fakat acaba babası mühendis olan gerillalar var mıdır? Var olduğunu biliyoruz. Ancak, önemli sayıda var mıdır?

Şunları ise rahatça söyleyebiliriz: Kürt gerillalar içinde önemli miktarda melê dediğimiz din adamları, din hocaları vardır. Babası din adamı, melê olan gerillaların sayısı da çoktur. Çünkü bu kesim asimile olmadığı gibi, çocuklarını Kürt gibi yetiştirmeye de özen göstermektedir. Evde Kürtçe konuşulmaktadır. Şu da rahatça söylenebilir: Kürt gerillalar içinde küçük memurlar olabilir. Babası küçük memur olan gerillalar da olabilir. Fakat, bürokrat olan, yani devlet bürokrasisinin önemli bir basamağında yer alan gerillalar, şüphesiz çok çok azdır; yok denecek kadar azdır. Babası bürokrat olan Kürt gerillalar olabilir, potansiyel olarak varolabilir. Babaları iş adamı olan gerillalar da olabilir; fakat iş adamları herhalde gerillaya katılmamışlardır.

Şunu çok iyi biliyoruz: Binlerce şehit var. Bu şehitlerin sınıfsal tabanlarının, aile çevrelerinin incelenmesi Kürt toplumunun geleceği hakkında bize çok önemli ipuçları vermektedir. Kürt gerillalarla birlikte, PKK'nın 1970'li yılların sonlarındaki kurucu kadrolarının incelenmesi de çok önemlidir. "Apocular" kimlerdir? PKK'yı kuran kadrolar, aktif üyeler, mücadeleye katılanlar kimlerdir? Bu ilişkileri kişiler düzeyinde ayrı ayrı incelemekte yarar vardır. Direnenleriyle, şehitleriyle, itirafçılarıyla, fiziksel bakımdan teslim olan fakat düşünce olarak varlığını koruyanlarıyla Diyarbakır Cezaevi ayrı bir inceleme konusudur. Bu incelemeler bize, gelecekteki Kürt toplumunun yapısı, yeniden kurulması, bu toplumdaki insan ilişkileri hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Şu incelemeler şimdiden yapılabilir: Gerek 1984 öncesinde, gerekse sonrasında PKK hakkında pek çok iddianame

yazılmıştır. O iddianamelerde yer alan kişilerin sınıfsal tabanları, aile ilişkileri ayrı ayrı incelenebilir. Hangi bölgeden geliyor, yaşı, babasının mesleği, kaç yıldır ve nasıl PKK'lı olduğu, eğitim durumu, Kürtçe bilip bilmediği, Türkçe bilip bilmediği, kadın gerillaların sayısı vs. PKK'ya katılan Türk kökenli insanlar da kuşkusuz ayrı bir inceleme konusudur.

Bu arada, PKK'lı olmayan Kürtler hakkında da benzer incelemeler yapılmalıdır. İddianameler incelendikten sonra inceleme konuları daha da derinleştirilebilir. Toplumsal ilişkilerin daha farklı ve karmaşık boyutları ele alınabilir.

Kürt toplumunun dejenere edildiği, soysuzlaştırdığı önemli bir gerçektir. Bu bozulma ve çürüme içinde, "şu sınıflardan gelenler, şu şekilde tavır ve davranış gösteriyorlar, şöyle düşünüyorlar" demek mümkün değildir. Örneğin *Mahsum Korkmaz*. Orta halli bir aileden gelmektedir. Babası geniş topraklara sahip bir ağanın yanında şoför idi. *Mahsum Korkmaz*'ın güçlü bir gerilla komutanı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. *Şahin Dörmez*, yine emekçi bir aileden gelmektedir. *Şahin Dörmez*'in babası da işçidir, emekçidir. Fakat kendisi itiraflı olmuş; arkadaşlarını, örgütünü, ulusunu düşmana teslim etmiştir. Bugün toprak sahibi olan, hatta geniş toprak sahibi olan bazı ailelerde onlarca şehit vardır. Fakat Kürt devriminden en çok yararı olacak topraksız köylüler üç-beş kuruş karşılığında korucu olmuşlar; özgürlük, eşitlik, ulusal onur diyenleri vurmaya çalışmaktadırlar. Öyleyse Kürt gerillaların ilkönce bireysel düzeyde incelenmesi gerekir. Ana çizgiler ancak, bireysel düzeyde incelemeler sonucunda ortaya çıkarılabilir.

Mahsum Korkmaz bir iki cümleyle anlatılabilecek bir gerilla değildir. *Mahsum Korkmaz* Kürt ulusunun en iyi evlatlarından biridir. Sömürgeci düşüncüyü ve uygulamaları yakından tanımış, yaşamış, bununla mücadeleyi önemli bir görev bilmiştir. *Mahsum Korkmaz*'ı, aile çevresini, arkadaşlarını, köyünü... vs. zengin olgusal dayanaklarla incelemek gerekir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, ifade etmeye çalıştığımız düşünceler varsayımlardır. Bu varsayımların somut olgularla denenmesi, doğruluklarının, yanlışlıklarının belirtilmesi gerekir.

**V. KÜRT TOPLUMU ÇÜRÜMÜŞ-ÇÜRÜTÜLMÜŞ
BİR TOPLUMDUR. KÜRT TOPLUMUNU YENİDEN
KURMAK GEREKİR. YENİ TOPLUM İÇİN
YENİ İNSAN GEREKİR.**

Sömürgecilik Kürt toplumunu çürütmüştür. Türk ırkçılığı ve Türk sömürgeciliği, Kürt insanının en değerli varlığına saldırmaktadır. En değerli varlık kişiliktir, kimliktir. Türk sömürgeciliğinin en temel amacı, Kürt insanının kişiliğini parçalamak, ufalamak, yok etmektir. Onları onurları kırılmış, yürekleri yaralanmış, olağanüstü derecede düşürülmüş, kişiliksiz insanlar haline getirmektedir.

Sömürgecilik ancak böyle bir ruhsal yapıya sahip insanlarla sürdürülebilir. İnsanlar, diri, direnen bir ruhsal yapıya sahip oldukları zaman, o toplumlarda, o ülkelerde sömürgecilik yapmak mümkün değildir. İşte Türk sömürgeciliği, Kürt toplumunun yapısını, insan ilişkilerini kendi sömürgeci amaçları doğrultusunda dejenere etmiştir. Kürt gerillalar böyle bir toplumsal ve ruhsal ortamda, bu yapılara tepki olarak ve bu yapıları değiştirmek için ortaya çıkmışlardır.

Böyle bir toplumsal ve ruhsal ortamın sağlıklı olması mümkün değildir. Bu ortam, insan ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde kurulacağı ve geliştirileceği bir ortam değildir. Bu ilişkiler ağı içinde çocukların çağdaş ölçüler içinde yetişmeleri, gelişmeleri ve serpilmeleri mümkün değildir. Bugün Türkiye'de Kürtler, çağdaş dünyanın çok önem verdiği özgürlük, eşitlik, demokrasi gibi değerleri savundukları zaman suçlu duruma düşmektedirler. Burada, Kürt toplumuyla çağdaş dünya arasındaki derin çelişkiyi görmemek, kavramamak mümkün değildir. Bu, elbette, Türk, Arap ve Fars sömürgecilerinin Kürt toplumu karşısındaki konumlarının da incelenmesini gerektirir.

Kısaca, Kürt toplumunun çürümüş, çürütülmüş bir toplum olduğunu söyleyebiliriz. Kürt toplumunu yeniden kurmak gerekir. Yeni toplum için yeni insan gerekir. Yeni insan-nasıl ortaya çıkar? Bu konuda, PKK'nın düşüncesi ve eylemi bize önemli ipuçları vermektedir. Yukarıda, (II) numaralı ana bölümde, Kürtlere uygulanan bir hakaret ve düşürme yönteminden söz etmiştim. İnsanlar böyle bir haka-

retle hiçbir zaman karşılaşmamalıdır. Ne Kürdistan'da, ne Türkiye'de, ne Arabistan'da, ne Afganistan'da, ne Güney Afrika'da, ne Filistin'de... Dünyanın hiçbir yerinde insanlar böyle hakaretlerle karşılaşmamalıdır.

Fakat, hangi nedenlerle olursa olsun, insanlar, toplumlar benzer hakaretlerle ve aşağılamalarla karşılaştıkları zaman da, bunu yapanlara başkaldırmalıdır. Bu hakaretleri içlerine sindirmemelidirler. Böyle bir hakarete ve alçaltıcı uygulamaya tahammül etmemelidirler.

Yukarıda, 1970'li yıllarda, Kürdistan'ın çeşitli yörelerinde, bu ve benzeri hakaretlerin sürdürüldüğünü, Kürtlerin bunlarla birlikte yaşadığını da belirtmiştim. İnsanlar midelelerinden, gözlelerinden, kulaklarından vs. rahatsız oldukları zaman hastaneye, kliniklere gidiyorlar; doktora başvuruyorlar; muayene oluyorlar; ilaç alıyorlar; hastalıklarını tedavi ettiriyorlar. Eğer bir toplum yukarıda anlatılanlara benzer bir hakaretle karşılaşıyorsa ve buna karşı tepki göstermiyorsa, o toplumda da hastalık var demektir. Toplum felce uğramıştır. Bunun için tepkisizdir. Bu hastalık tedavi edilmeyecek midir?

Böyle bir hastalıkla yaşamak Kürt toplumundaki çürümenin en önemli göstergelerinden biridir. Öyleyse Kürt toplumunu yeniden kurmak gerekir. Yeni toplum için yeni insan gerekir. Yeni insan nasıl ortaya çıkacaktır? PKK'nın düşüncesi ve eylemi bize bu konularda önemli ipuçları vermektedir. Yukarıda anlatılan olayı biraz daha geliştirmekte yarar vardır. Şöyle: 15 Ağustos 1984'te gerilla mücadelesi başladığı zaman yukarıda belirtilen yörelerde (bk. II numaralı ana bölüm) insanlar bu mücadeleye şiddetle karşı çıkmışlardı. Köylerine yine askerlerin, komandoların geleceğini, yine hakaretlerle karşılaşabileceklerini düşünüyorlardı. Eğer Kürt gerillalar kendi köylerine de gelirlerse, ekmek isterlerse, yatacak yer vs. isterlerse yakalayıp Türk güvenlik güçlerine teslim edeceklerdi. Kendi kendilerine böyle düşünüyorlardı; birbirleriyle bu doğrultuda konuşuyorlardı.

Bu süreçte bunları kendi çocukları uyardı. Uyarı çok çarpıcıydı. Bu çocuklar, 1970 yılında henüz 10-13 yaşındaydılar. İlkokul öğrencileriydiler veya ortaokula yeni başlamışlardı. Babalarına, dedelerine, amcalarına, dayılarına ağabey-

lerine yapılan hakaretleri, işkenceleri de yakından yaşamışlardı. Analarının, ebelerinin, ablalarının çektiği acıları da yakından görmüşlerdi. 1984'de artık 24-27 yaşlarına ulaşmışlar. Bunlar babalarına, dedelerine, amcalarına şöyle söylüyorlar: "... Şimdi gerillalara karşı çıkıyorsunuz. Onları yakalayıp hükümete teslim etmeyi düşünüyorsunuz. Halbuki, 1970 senesinde komando köye gelip binbir türlü hakaret yaptığı zaman duvar diplerine çömelip, 'Allahım beni neden kadın yaratmadın? Bizleri neden kadın yaratmadın? Keşke biz de kadın yaratılsaydık...' diye ağlıyordunuz. Bu ağlamalarınızı, sızlanmalarınızı ne çabuk unuttunuz? Gerillalar Kürt ulusunun onuru için savaşıyor; böyle pis şeyler, aşağılanmalar olmasın diye savaşıyor. Gerillaya yardım etmek herkesin, insan olan herkesin, her Kürdün boynunun borcu olmalıdır..."

Bu sözler üzerine, dedeler, amcalar, babalar... bir kere daha utanıyorlar, eziliyorlar. Fakat ailenin gençlerinin böyle düşünmesinden ve davranmasından da rahatsız oluyorlar. Kürt gerillalara karşı olan düşüncelerini, Kürt gençlerinin yanında ifade etmemeye özen gösteriyorlar. Çünkü, gençler, onların 15 sene önce katlandıkları zulümleri, ayıpları yüzlerine vuruyorlar. Gençlerin bu tutumlarından da kaygı duyuyorlar. Fakat bu tür tartışmalar, bu yörelerde, aile içinde, köy odalarında, kahvehanelerde, camilerde sürüp gidiyor. Gençler gerillayı destekleyeceklerini söylüyorlar. Dedeler, amcalar, babalar da "... devlet sizi öldürür, yok eder, zindanlara atar..." diyorlar. Gençler de "... Gerillaya yardım ettiğimiz için işkence görürsek, cezaevine konulursak, öldürülürsek... bu şerefli bir ölümdür. Fakat aşağılanmaya maruz kalarak yaşamak şerefsizliktir. Böyle yaşamak, yaşamak değildir..." diyorlar. Tartışmalar hem gizli, hem de açık yollarından, 1986-1987 yıllarında da sürüp gitti. Şimdi bu yöreler hep gerilladan yana. Her ailede gerilla var. Pek çok ailede şehit var. Kadınlar da gerillaya katıldı. Dedeler, babalar, amcalar daha dirayetli, daha güçlü... Onlar da sıkıyönetimlere götürüldüler, gözaltına alındılar. Cezaevlerine girip çıktılar. Mahkemelere çıktılar. Zindanlarda işkenceler gördüler. Başkan Mao'nun "Halk denizdir, gerilla balık" özdeyişi bu yörelerde de gerçekleşti.

VI. PKK'NIN DÜŞÜNCESİ VE EYLEMİ

PKK çok önemli şeyler söyledi. Söylemlerine uygun olarak çok önemli eylemler gerçekleştirdi. Bunları kısaca şöyle ifade etmek mümkündür:

A) PKK Kürt toplumunun temel gerçekliğini ortaya koydu: Halkımız düşürülmüş bir halktır. Halkımız rezil rüsva yaşamaktadır. Dünya ulusları arasında onurlu bir konumu yoktur. Binbir türlü hakaretlere, aşağılanmalara maruz olarak, bunun doğal bir yaşam biçimi olduğunu sanarak yaşamaktadır. Ortadoğu'da çok büyük bir nüfusa sahip olduğu halde, bu nüfusa uygun bir statüye sahip değildir.

Burada, Türk sömürgeciliğinin, Kürt insanların ruhsal yapılarını, kişiliklerini nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Sömürgeciliğin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkilerinin incelenmesi, elbette önemlidir. Fakat, ruhsal etkilerinin incelenmesi de çok önemlidir. Örneğin çocuklarının gözleri önünde babalarına işkence yapılmakta, anaları saçlarından kavranılarak sürüklenmektedir. Böyle bir ortam ruhsal yapıları nasıl etkilemektedir? Devlet terörünün egemen olduğu bu ortamda çocuklar nasıl yetişmektedir? Örneğin, Türk Güvenlik Güçleri sık sık köylere baskınlar gerçekleştiriyor. Silah arıyor; "eşkiya" arıyor. Soğuk, kar, yağmur demeden insanları evlerinden dışarı çıkarıyor; evlerine girip çıkıyor; eşyalarını yağmalıyor. Ailesini, yakınlarını tehdit ediyor. Onlara hakaret ediyor. Yere yatırıyor, süründürüyor. Evlerine girmelerini, tarlaya, bağa, bahçeye, çarşıya, pazara gitmelerini yasaklıyor... Bütün bunlar, benzer süreçler, Kürt insanların ruhsal yapılarını nasıl etkilemektedir? Böyle bir ortamın çocuklar üzerindeki etkileri neler olabilir? Bütün bu konuların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekir. İşte yukarıda kısaca belirtmeye çalıştığımız düşünceler, sömürge toplumunun ve insanının bu boyutuyla ilgilidir. Kürt insanının düşürülmesi, Kürt toplumunun düşürülmüş bir toplum olması, sömürge ve sömürgeci ilişkilerini açıklayan önemli kavramlar olarak beliriyor. Düşürülmüşlük, düşürülme... gibi kavramların Kürt toplumunun bilimsel analizi sonucu elde edilmiş bilgiler olduğu açıktır.

B) PKK ikinci olarak Kürt toplumuna egemen olan köleleşme sürecinden utanç duyduğunu açıklamıştır. "Halkımızın baskıya, zulme boyun eğmesinden çok ağır hakaretleri bile içine sindirmesinden utanç duyuyoruz..." demiştir. Bu milli bir duygunun açıklamasıdır. Burada Kürt halkının içinde bulunduğu psikolojik ortamın, Kürt halkına dayatılan statünün, Türk, Arap ve Fars halklarının statüleriyle karşılaştırılması yapılmaktadır. Ortadoğu'da bu kadar büyük bir nüfusa, bu kadar geniş topraklara sahip bir milletin kölelik ilişkilerini, boyunduruğunu hâlâ parçalayamamış olması, PKK'da öfke yaratmaktadır. Genç insanlar bu öfkelerini çeşitli vesilerle ifade etmeye çalışmaktadırlar.

1960'lı yılların sonlarında, Devrimci Doğu Kültür Ocakları kurulmuştu. O zamanlar, ırkçı ve sömürgeci propaganda hem resmi yollardan, hem de gayri-resmi yollardan sürdürülüyordu. Bu yoğun propagandaya rağmen, bir takım genç insanlar, Türk olmadıklarının, Kürt olduklarının fakat asimile edilmeye çalışıldıklarının farkına vardılar. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı kurdular. Bunun Türk ırkçılığına ve Türk sömürgeciliğine karşı çok önemli bir tepki olduğu açıktır. PKK ise, sömürgeciliğin ruhsal boyutlarına dikkat çekerek Kürt gerçekliğini vurgulamaya çalışmıştır.

C) PKK üçüncü olarak, kölelik ilişkilerinin parçalanacağını, bu yapının muhakkak değiştirileceğini vurgulamıştır. "... Bu yapıyı değiştireceğiz. Kürt halkı da insanlık ailesi içindeki onurlu yerini alacaktır. Bütün uluslarla birlikte onurlu bir yaşam sürdürecektir.

Bu ilişkileri kırmak ve parçalamak kolay değildir. Çünkü bunlar Kürt toplumunu zırh gibi sarmıştır. Fakat bu ilişkileri kırmak, toplumu değiştirmek için her türlü fedakârlık yapılmalıdır; hiçbir fedakârlıktan kaçınılmamalıdır..." denilmektedir. Bu açıklamaların bir eylem klavuzu olduğu bellidir.

D) PKK dördüncü olarak bu değişikliği gerçekleştirmenin yolunu yordamını aramıştır. Bu süreçte, PKK'nın gerçekleştirdiği en önemli şey şudur: Bir kere sömürgeci devletle Kürt halkı arasındaki temel çelişki saptanmıştır. Daha sonra bu temel çelişkiyi çözecek kuvvetler saptanmıştır. Bu temel çelişkide karşı karşıya duran kuvvetlerin analizi yapılmıştır. Sonradan da bu kuvvetler harekete geçirilmiştir.

Eğer belirli bir askeri ve politik gücünüz yoksa, Kürdistan'ı denetim altında tutan güçlere karşı etkili olmanız mümkün değildir. Düşmanlar, Kürtlere karşı devlet terörizmini kullanmaktadırlar. Devlet terörü ancak, belirli bir askeri güçle ve bu gücün kullanılmasıyla oluşacak politik güçle geriletebilir.

Kürt toplumunu değiştirmek, politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişmeyi sağlamak, kuşkusuz bir örgütlenme sorunudur. Kürt toplumu örgütsüz bir toplumdur. Geleneksel örgütlerin çözülmesi, dağılması, modern örgütlerin kurulması gerekmektedir. PKK temel politik bir örgüttür. ERNK (Kürdistan Ulusal Cephesi), ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) Kürt toplumunu çeşitli yönlerden örgütlemeye çalışan örgütlerdir. Kürt toplumunun bütün kesimlerini anti-sömürgeci, devrimci ve demokratik mücadele doğrultusunda örgütlemek ve mücadeleye katmak gerekir. Kürt toplumunu en küçük birimlerine varıncaya kadar bu mücadele doğrultusunda örgütlemek gerekir. Kadınların, ailenin, esnafın, köylülerin, aydınların... ayrı ayrı örgütlenmesi gerekir.

Bu düşünceler doğrultusunda, PKK'nın çok büyük bir kavga başlattığı ve bu kavgayı kararlı bir şekilde sürdürdüğü bilinmektedir. Bu mücadele kararlı ve ısrarlı bir şekilde sürdürülmektedir. Binlerce şehit vardır. Dağlarda, ovalarda, şehirlerde, cezaevlerinde, bilinçli ve inançlı bir mücadele sürdürülmektedir. Bu mücadelenin Kürt insanların ruhsal yapısını değiştirdiği büyük bir gerçektir. Kürt insanlarıyla birlikte Kürt toplumu da hızla değişmektedir. Kürt insanlarının ruhsal yapısı güçlenmektedir. Direnen, köleci ilişkileri kesinlikle parçalamaya çalışan bir anlayış geçerli olmaya başlamıştır. Korku büyük ölçüde yıkılmıştır; yıkılmak üzere-dir. Kürtler, artık, 1960'lı ve 1970'li yıllardaki gibi her türlü zulme boyun eğen, her türlü aşağılanmaya katlanan insanlar değildir. Bu hakaretlere karşı tepki, mücadele hızla gelişmektedir, gittikçe boyutlanmaktadır. Kürdistan'da yeni yeni değerler gelişmektedir. "Kürt ulusu için mücadele", "Kürt vatani için mücadele", "Kürdistan için mücadele" gibi yeni yeni değerler oluşmaya başlamıştır. Namus artık, kadınlara, aileye, aşirete izafe edilerek konuşulan bir kavram değildir.

Sömürge toplumunda, kadınların, ailenin namusunun korunamayacağı iyice anlaşılmıştır. Kadının gerillaya katılması-
nın belli-başlı anlamı budur.

PKK ile gerçekleşen en önemli süreçlerden biri de, Türk sömürge düzeninden tam anlamıyla bir kopuşun belirgin olarak ortaya çıkmasıdır. PKK'dan önceki Kürt hareketlerine, silahlı hareketlere baktığımız zaman, hareketin, sömürge düzeniyle tam bir kopuşu gerçekleştiremediğini görüyoruz. Örneğin, ailenin bir bölümü başkaldırılmışsa, bir bölümü de devletle işbirliği yapıyor. Buysa düzenden tam bir kopuşu sağlayamıyor. Hareketin başarısızlığa uğramasının nedenlerinden biri de budur.²

Bu süreçten çok önemli bir sonuç çıkmaktadır. PKK Kürt halkının öz gücüne güvenen, kendine güvenen en

2. PKK'lı gerillaların çok büyük bir fedakârlık içinde oldukları, sonsuz derecede özverili davrandıkları bilinen bir gerçektir. Diyarbakır'da bir süre gözaltında tutulmuş, daha sonra da tutuklanmış bir arkadaşın anlattıkları bu bakımdan çok ilgi çekicidir. Bu arkadaşta Özel Tim mensubu bir görevli şunları anlatmış: "... Hakkâri bölgesi'ndeki bir çatışmada iki terörist öldürdük. Bu teröristlerin silahlarıyla birlikte, sırt çantalarında bulunan eşyalarının da dökümünü yaptık. Bunlardan birinin çantasından, kapkara, ise-pasa bulanmış bir teneke çıktı. Ötekinin çantasından da, bir poşet içerisinde, kurtlu un, iki yumruk büyüklüğünde kurtlu ve bayat un..."

Özel Tim mensubu bir görevli bu olaydan kendisine göre bir sonuç çıkarıyor. "... Bu gerillalar böylesine olumsuz koşullar içinde, böylesine bir yoksunluk içinde hiçbir şey yapamazlar. Türk Devleti'nin kat kat yüksek olanakları karşısında hiçbir şey yapamazlar..."

Bu olayın bize verdiği mesaj ise şudur: Eğer herhangi bir toplum, insanlar, ulusal ve toplumsal kurtuluş için benzer yoksunluklara katlanabiliyorlarsa, benzer fedakârlıkları yapabiliyorlarsa, kurtuluşu muhakkak gerçekleştirecek, kurtuluşu yaşayacak demektir. Çünkü, insanlar, beklentileri, bu beklentileri konusunda inançları olmasa, böyle fedakârlıklar yapamazlar, özverili davranamazlar.

Kürt vatani için, Kürdistan ülkesi için fedakârlık, Kürt ulusu için özveri, yeni Kürt insanının en önemli niteliği olarak belirlemektedir.

Türk basını, Filistin'de veya Güney Afrika'da benzer fedakârlık gördüğü zaman, bunu, "... bu inanç, bu iman, bu fedakârlıklar karşısında İsrail'in (veya Güney Afrika) tankları, topları, işkenceleri vs. hiçbir şey yapamaz..." diye anlatıyor. Kürt gerillaların fedakârlığını ise, "... Türk

önemli örgüttür. Binlerce şehidin, kadının gerillaya katılmasının bir anlamı da budur. Kürt halkına güven olmasa, kendine güven olmasa, binlerce şehit olur mu? Bu genç insanlar, henüz 20'li yaş çağlarını yaşayan Kürtler, henüz 20 yaşına bile ulaşmamış genç insanlar, Kürdistan için ölüme gidiyorlar. Kürt ulusu için ölüme gidiyorlar. Bu inanç, bu direnç ancak, ulusa ve ulusun öz gücüne duyulan güvenden ileri gelebilir. Yukarıda, bazı Kürtlerin, aydın kategorisine girebilecek kişilerin, çocuklarını Kürt gibi yetiştirmediklerini, çocuklarına Kürtçe öğretmediklerini, hatta onları Kürtlükten sakındıklarını belirtmeye çalışmışım. İşte bunun anlamı kendine güvensizliktir. Ulusa, ulusun özgücüne güvensizliktir. Böyle bir güven olmadığı ya da eksik olduğu için, okur-yazar Kürtler, çocuklarına Kürtçe öğretmemek, onları Kürt gibi yetiştirmemek için özen gösteriyorlar. PKK bu tavırları ve bu davranışları kökten kırmıştır. Bu tutumları ve davranışları şiddetle eleştirmektedir. Kürt okur-yazarlarının, aydın kategorisine girebilecek insanların, Kürt toplumuna karşı olağanüstü bir yabancılaşma sürecine girdiğini vurgulamaktadır. Başkan Apo'nun, 1990 Ağustos'unda, Bekaa Vadisi'nde yaptığı ve videoya alınmış bir konuşmasını dinlemek olanağını buldum. Başkan Apo, kadınların, erkeklerin, çocukların oluşturduğu çok geniş bir kalabalık karşısında konuşuyordu. İki saati aşkın bir süre Kürtçe olarak yapılan konuşmanın önemli bir bölümü benzer konulara ayrılmıştı. Yetişkin çocuklara sahip olan kadınlar ve erkekler en çok şu yönlerden eleştiriliyordu: "... Siz çocuklarınızı bize gönderiyorsunuz. Fakat onlara iyi bir eğitim vermemişsiniz. Onları Kürt gibi yetiştirmemişsiniz. Onlar dağlarımızı bilmiyorlar. Disiplinli değiller. Kürtler hakkında, Kürdistan hakkında bilgi sahibi değiller. Onları iyi eğitmemişsiniz. Onlara bir şeyler öğretmekte çok zorluk çekiyoruz. Bundan sonra, çocuklarınızı daha iyi yetiştirmeye çalışın. Kürt gibi yetiştirmeye çalışın. Kürtler için yetiştirin..."

Devleti'nin üstün silah gücü, üstün teknoloji olanakları karşısında çok olumsuz koşullar içinde faaliyet yürüten teröristlerin başarıya ulaşması mümkün değildir..." diye anlatıyor...

Bu yaklaşımlardaki ve bu anlatımlardaki çifte standardı görmemek mümkün değildir.

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan'ın bu tür eleştirilerinin Kürt toplumu üzerinde çok önemli etkileri olduğu biliniyor.

Bir PKK'lı

Burada, Kürdistan'ın hemen hemen her yerinde görülebilecek bir PKK üyesinden, bu üyenin örgütle nasıl tanıştığından, örgüte nasıl katıldığından ve daha sonraki yaşantısından söz etmek istiyorum:

1962 doğumlu.

Tarıma ve ticarete dayalı bir kasabada doğmuş.

Yedi kardeşin büyüklük sırasına göre dördüncüsü. Üç erkek, üç kızkardeşi var.

Kasabaya çevredeki bir köyden gelip yerleşmişler.

Kasabada Türkçülük propagandası egemen. Asimilasyon politikası hızla yürütülüyor. Kasabalılar köylerden gelenleri, geri, ilkel ve Kürt buluyorlar. Onlara pek yanaşmıyorlar. Çat-pat Türkçe konuşabilen kasabalılar bilekendilerini Türk sayıyorlar. "... Köyden geldiğimiz ilk dönemlerde çok güçlük çektik. Kasabalılar bizi her zaman horluyorlardı, aşağıyorlardı. Bizi kendilerinden biri olarak görmüyorlardı. Bize Kürt diyorlardı. 'Kürt' sözcüğüne aşağılayıcı bir anlam yüklüyorlardı. Kendilerini Türk görüyorlardı."

"... Bir doktorun muayenehanesinde çalışıyordum. Bir gün muayenehaneye orta yaşlı bir kadın geldi. Köylü kadındı, yoksuldu, eyepce hastaydı. Doktor onunla Kürtçe konuştu. Hastalığını sordu, hal hatır sordu. Kadın, doktorun Kürtçe konuşması karşısında büyük bir telaşa ve öskeye kapıldı.

— Sen doktor değil misin, ne biçim konuşuyorsun, yoksa başka bir yere, yanlış bir yere mi geldim? diyerek doktoru azarladı. Muayenehaneyi terketmek istedi. Doktor bu durumu kavradı. Kadın, Kürtlerin, Kürtçe'nin ilkel bir şey olduğunu, aşağılık bir şey olduğunu düşünüyordu. Doktorların Kürt olamayacaklarını düşünüyordu. Kürtçe konuştuğuna göre herhalde doktor değildi.

Öte yandan kadın, doktorun, kendisinin halını, hatırını

sormasını da garipsemişti. Doktor dediğin, sert olurdu, çatik kaşlı olurdu, Türkçe konuşurdu...

Doktor bu durumun hemen farkına vardı. Bu sefer kadına, 'Soyun', 'şöyle dur', 'eğil' gibi emirler verdi. Konuşmasını sertleştirdi. Yine Kürtçe konuşuyordu ama, çok sert konuşuyordu. Asik suratla ve çatik kaşla konuşuyordu. Kısa konuşuyordu. En sonra, yine emir verircesine, 'git eczane-den şu ilaçları al, gel' dedi. Kadın her söyleneği yaptı. Korku ve saygıyla karışık bir ruhsal yapı içindeydi. İlaçları aldı, geldi.

Halkımızın ne kadar ezilmiş olduğunu, kendi öz değerlerine ne kadar yabancılaşmış olduğunu ilk defa o zaman farkettim..."

Kürtçe konuşabiliyor, fakat Kürtçe'yi çok iyi bilmiyor. "... Kürtçe'yi çok iyi bilmiyorum. Saatlerce Kürtçe konuşmamam. Kürdistan devriminin sorunlarını Kürtçe anlatabmam... Asimilasyon politikası bizim bölgede çok etkili olmuş. Kürtçe'nin yapısını da bozmuş. Fakat, Berxwedan Dergisi'nin Kürtçe yazılarını okumaya, anlamaya çalışıyorum..."

1960'lı yıllarda, ana, Çukurova'ya tarım işçiliğine gidiyor... Baba işçiliğe gitmiyor. Kasabada günlük işlerle uğraşiyor. At arabası var.

"... Dokuz yaşından sonra anam beni işçiliğe götürmedi. Bana kıyamıyordu, çok ufaktım. Kızkardeşlerimi her zaman götürüyordu."

Kahvehanelerde garsonluk yapmaya başlıyor. Zaman zaman bir doktorun muayenehanesinde çalışıyor.

O yıllarda okuma-yazma bilmiyor. Okula gitmemiş. Babası, kasabaya yerleştikten sonra, onu da kardeşlerini de okula göndermemiş.

1976-1977 yıllarında, kasabada, MHP yanlıları etkin olmaya başlamışlar. "... Beni de kendi aralarına katmak istiyorlardı. Bana sık sık sigara veriyorlardı. Sigaralarını da bana aldıyorlardı. Paranın geri kalanını uzattığımda, 'üstü kalsın' diyorlardı. Bana, şirin görünmek, kendi aralarına katmak istiyorlardı. Onlar da Kürttü, bizdendi, bizim kasabandı. Fakat onlara yüreğim ısınmıyordu. Birkaçının babası çok zengindi, geniş toprakları vardı..."

“... Bir kahvehanede çalışıyordum. Oraya daha çoksolcular geliyordu. Uzun uzun tartışmalar yapıyorlardı. onları dinlemeye, anlamaya çalışıyordum. Şimdi, onların, Halkın Kurtuluşu, Partizan, Devrimci Yol gibi siyasetlere mensup olduklarını algılayabiliyorum. Fakat o zaman bu işleri hiç kavrayamıyordum. Onlar da bizdendi, bizim kasabandandı, Kürttü. Bazan kasaba dışından da gelenler olurdu. Bizim kahvehaneye sık sık gelirlerdi.”

“... O sıralarda, kahvehaneye giyimleri-kuşamları farklı olan daha başka insanlar da geliyordu. Onlar başka bir köşede oturuyorlardı. Kahvehane sahibi onlara epeyce kızırıyordu. Çünkü onlar çok çay içmiyorlardı. Onların çok parası yoktu, yoksuldular. Fakat onların söyledikleri benim çok dikkatimi çekiyordu. Onların yaşantısı, tavır ve davranışları daha düzgündü. Kürtlerden, Kürdistan'dan söz ediyorlardı. Bu sözcükleri ilk defa duyuyordum. 'Biz Kürdüz' diyorlardı, 'Kürtler eziliyor' diyorlardı. Onlara Apocular deniyordu.”

“... Onlara yüreğim çok çabuk ısındı. Giderek ben de onlara katıldım. Okuma-yazma bilmediğim için kitap falan okuyamıyordum. Fakat, bütün eğitim seminerlerine katıldım. Çok şey öğrendim. Kendimi keşfettim. 1978 yılında artık, ben de Apocu olmuştum. Ufak yapılı olduğum için kur-yelik görevini bana veriyorlardı. Kahvehanede çalışmayı da sürdürüyordum...”

“... Birgün babam evde, bir hasımıyla kavga edeceğini, ona haddini bildireceğini, erkek evlatları olarak bizim de yanında bulunmamızı istedi. Çarşıya gittik. Babam çarşıda hasımıyla karşılaştı. Biz de arkasında diziliydik. Bize 'saldırın' diye emir verdi. Biz saldırmadık. Tekrar, 'saldırın' diye gürledi. Biz yine saldırmadık. 'Neden saldıralım, bu adamı tanımıyoruz' bile dedik. Toplumsal konuları, çelişkileri yeni yeni kavıyorduk.

O zaman, babam bize çok kızdı, evden kovdu. 'Sizden utanıyorum' dedi. 'Benim şerefime leke sürdünüz' dedi. Birkaç gece eve gidemez oldum. Sonra yine gittik. Büyükanam bizi çok seviyordu, koruyordu.

O sıralarda anam öldü. Anam hastalıktan öldü. 50 yaşlarındaydı. Anamı Çukurova'ya gidiş-geliş bitirdi. Anam ölünce epey sefil kaldık. Büyükanam bizleri çok seviyordu

ama gözleri kör olduğu için yeteri kadar ilgi gösteremiyordu.”

“... 1979 yılında örgüt bana silah da verdi. Ayrıca ben kendim de silah aldım. İlk eylemde arkadaşlarla beraber cinayet suçuyla tutuklandım. Henüz 18 yaşında değildim. 7 kişiydik. Hepimiz de aynı nedenle tutuklandık... Faşistlere karşı ciddi eylemler yapılıyordu. O mücadeleler sonucunda faşistler kasabada silindiler...”

1980'li yıllarda Diyarbakır Cezaevi'nde. Diyarbakır vahşetini en küçük ayrıntılarına kadar anlatıyor. Her zaman direnişçiler içinde olmuş. Çok büyük zulüm ve işkence görmüş. “... Okuma-yazma bilmediğim için bana ayrıca sopa atıyorlardı. 'Okuma-yazma bile bilmiyor, bir de Apocu olmuş...' diye kükrüyorlardı. İşte, okuma-yazmayı, ağır baskı sürecinde öğrendim. Arkadaşlar ranza altlarında bana gizli gizli okuma-yazma öğretiyorlardı...”

Mazlum'u, Hayrı'yi, Kemal'i.. yakından tanıyor. Muzaffer'i, Selim'i, Mustafa'yı, Mehmet Can'ı, Rıza'yı, Seyfettin'i... Sakine'yi, Cahide'yi, Ayse'i yakından tanıyor. Kadınlar koğuşuyla irtibatın kurulabilmesi için bir arkadaşıyla nişanlanmış!

Başkan Apo'dan çok büyük bir sevgi ve hayranlıkla söz ediyor. Sık sık “Çözümlemeler”den söz ediyor.

“Başkan'ın çözümlemeleri...”

Yargılama sonunda bir arkadaşıyla birlikte idam cezasına mahkum edilmişler. Olay sırasında 18 yaşından küçük olmasını kendi lehine bir delil olarak kullanamamış. Mahkeme bunu dikkate almamış...

Cezaları onaylandıktan sonra, bir arkadaşıyla birlikte, Karadeniz'de ünlü bir hapisaneyeye sürgün ediliyorlar. Çok ağır hakaretler görüyorlar. PKK'li olmalarından dolayı çok büyük baskılarla karşılaşılıyorlar. Onlardan pişmanlık dilekçesi isteniyor. Teslimiyet isteniyor, itirafçılık isteniyor. Şiddetle reddediyorlar. Kabul etmeyince baskı-zulüm artıyor.

Açlık grevleri yapıyorlar, kimse duymuyor.

Bir kere arkadaşı, daha sonra da kendisi intihara kalkıyor. Kıl payı kurtuluyorlar. Bu olaydan sonra cezaevi yönetimi, itiraf, teslimiyet ve pişmanlık isteminden vazgeçiyor.

Fakat hep tek kişilik hücrelerde tutuyor. Sağlık sorunlarıyla hiç ilgilenmiyor.

Sağlık sorunları var. 1980'li yıllarda, Diyarbakır Cezaevi'ndeki vahşet döneminde, kafasına yediği darbelerden dolayı korkunç başağrıları var.

1988 senesinde, tedavi için İstanbul'a gönderiliyor. Gittiği gün, koğuşta, cezaevindeki baskıları protesto gerekçesiyle açlık grevi başlıyor. Açlık grevine kendisi de katılıyor. Bunun üzerine cezaevi yönetimi, "anarşist" diye, tedavisi yapılmadan, geldiği cezaevine geri gönderiyor.

Ailesiyle arası iyi. Sık sık ziyarete geliyorlar. "... Ablam ve eniştem eğer paraları olursa bizleri ziyarete geliyorlar. 1981'de, 1982'de korkudan ziyarete gelemiyorlardı. Artık fırsat buldukça geliyorlar. Onlar da artık PKK'lı. Hep politikadan konuşuyoruz. Ablam da eniştem de okuma-yazma bilmiyor. Ama tavır ve davranışları iyi. Politikayı kavramaya başladılar. Artık, sadece beni ziyarete gelmiyorlar. Arkadaşlar için de geliyorlar. Küçük kardeşim de fırsat buldukça ziyarete geliyor. Ustası da, o da çok iyi. Ustası ziyaret için ona her zaman izin ve para veriyor. Fakat, küçük kardeşim çok heyecanlı. Sık sık askerlerle, gardiyanlarla kavga ediyor."

"... Bir ziyaret sırasında, ablam, arkadaşlara, 'bir isteğiniz var mı' diye sordu. Bize muhakkak bir şeyler getirmek istiyordu. Onlar da, 'bize kitap getirin' dediler. Ertesi ziyaret ablam bir defter getirdi. Okul defteri. Arkadaşlar, 'Bu defter, kitap değil' dediler. Ablam da, 'Kitap istedim, dükkan sahibi bunu verdi' dedi. 'Hem bunun içini yazıyla doldurursanız kitap olur, siz de kitap yazmış olursunuz' dedi..."

Okuma-yazmasını iyice ilerletmiş. Her türlü kitabı okuyabiliyor. Her konuyu tartışabiliyor. Çeşitli cezaevlerindeki arkadaşlarına mektup yazıyor. Yazısı iyi değil. Çok ağır yazıyor. Konuşurken düşüncelerini daha iyi ifade ediyor.

En büyük isteği, tahliyeden sonra Kürdistan dağlarına çıkmak. Kürdistan dağlarının en yüksek yerlerinde çeşitli sloganlar atmak.

Kürdistan'a, Parti'ye, önderliğe çok derin duygularla bağlı...

VII. PKK'YA ELEŞTİRİ

Bütün bunların yanında, PKK'nın bu anlayışa uygun olmayan tavır ve davranışları da var. Örneğin, PKK'nın sömürgecilerin diline çok fazla itibar etmesi, Kürtçe'ye yeteri kadar önem vermemesi, yukarıda belirtmeye çalıştığımız anlayışla bağdaşır bir durum değildir. PKK'nın ilk baskısı 1985 yılında yapılan kişilik konusuna önemli bir ağırlık veren kitabı var: **"Kürdistan'da Kişilik Sorunu, Devrimci Militanın Özellikleri ve Parti Yaşamı"** (Weşanen Serxwebûn) Bu kitapta, daha çok, örgütte, herhangi bir PKK militanında bulunması gereken nitelikler üzerinde duruluyor. "PKK militanı Kürdistan'ı sevmelidir; Kürt ulusuna bağlı olmalıdır, Kürt ulusunun kurtuluşu için her türlü fedakârlığı yapmalıdır..." gibi şeyler söyleniyor. Bu kitabın hiçbir yerinde, Kürt militanların, gerillaların, Kürtçe'yle ilgili tavır ve davranışları konusunda en küçük bir nôt, en küçük bir hatırlatma yok. Örneğin, militanların, gerillaların, Kürt halk yığınlarıyla ilişkilerinde Kürtçe konuşmaları gerektiği, buna özen gösterilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuyor. Bunun büyük bir eksiklik olduğu açıktır. Ayrıca, bunların ifade edilmesine ihtiyaç duyulmaması, her şeyin Türkçe olarak, sömürgecinin diliyle anlatılmaya çalışılması şaşırtıcıdır.

Diyarbakır vahşetini anlatan ve PKK'lılar tarafından yazılmış çeşitli kitaplar var. **"Dörtlerin Gecesi"** (Fevzi Yetkin-Mehmet Tanboğa); **"Yasak Ülkenin Günlüğü"** (Hasan Bildirici) **"12 Eylül Karanlığında Diyarbakır Şafağı"** (Selim Çürükkaya); **"Bu İnsan Çılgınlıklarını Unutmayın, Eskişehir-Aydın Direnişi"** (Hüsnü Altun-Ahmet Yavuz)... gibi yayınlar bunlardan bazıları. Bu kitaplarda da Kürtçe konusu üzerinde hiç durulmuyor. Halbuki, Kürtçe, sömürgeci ve ırkçı yönetim tarafından yok edilmeye çalışılan bir dil.

Şunu hep düşündüm. Bazı arkadaşlarla da konuştum. 1981, 1982, 1983 yıllarında Diyarbakır Cezaevi'ndeki işkencelerin çok yoğun ve çok ağır olduğunu yakından biliyoruz. Tutsaklar koğuşlardan çıkartılıp kapıaltına götürülürken işkence görüyorlar. Cezaevi arabasına bindirilirken işkence görüyorlar. Arabada, arabadan indirilirken işkence görüyorlar. Bu işkenceler mahkeme huzurunda bile sürüyor. İşte, böyle bir ortamda, tutsaklar mahkeme huzurunda Kürtçe

konusup tercüman isteselerdi ne olurdu? Bu ihtiyaç neden hissedilmedi? Örneğin, *Ali Ereğ'in* şehit olduğu 1981 Mart'ında, *Mazlum Doğan'ın* şehit olduğu 21 Mart 1982 sularında, mahkemede Kürtçe konuşulsa idi, tercüman istenseydi ne gibi bir sonuç alınırdı? Tutsaklara, "Türküm, doğuruyum..." andının işkenceyle söyletildiği, İstiklal Marşı'nın, Atatürkçülük'ün işkence aracı olarak kullanıldığı, bütün tutsakların, "Türküm, Mutluyum..." demeye mecbur edildiği, koğuşlara 16 Türk Devleti'nin bayraklarının resmedildiği bir dönemde, mahkemelerde ısrarlı ve kararlı bir şekilde Kürtçe konuşulsa idi... ne olurdu? Kürt tutsaklar bu ihtiyacı neden duymadılar?

Yukarıda kısaca belirtilen kitaplarda bu ihtiyacın duyulduğuna dair en küçük bir anlatım yok. Tutsaklar çeşitli zaman ve mekânlarda, çeşitli dayatmalarla karşı karşıya kalıyorlar. Bu yaptırımlara karşı tavırlar ve davranışlar geliştirmeye çalışıyorlar. Ancak, Kürtçe'yle ilgili herhangi bir öneri konuşulmuyor, tartışılmıyor.

İsrarlı ve kararlı bir şekilde Kürtçe konuşma, sömürge düzeninden, işkenceli yaptırımlardan kopuşu daha çabuk bir şekilde sağlamaz mıydı? Veya Kürtçe konuşmak, bu yüzden ayrıca işkence ve hakaret görmek, tutsaklar için daha önemli bir moral dayanak olmaz mıydı?

Dörtler'in, *Ferhat Kurtay*, *Eşref Anyık*, *Necmi Öner* ve *Mahmut Zengin'in* şehit oldukları, kendilerini yakarak ölüm-süzlüğe eristikleri, daha sonra da *Kemal Pır*, *Hayri Durmuş*, *Akif Yılmaz* ve *Ali Çiçek'in* şehit oldukları sıralarda, Kürtçe konuşarak sömürgeciyi protesto etmek, yani sömürge yönetiminden, sömürgeci dayatmalardan kopuşu sağlamak, anlamlı, içerikli bir tavır ve davranış olmaz mıydı?

Bu konuların düşünülmesinde yarar vardır.

Öte yandan, sadece, *Marx'ın*, *Engels'in*, *Lenin'in*, *Stalin'in*, *Mao'nun* yazıları incelenerek, sadece bunlara dayanarak Kürt insanların kişiliği incelenemez. Veya sadece bu yazılar gözönüne alınarak Kürt insanların kişiliğinin nasıl geliştiği konusu araştırılmaz. PKK Genel Sekreteri *Abdullah Öcalan'ın*, Kürdistan'a ve Kürt toplumuna ilişkin yazıları ise bu konularda çok önemli birer kaynaktır. Burada incelenmesi, irdelenmesi gereken temel konular kanımca şudur:

Örneğin bir gece vakti. Bir kış günü. Dışarıda kar ve soğuk var. Ortalık karanlık. Köy güvenlik kuvvetleri tarafından basılıyor. Güvenlik güçleri baskı ve zor uygulayarak yetişkin erkekleri evlerinin dışına çıkarıyor. "Genç kızlar ve kadınlar içeride kalsın" diyor. Güvenlik güçlerinin komutanları askerleriyle odalara dalıyor. Erkeklerle, "Siz dışarıda nöbet bekleyin, bizim kadınlarınızla görülecek işlerimiz var" diyor. Ve bunu baskıyla, zulümle gerçekleştirmeye çalışıyor. 18-20 yaşında bir gençsiniz... böyle bir ortam sizin kişiliğinizi nasıl etkiler? Böyle bir ortamın, benzer ortamların çocukların ruhsal yapıları üzerindeki etkileri neler olabilir?

Çocuklarının gözleri önünde analara, babalara işkence yapılmaktadır. Gençlerin gözleri önünde, dedelerine, babalarına, amcalarına, ağabeylerine, analarına, ablalarına hakaret edilmektedir. Böyle bir ortam insanların kişiliklerini nasıl etkiler? Bu ortam içinde çocuklar nasıl büyürler? Güvenlik güçleri sık sık köy basıyor. Arama bahanesiyle evlere giriyor. Gıda maddelerini telef ediyor. Bazı değerli eşyaları gasp ediyor. Bazen evden dışarı çıkma yasağı koyuyor, bazen de tarlaya, bağa, bahçeye gitmeyi yasaklıyor. Çobanların sürülerini otlığa götürmeleri yasaklanıyor. İnsanlara, ceza olsun diye bok yediriliyor, fare yediriliyor... Bu tür yasaklamalar ve cezalar insanların ruhsal yapılarını nasıl etkiler? Kürt insanların kişilik sorunları ele alınırken sürecin bu boyutları da gözden uzak tutulmamalıdır.

Böyle bir zulüm ortamında, bu zulümü ve işkenceyi yürüten devlet güçlerine karşı etkili bir gerilla mücadelesi başladığı zaman ezik ve yaralı olan ruhsal yapılar nasıl etkilenir?

Sömürge toplumları yaralı toplumlardır. Acaba bu yarayı teşhis ve tedavi edecek yol-yöntem ne olmalıdır? Kürt kişiliğinin oluşması bu süreçlerle yakından ilgilidir.

Kımlığı sürekli olarak inkâr edilen, küçümsenen, horlanan, düşürülen bir halk. Adının söylenmesi, sömürgeci ulusa, egemen ulusa hakaret sayılan bir halk. Böylesine hesaplı-kitaplı, sistematik bir aşağılama henüz ilk veya orta eğitim çağındaki, yetişme dönemindeki çocukları nasıl etkiler? Kişiliğinin oluşması üzerinde dururken, bu gibi konuların ele alınması çok önemli olmaktadır. Kürtlerde kişilik sorunları ele alınırken bu gibi konular ihmal edilemez.

Kürtlerin, Kürtçe konuşma üzerinde daha ciddi ve etraf-
lı bir şekilde durmaları gerekir. Çalışmaları sadece, Kürtçey-
le sınırlamak, kültürel faaliyetlerle sınırlamak, elbette bir
çözüm değildir. Gerilla faaliyetiyle Kürtçe arasındaki tavır ve
davranışı bütünleştirme olanakları her zaman vardır.

Kürtçe'ye yeteri kadar önem verirseniz, bunun hemen
arkasından Kürt devleti falan ortaya çıkmaz. Fakat, Kürt-
çe'ye yeteri kadar önem verirseniz, Kürt diline, Kürt tarihi-
ne, Kürt kültürüne ilişkin incelemelere önem verirseniz,
Kürt Devleti ihtiyacını da belirtmiş olursunuz. Bu süreç gi-
derecek Kürt Devleti ihtiyacını daha açık bir şekilde ortaya ko-
yabilir. Fakat, sömürgecinin diliyle hiçbir yere varılamaz.
Sömürgecinin diliyle Kürt özerkliği bile sağlanamaz. Askeri
faaliyetleriniz ne kadar güçlü olursa olsun, sömürgecinin di-
linden vazgeçmiyorsanız siyasal başarıya ulaşmak kolay
kolay gerçekleşmez...

Kürdistan'ı ve Kürtleri Afrika'daki yeni ülkelerle karıştır-
mamak gerekir. O devletler de resmi dil olarak İngilizce'yi,
Fransızca'yı kullanıyorlar, demek yanlıştır. Unutmayalım ki
Kürtçe inkâr edilen bir dildir. Yok sayılan, ilkel denen bir
dildir. Halbuki, Kürtçe Türk sömürgecilerinin sandığı gibi,
geri, ilkel bir dil değildir, zengindir. Afrika dillerinden çok
zengindir. Ayrıca Afrika'nın yerli dilleri İngilizler, Fransız-
lar... tarafından hiçbir zaman inkâr edilmiş değildir. Öte
yandan bugün, Afrika dilleriyle alfabe yapma çabaları hızla
ilerlemektedir. Fakat, bunun gecikmiş bir çaba olduğu da
açıktır.

PKK Genel Sekreteri, *Abdullah Öcalan*'ın *Halil Nebiler*'le
yapmış olduğu çok önemli bir konuşma var. "**Apo'yla Kül-
tür Sanat Üzerine**" başlığıyla yayınlanan bu konuşmada
dil konusunda da Kürtçe konusunda da önemli şeyler söyle-
niyor. (bk. Muhsin Kızılkaya, Halili Nebiler, **Dünden Yarına
Kürtler**, Yurt Kitap-Yayın, İstanbul 1991 S. 165-185)

Özetle şöyle söyleniyor: Eli kolu bağlanmış, hareketten
yoksun kalmış bir insanın ağzını açmak hiçbir işe yaramaz.
Kürdistan'la ilgili faaliyetleri, kültürel faaliyetlerle, dil çalış-
malarıyla sınırlamak hiçbir zaman yeterli olmaz. Önemli
olan eli kolu bağlanmış ve hareket edemez olan insanın öz-
gürlüğe kavuşmasıdır. Bunun için de siyasal faaliyet ön

planda olmalıdır. Eli-kolu açılan, hareket kabiliyeti kazanan insanın ağzının, kendiliğinden açılacağı kuşkusuzdur.

Bu düşüncelerde önemli gerçeklik payı vardır. Fakat bu düşüncenin tersini ifade etmek de mümkündür. Ağzını açmayan insan her zaman eli-kolu bağlanmış bir şekilde oturmaya mahkumdur. İnsanlar ancak, kendi kendilerini kurtarabilirler. İnsanları başkaları kurtaramaz. İnsan, elinin kolunun bağlandığının, köleleştiğinin bilincine varır, buna tepki gösterir... Özgürlüğünü böyle bir süreç içinde kazanır. Bu durumda insanın ağzının açık olması gerektiği kuşkusuzdur.

Kürtçe konusu, aslında, düşündüğümüzden daha önemlidir. Duruşmalarda ısrarla Kürtçe konuşan, bu tavrını kararlı bir şekilde sürdüren *Mehdi Zana*'ya, mahkemenin ulaştırmaya çalıştığı mesaj üzerinde dikkatle durulmalıdır. "... *Mehdi Zana* istediği gibi konuşsun, istediği şeyleri söylesin, biz onu dinleriz. Fakat, Türkçe konuşsun." Bu sözler ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Bu konuya başka yazılarda daha etraflı bir şekilde değinildi. (Örneğin bk. **Savunmalar** S. 130 vd.)

Acaba, Türkçe'de ısrarın nedeni nedir? Türk Cumhurbaşkanı *Turgut Özal*'ın, 1991 yılı Haziran ayının ortalarında, bir Avrupa başkentinde yaptığı konuşmada, "1996'ya kadar herkes Türkçe konuşacak" demesinin anlamı nedir? Bu sözler, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan Kürtlere, Özerlik verilip verilmeyeceği ile ilgili bir soruya verilen cevaptır. Türk Cumhurbaşkanı *Turgut Özal*, "... Buna gerek yoktur, Zaten 1996'ya kadar herkes Türkçe öğrenecektir, Türkçe konuşacaktır..." demiştir. "Dil üzerindeki yasakları kaldırdık" diye övünüldüğü bir sırada bile bunlar söylenebilmektedir. O halde bu süreç etraflı bir şekilde ele alınmalıdır.

Birtakım tutukluların, "... eğer Kürtçe konuşmazsak tahliye olabiliriz, ama, duruşmalarda Kürtçe konuşursak, tahliye muhakkak engellenir" mantığını da bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Kürtçe konuşmamakla mahkemeye ne gibi bir taviz verilmektedir? Bu durum mahkemenin neden hoşuna gitmektedir? Veya neden böyle düşünülmektedir?

Kürtler, Türklere, Araplara, Farslara benzeyen yönlerini

vurgulayarak, bu benzerlikleri öne çıkararak kimliklerini geliştiremezler. Kürt kimliği ancak, bu uluslara benzemeyen yönlerin vurgulanmasıyla, bunların öne çıkarılmasıyla geliştirilebilir. Bunlar da Kürt'e has özelliklerdir. Kürt toplumu olmanın ortaya çıkardığı değerlerdir, kurumlardır...

VIII. ULUSAL KURTULUŞ SONRASININ İKİ ÖNEMLİ SİYASAL BİÇİMİ

Politik ve toplumsal faaliyetlerin esas amacı Kürdistan'da demokrasiyi kurmak ve geliştirmek olmalıdır. Bu nokta Kürtler için çok önemlidir. Çünkü, Kürtler demokrasiyi yaşayamamış bir toplumdur. Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemi, demokrasinin kurulmasını ve gelişmesini önlemek için elinden gelen her türlü çabayı göstermiştir. Sömürgeci devletler Kürt ulusal hareketinin gelişmesini engelledebilmek için feodal kurumlarla işbirliği içine girmişlerdir. Bu kurumların yaşamlarını sürdürdürebilmeleri için yoğun bir gayret içindedirler. Böl-yönet politikasının yaşama geçirilmesi demokrasinin kurulmasını ve gelişmesini yine engellemektedir.

Ulusal kurtuluş hareketlerini demokratik içerikleri açısından da irdelemek gerekmektedir. Bu konuda, İsrail, Hindistan örneklerinin yanısıra, Kongo, Senegal, Uganda... gibi örneklerin incelenmesi de yararlı olacaktır. Hindistan ve İsrail İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmış bağımsız devletler oldular. Hindistan, İngiliz sömürgesiydi. 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren İngiliz sömürge yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi başladı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu mücadeleler daha da şiddetlenerek sürdü. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sürecinde de yaygınlaşarak devam etti. Ulusal Kurtuluş Mücadelesi Kongre Partisi'nin liderliğinde yürütülüyordu. Fakat Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ne bütün görüşlerden insanlar, akımlar katılıyordu. Hindistan 15 Ağustos 1947'de bağımsızlığını kazandığı zaman iktidara, sadece bir kişi veya bir akım gelmedi. İktidara gelen yalnızca bir kişi ya da bir akım değil, aslında bir koalisyondu. *Gandî, Nehru* gibi Hindistan Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin önenli isimleri de bu koalisyonun içindeydiler. Bu koalisyon demokratik sürecin kurulmasında ve ge-

lişmesinde çok önemli bir rol oynadı. Örneğin komünistler de bu koalisyonun içindeydiler. Hindistan'da komünist partisi hiçbir zaman illegal olmadı. Hindistan Devleti'nin kuruluş sürecinde komünistlerin de çok büyük katkıları oldu. Bugün Hindistan demokratik bir devlettir.

Hint demokrasisinin çok önemli eksiklikleri kuşkusuz vardır. "Gandi" adına hâlâ ihtiyaç duyuluyor olması bu eksikliklerin başında gelmektedir. Fakat demokratik sürecin bu güçlüklerin bilincinde olduğu da bilinmektedir. Bu bilinç, zorlukları aşmada önemli bir motor gücü olarak belirmektedir.

Ortadoğu'da Yahudi Devleti'nin kuruluşunu gerçekleştirmek için Yahudilerin geliştirdiği mücadelenin incelenmesinde de yarar vardır. Bu mücadele de bir koalisyon içinde gelişmiştir. Bütün görüşlerden Yahudiler ve akımlar bu koalisyon içinde yer almak olanağına sahip olmuştur. *Weizmann, Ben Gruon, Golda Meir, Menahem Begin* gibi isimler, bu insanların temsil ettiği akımlar bu koalisyonun içinde yer almışlardır. 14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti bağımsızlığını kazandığı zaman, iktidara burada da bir koalisyon gelmiştir. İsrail'in demokratik bir devlet olarak kurulmasında, İsrail demokrasisinin gelişmesinde bu koalisyonun çok büyük rolü vardır.

Kürtlerin, özellikle PKK'nın, Hindistan'ın ve İsrail'in kuruluş süreçlerini, kuruluş sonrası gelişen olayları zengin olgusal dayanaklarıyla incelemesinde çok büyük bir yarar vardır. Zira, PKK, en çok, demokratik olmamakla, despot olmakla, despot bir yönetim amaçlamakla suçlanmaktadır. Bu konuda halk kitlelerine, Kürt toplumunun çeşitli kesimlerine gerekli güveni vermeye çalışması PKK'nın önemli bir çabası olmalıdır. Demokrasiyi hiç yaşamamış, bu olanaklara hiç sahip olmamış Kürt toplumunun, bu incelemelere çok büyük ihtiyacı vardır. Kürtlerin, Ortadoğu'da Arap şovenizminin etkisi altında, Yahudilere karşı düşmanlık hisleri beslemesinin hiçbir yararı yoktur. Kürtler Yahudi toplumuyla daha sıcak ilişkiler kurmak durumundadırlar. Kürtler Yahudi toplumunun demokratik kurumlarını görmezden gelemezler. Yahudi toplumu, Ortadoğu'da Kürtlerin doğal ittifakçısıdır. Kürtler "Müslüman kardeşlerimiz" tabiri üzerinde daha

ciddi bir şekilde, daha soğukkanlı bir şekilde düşünmek durumundadırlar. Yukarıda, (I) numaralı ana paragrafın (B) kısmında ve (II) numaralı ana paragrafta, Türklerin, Arapların ve Farsların, İslamiyeti kendi milli çıkarları doğrultusunda nasıl kullandıklarını gördük.

Ulusal kurtuluş mücadelesi sonucu oluşan siyasal biçimlerin yukarıdakilere zıt olan örneklerini de Afrika'dan seçebiliriz. Afrika ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle 1960'lı yıllardan sonra bağımsızlıklarına kavuştular. Örneğin Kongo 15 Ağustos 1960'da, Senegal 20 Haziran 1960'da, Uganda 9 Ekim 1962'de bağımsızlıklarına kavuştular. Gana, Tanzanya, Mali, Togo, Somali, Nijerya, Çad gibi ülkeler de aşağı yukarı benzer tarihlerde bağımsızlıklarını kazandılar. Fakat, bu ülkelerde kurtuluştan sonra demokratik rejimler kurulamadı. Bu ülkelerde, ulusal kurtuluş, sömürgeci devletlerle yapılan anayasal görüşmeler sonunda gerçekleşti. Bu süreçte de, daha çok ülkedeki önemli kabileler rol oynadı. Fakat bu kabileler, siyasal akımlar ve görüşler arasında koalisyon yoktu. Ulusal kurtuluştan sonra kabilelerden biri iktidarı ele geçirdi. Ülke halkının öteki kesimlerine çok yoğun işkenceler, eziyetler yapmaya başladı. Hatta, bu işkenceler, eziyetler ve baskılar, zaman zaman emperyalist ve sömürgeci devletlerin yaptıklarını kat kat aşar bir hale geldi. Bu ülkelerde gerek ulusal kurtuluş süreci sırasında, gerekse sonrasında demokratik bir sürecin görülmemesi çok acılı sonuçlar ortaya çıkardı.

Kürtlerin, Hindistan ve İsrail örnekleri gibi, Afrika ülkeleri örneklerini de incelemelerinde yarar vardır. Kürtler demokratik bir toplum oluşturmanın yolunu yordamını aramak, bu yolda çaba harcamak durumundadırlar. PKK'nın önderliğinde gelişen Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi, kuşkusuz, Afrika ülkelerinde görülen ulusal kurtuluş mücadelelerinden çok çok ileridir. Bir kere Kuzey Kürdistan'da aşiret yapıları tamamen çözülmüştür. Kürt halk kitlelerinin örgütlenmesinde sınıf esaslı ön planda görülmektedir. Örgütlenmede modern düşünceler ve anlayışlar ön plandadır. Bütün bunlara rağmen bu modellerin incelenmesinde yarar vardır.

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün oluşturduğu modelin ince-

lenmesi de gerekir. Filistinlilerin İsrail deneyini dikkate aldıkları görülmektedir. Filistinlilerde de çok sesli siyasal bir sistem vardır. Filistin toplumunda görülen çeşitli siyasal düşünceler Filistin Kurtuluş Örgütü çatısı altında toplanabilmektedir. Filistinliler bugün, uluslararası kurumlarda tek örgüt tarafından temsil edilmektedirler. Bunun da, Filistin sorununun uluslararası kamuoyuna duyurulmasında ve çözümlenmesinde çok önemli bir konuma sahip olduğu şüphesizdir. Bunun kadar önemli başka bir konu da, tek örgüt çatısı altında toplanabilme olgusunun demokratik süreçle ilgili boyutudur. İleride kurulacak Filistin Arap Devleti'nin demokratik bir devlet olacağı şimdiden söylenebilir. Bu devlet, günümüzün Arap devletleri gibi otoriter, despot karakterli olmayacaktır. Çünkü, Filistin Kurtuluş Mücadelesi sürecinde kurulan ve gelişen demokratik ilişkiler, gelecekte Filistin'de kurulacak devletin yapısını da etkilemektedir.

Kürdistan'ın bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış yapısından dolayı, Kürtlerin benzer bir örgütü kısa zamanda oluşturmaları kolay görünmemektedir. Fakat, bu ihtiyacın güçlü bir şekilde hissedilmiş olması, Kürt halk yığınlarının güçlü bir şekilde bu özlemi dile getirmeye başlamaları, kuşkusuz önemli bir gelişmedir. Şu husus kendisini açık bir şekilde göstermiştir: Kürtler, eğer Ortadoğu'da, askeri ve politik bir güç değillerse, hiçbir sömürgeci devlet onları muhatap almaz. Politik bir güç olmak elbette önemlidir. Fakat askeri bir gücünüz yoksa, politik bir güç oluşturmanız kolay değildir. Kürdistan'da politik güç, ancak askeri gücü geliştirerek sağlanabilir. Politik güç ise, demokrasiyi kurma ve geliştirme yönünde çaba sarfetmelidir.

IX. KÜRTLERİN AYMAZLIĞI

Kürtlerin, özellikle Kürt okur-yazarlarının bazı olaylar karşısındaki düşüncelerini, tavır ve davranışlarını incelediğimiz zaman, büyük bir aymazlık içinde olduklarını görüyoruz. Burada, bellibaşlı bazı olaylarla ve kavramlarla ilgili olarak, Kürtlerin tavır ve davranışlarına ilişkin bazı düşüncelerimizi ve gözlemlerimizi belirtmeye çalışacağız.

1. Türkiye'deki Amerikan Barış Gönüllüleri ve Kürtler

1960'lı yılların ortalarında, Türkiye ve Kürdistan'ın hemen hemen tüm illerinde Amerikan Barış Gönüllüleri vardı. Amerikan Barış Gönüllüleri, okullarda, köylerde, kasabalarda, çeşitli birimlerde çalışıyorlardı. İsteyenlere İngilizce öğretiyorlar, köylerde toplum kalkınması çalışmalarına katılıyorlardı. Türkiye'de özellikle solcular, sol siyasal akımlar, Amerikan Barış Gönüllüleri'ne şiddetle karşı çıkıyorlardı. Amerikan emperyalizminin, Barış Gönüllüleri aracılığıyla Türk insanlarını yozlaştırmaya çalıştığını vurguluyorlardı. Türk insanları artık, Amerikan emperyalizminin istediği kalıplara göre yetiştirilecekti. Bu süreç Kürtler tarafından da eleştiriliyordu. Gerek solcu Kürtler, gerek dinsel bakımdan sağ akımlarda yer alan Kürtler, Amerikan kültür kalıplarına göre Türkler yetiştirilmesine karşı çıkıyorlardı. Bu bakımlardan Barış Gönüllüleri şiddetle eleştiriliyordu. Barış Gönüllüleri'ni protesto eden yazılar yayınlanıyor; gösteriler, mitingler, yürüyüşler düzenleniyor; konferanslar veriliyordu.

Halbuki, aynı dönemde "yedeksubay öğretmenler" olarak bilinen bir kurum vardı. "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyaları vardı. Bu dönemde pek çok öğretmen askerlik görevini "yedeksubay öğretmen" olarak yaptı. Bu tür öğretmenler Kürdistan'a yığın yığın gönderiliyorlardı. Bunların esas amacı da Kürt çocuklarına Türkçe öğretmekti. Türkleştirme sürecini tamamlamak, Kürt olan her şeyi yoketmekti. Kürtler, Türk kültür kalıplarına göre yetiştirileceklerdi. Türk solcuları bu asimilasyon sürecini de destekliyorlardı. Bu süreci Kürtlerin okur-yazarları da destekliyorlardı. Zira, bu, Türk solcuları tarafından, ilerici, devrimci bir süreç olarak değerlendiriliyordu.

Yedeksubay öğretmenler, elbette, resmi ideoloji doğrultusunda Türk Devleti tarafından yönlendiriliyorlardı. Yedeksubay öğretmenler dışında daha başka kurumlar da aynı amaçlar doğrultusunda çalışıyorlardı.

Bir konuya önemle dikkat çekmek gerekir: Amerikan Barış Gönüllüleri'yle yedeksubay öğretmenler arasında büyük bir fark vardı: Birincisi, Amerikan toplumsal yaşantısına ve siyasal düşüncesine, ekonomik faaliyetlerine uygun

Türkler yetiştirmeye çalışıyor. Yedeksubay öğretmenlerin de bu doğrultuda çalıştıkları açıktır. Amaç, Kürtlerin yeni nesillerini Türk kültür kalıplarına göre yetiştirmektir. Fakat, Türk resmi ideolojisinin amacı bu kadarla sınırlı değildir. Kürtçeyi unutturmak, Kürt olan herşeyi yoketmek, Kürtçe'nin, Kürt kültürünün kökünü kazımaktır. Üstelik bu bir devlet politikasıdır. Ve bu asimilasyon sistematik bir şekilde uygulanmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşundan beri kararlı ve ısrarlı bir şekilde yürütülmektedir. İttihat ve Terakki'nin de bu yönde bir politikası olduğu bilinmektedir.

Bu politikanın ırkçı ve sömürgeci bir politika olduğu açıktır. İşte burada, Kürtlerin, Kürt okur-yazarlarının bir ayırmazlığı ile karşılaşyoruz. Amerikan kültür kalıplarına uygun Türkler yetiştirilmesini emperyalist bir politika diye protesto eden Kürtler, kendi statüleri konusunda en ufak bir bilincin bile sahibi değiller. Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin çok daha yıkıcı, barbar ve gerici olduğunu algılayamıyorlar. Bunlar ister solcu, Marksist-Leninist, ister sağcı olsunlar kendilerine güvenmiyorlar. Kendi toplumlarına, yani Kürt toplumuna hiç güvenmiyorlar. Türk sağının veya Türk solunun çok ağır bir hegemonyası altındadırlar. 1960'lı yılları düşündüğümüz zaman Türk solunu etkileyen en önemli siyasal odak noktasının Kemalistler olduğunu kolayca söyleyebiliriz. Kemalizmin Türk sağını yönlendirdiği de açıktır. Dinsel sağ da bu etki altındadır; Kürdistan sorunu konusunda Kemalistler gibi düşünmektedir. Bunu doğal karşılamak gerekir, çünkü Kemalizm resmi ideolojidir.

1960'lı yılların başlarını, ortalarını düşündüğümüz zaman, Kürt okur-yazarlarda, Kürt olma bilincinin yeni yeni yeşermeye başladığını görüyoruz. O yıllarda Kürt olmanın utanç verici bir şey, bir durum olduğu da bilinmektedir. Kürt bir hakaret sözcüğü olarak kullanılmaktadır. İnsanlar rahat bir şekilde "Kürdüm" diyememektedirler. "Kürdüm" sözcüğü "Afedersiniz" sözcüğüyle birlikte kullanılmaktadır.

2. Filistinlilere Karşı Tutum

Devrimci Kürtler, Ortadoğu'da, Filistin hareketine her zaman destek vermeye çalışmışlardır. Devrimci Kürtler, Filistin hareketi karşısında büyük bir coşku beslemişler; Siyo-

nizme duydukları tepkiyi her zaman ifade etmişlerdir. Bağımsız devlet kurma dahil, Filistinlilerin her türlü hakkını kararlılıkla savunmuşlardır. Bunun yanında Kürtler, İsrail'e karşı, Filistinlilerin yanında fiilen savaşa da girmişlerdir. Örneğin 1982'de, İsrail'in Beyrut çıkarması sırasında, özellikle PKK'lı gruplar Filistinlilerin yanında savaşa katılmışlardır. Kürtler, Ortadoğu'da Filistin devrimini samimi ve kararlı bir şekilde savunan gruplar içinde yer almaktadırlar. Filistinlilere düşman olan siyasal odaklara Kürtler de düşman olmuşlardır. Düşmanlıklarını her vesileyle, her türlü yoldan göstermeye çalışmışlardır.

Bütün bunlara rağmen Filistinliler, Kürtlere hiç de dostça yaklaşmamış, her zaman onların düşmanlarıyla işbirliği yapmışlardır. Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi içinde tutmaya çalışan devletler Filistinlilerin en yakın dostları olmuşlardır. Filistinliler her zaman, Türkiye ve Irak gibi Kürtlere düşman olan devletlerin yanında yer almaktadırlar. Halepçe gibi bir soykırımda bile, Filistin Kurtuluş Örgütü, Kürtlerin lehine tek bir söz söylememiştir; soykırımı yapanları kınamamıştır. Halepçe'den önce, yine kimyasal silahlarla, soykırımı uğratılan Kürtlerin sayısının, Halepçe'de katledilenlerden çok daha fazla olduğunu da biliyoruz. Bu zehirli gazlar, Kürtlere karşı Halepçe'den sonra da kullanıldı. Bütün bu süreç içinde, FKÖ hep Irak'ın yanında yer aldı; Saddam Hüseyin'i destekledi. Kimyasal silahlar kullanılmasını kınamadı. Mağdur edilen, binbir türlü acıya garkedilen Kürtler için tek bir şey söylemedi.

Halepçe'de, Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullanıldığında, İslam Konferansı Zirvesi, Kuveyt'te toplantı halindeydi. (I) numaralı ana paragrafın (B) kısmında orada ne tür kararlar alındığını, soykırımı uğratılan Kürtlerden hiç söz edilmediğini vurgulamıştım. İslam Konferansı Zirvesi'nde Filistin Kurtuluş Örgütü de gözlemci sıfatıyla bulunuyordu.

İsrail işgali altındaki Filistinlilerin nüfusu 1.5 milyon civarındadır. Bu nüfus Batı Şeria'da ve Gazze Şeridi'nde oturmaktadır. Ortadoğu'daki Filistinlilerin nüfusunun tamamı ise 4-5 milyon civarındadır. Halbuki Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusları 30 milyonun üzerindedir ve Kürdistan ülkesinin sahip olduğu arazi 550 bin kilometre karenin üzerindedir.

Filistinliler için bütün Arap dünyası, yani 22 tane Arap devleti maddi ve manevi yollardan her türlü çabayı göstermektedir. Bağımsız bir devlet kurma hakkı da dahil Filistinlilerin her türlü hakları ve çıkarları savunulmaktadır. Arap devletlerinin oluşturduğu Arap Birliği, yine Filistin sorununu yoğun bir şekilde savunmaktadır. Arap devletlerinin dışında 42 Müslüman ülke, Filistinlilerin haklarını ve çıkarlarını savunmaktadır. İslam Konferansı Örgütü'nün en temel konularından biri de budur. Üçüncü Dünya Ülkeleri Filistin sorununu her zaman dinamik bir şekilde savunmaktadır ve Filistinliler lehine çözümler üretmektedir. Bunun dışında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Küba gibi ülkelerin, Doğu Avrupa ülkelerinin; gerek Avrupa'daki, gerek dünyanın başka yerlerindeki demokratik devletlerin Filistin halkının mücadelesini desteklediğini yakından biliyoruz. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Topluluğu, Arap Zirvesi, İslam Konferansı, Üçüncü Dünya Ülkeleri Birliği, uluslararası kurumlar Filistin halkına olan ilgilerini her zaman göstermişlerdir. FKÖ, bu örgütlerin bazılarında gözlemci, bazılarındaysa asli üyedir. Fakat, yukarıda kısaca saydığımız devletlerden ve uluslararası kurumlardan hiçbiri, Kürtlerin mücadelesi karşısında, Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları konusunda ve istekleri konusunda olumlu bir tavır sergilememişlerdir.

Kürtlerin, Filistin halkının ulusal kurtuluş mücadelesini desteklemeleri elbette yerinde bir harekettir. Kürtlerin, Filistin halkıyla enternasyonal dayanışmaya girmeleri de elbette gerekir. Zira ezilen halklar emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı birlikte mücadele etmelidirler. Fakat, Filistinlilerin, FKÖ'nün, Kürtlerle dayanışmaya girmemek için büyük bir dikkat içinde olduklarını görüyoruz. Kürtlerin uzattığı eli tutmamaya gayret göstermektedirler. Bunun, önemli ve dikkatli bir şekilde gözetilen bir Filistin politikası olduğu bilinmektedir. Örneğin, Filistinlilerin Türkiye'de temsilcilik açmalarının en önemli koşulu, Kürt sorunuyla ilgilidir. Filistinliler, Kürt sorununa bulaşmayacaklarına, Türklerin, Arapların ve Farsların, Kürtleri ezme politikalarını ve uygulamalarını eleştirmeyeceklerine, destekleyeceklerine dair söz vermişlerdir. Bunlar kuşkusuz enternasyonal dayanışmanın ruhuna aykırıdır. Öyleyse, Kürtlerin tarih bilincine sahip ol-

maları gerekir. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması konusunda Kürtler tarih bilincine sahip olmalıdırlar. 1920'li yıllardaki İngiliz emperyalizmini düşünelim. Arap dünyasında önemli hanedanlar, aileler bir devletin başına geçirildi. Kürtlerin silahlı mücadelelerini, özgürlük ve eşitlik mücadelelerini başarısızlığa uğrattı; bağımsız bir devlet kurmalarını engelledi. Kemalistlerle, Arap ve Fars monarşileriyle işbirliği ve güçbirliği yaparak Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesini, parçalanmasını ve paylaşılmasını sağladı.

1960'lı ve 1970'li yılları düşünelim: Filistinlilere, yani 23. Arap devletine coşkuyla büyük bir destek veren Kürtler, kendileri için hiçbir şey yapmadı, veya çok az şey yaptı. Kaldı ki, Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusu 30 milyonu aşkın... Kürtler kendilerini neden adam yerine koymuyorlar acaba? Bu aşağılık duygusunun, bu ezikliğin nedeni nedir? "Filistinlilerle dayanışma çağrıları yapılmasın" demek mümkün değildir. Fakat, Filistinlilerin bu dayanışma çağrılarını neden cevap vermedikleri, bilakis Kürtlere düşman olan devletlerle dayanışma yaptıkları muhakkak incelenmelidir.

Ortadoğu'da Filistinlilerle Kürtlerin durumlarının çok çok farklı olduğu yakından bilinmektedir. Arap ülkeleri, İslam Ülkeleri, Üçüncü Dünya Ülkeleri Filistin halkıyla dosttur. Sosyalist ülke ve partiler de. Filistinlilere politik ve ekonomik olarak her türlü yardımın yapıldığı, onların yanında bulunduğu her zaman belirtilmektedir. Filistinlilerin bir tek düşmanı vardır: İsrail. İsrail'e öteki Arap ülkeleri, müslüman ülkeler de dost değildir. Üçüncü Dünya ülkelerinin, sosyalist ülkelerin, sosyalist ve komünist partilerin İsrail ile çok iyi ilişkiler içinde oldukları söylenemez. Kürdistan ise, düşman güçler arasında bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ülkedir. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi düşman güçler içinde yürütülmektedir. Bölünme, parçalanma ve paylaşılma Kürtlerin düşmanlarını çoğaltmış, dostlarını azaltmıştır. Hatta, Kürtleri, Ortadoğu'da dostsuz bırakmıştır. Bütün bunların Kürtler tarafından sorgulanması gerekir. Kürtler, Filistinlilerin, bağımsız devlet kurma hakkı da dahil her türlü haklarını savunurlarken kendileri için bunu neden düşünmemektedirler? Bu konunun ciddi olarak irdelenme-

si gerekir. Filistinliler için bu hakların Türk Devleti tarafından da savunulduğunu belirtelim.

Körfez bunalımı sırasında, en çok konuşulan konulardan biri de Kürtlerle ilgilidir. 2 Ağustos 1990'da, Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle birlikte ortaya çıkan kriz boyunca, ABD, Sovyetler Birliği gibi büyük devletlerin, bağımsız bir Kürt devletine katıyen izin vermeyecekleri sık sık söyleniyor, yazılıyordu. İngiltere, Fransa gibi devletlerin de bağımsız bir Kürt devleti istemedikleri önemle belirtiliyordu. "Özal ve Rafsancani anlaştı: Kürt Devleti'ne izin yok"; "Özal ve Hafız Esat anlaşılabilir: Bağımsız Kürt Devleti'ne izin verilmeyecek"... gibi haberler sık sık yayınlanıyordu.

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bazı yöneticileri de benzer açıklamalar yaptılar. "... kurulacak bağımsız bir Kürt Devleti, bölgede, ABD'nin oyuncağı olacaktır. Bu devlet bölgede ABD'nin varlığının sürekli olmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan Bağımsız bir Kürt Devleti'nin kurulmasına karşı çıkıyoruz..." dediler. Baskıya ve zulme karşı mücadele eden, bağımsız bir devlet kurmak için çabalayan bir ulusal kurtuluş örgütünün, başka halklara bu hakkı tanımamış olması günümüzün en çarpıcı ironilerinden biridir. Bu, ırkçılığı, sömürgeciliği ve emperyalizmi savunmaktan başka bir anlama gelmez. Zira Kürtlere karşı sürdürülen politika, Filistinlilere karşı sürdürülenlerden kat kat ağır bir politikadır. İlericilik yapılarak, devrimci ve demokratik kavramlar kullanılarak böyle bir çirkinlik gizlenilemez.

Burada, Filistin Kurtuluş Örgütü'ne iki hususu önemle hatırlatmak gerekir. Birinci olarak, Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması konusuyla ilgili politikalar ve uygulamalar elbette hatırlatılmalıdır. Kürdistan sorunu konusunda emperyalizm etkeninin bu temelde durduğu vurgulanmalıdır. Kürdistan, emperyalizmin ve sömürgeciliğin bu politikasının en önemli kurbanıdır. Türk, Arap ve Fars yönetimleri, bu politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında emperyalizmin ve sömürgeciliğin en önemli işbirlikçileri olmuşlardır.

FKÖ gibi örgütlere hatırlatılması gereken ikinci husus, ABD gibi büyük devletlerin uluslararası politikadaki rolüyle ilgilidir. Büyük devletler dünyanın neresinde etnik ya da

dinsel bir huzursuzluk varsa, mevcut ortamdan yararlanmaya ve politikalar üretmeye, kendi durumlarını güçlendirmeye çalışıyorlar. O halde, böyle bir ortamın, ezilen halkların lehine çözümlenmesini sağlamak herkesin görevi olmalıdır. Önemli olan, şeytanın faaliyette bulunabileceği ortamı çelişkilerden arındırmaya çalışmaktır. Etnik, dinsel ve benzeri çelişkilerin var olması şeytanın faaliyette bulunması için her zaman elverişli bir ortam hazırlar.

Irak'ın Kuveyt'ten kuvvet kullanılarak çıkarılmasından sonra da Kürtlerle ilgili benzer haberler yazıldı, söylendi. Fakat bu süreçte çok daha büyük bir dikkatle incelenmesi gereken olaylar meydana geldi. Güney Irak'ta, Şii topluluklar arasında, *Saddam Hüseyin* yönetimi aleyhtarı ayaklanmalar başladı. Kuzey Irak'ta yani Güney Kürdistan'da da halk ayaklandı. Kürdistan fiilen denetim altına alındı. Kısa zamanda derlenip toparlanan *Saddam Hüseyin*'e bağlı birlikler kimyasal silahlar da kullanarak Şii'lerin ve Kürtlerin ayaklanmalarını bastırdı. *Saddam Hüseyin*, müttefik güçlere karşı kullanmadığı kimyasal silahları Kürtlere karşı etkili bir şekilde yine kullanmıştı. İşte böyle bir savaş sürecinde Filistinlilerin de *Saddam Hüseyin*'e bağlı birlikler içinde Kürtlere karşı savaştığını görüyoruz. Filistinlilerle birlikte, *Mesut Recavîye* bağlı birliklerin, yani Mücahitler'in de, *Saddam Hüseyin*'e bağlı birlikler içinde Kürtlere karşı savaştığı bilinen bir gerçektir.

Gerek Filistinlilerin, gerek Mücahitlerin Kürtlere karşı etkili bir şekilde uygulanan soykırma katılmış olmaları günümüzün, dünyada izlenebilen en dramatik olaylarından biri olmalıdır. Filistinlilerin ve Mücahitlerin Kürtlere karşı yürütülen savaşta, *Saddam Hüseyin*'e bağlı birlikler içinde yer aldıklarının inkâr edilmesi, yalanlanması politik bir tavrıdır. Zira hiçbir siyasal güç böyle bir pisliği savunamaz. Hele hele ilericilik adına, devrimcilik ya da enternasyonalizm adına hiç savunamaz. Kaldı ki, bunların Kürtlere karşı gerçekleştirilen soykırma *Saddam Hüseyin*'in yanında yer aldıkları, bu birlikler içinde Kürtlere karşı savaştıkları somut bir gerçektir. O halde bu süreci herkesten önce Kürtlerin irdelemesi gerekir. Ezilen halkların omuz omuza mücadele etmesi isteği her zaman dile getirilmektedir. Fakat, Kürtler için bu-

nun neden gerçekleşmediği henüz ciddi bir şekilde incelenen-
bilmiş bir konu değildir. Kürtlere karşı, düşman devletlerle
işbirliği yapılması ise her zaman inkâr edilen bir konu ol-
maktadır. Günümüzdeki ulusal kurtuluş mücadeleleriyle il-
gili olarak bu çelişkinin çözülmesi bilgilerimizi artıracaktır.

3. Emperyalizm ve Sömürgecilik Kavramları, Kürtlerin Sosyalist ve Komünist Devletlere Karşı Tavrı

1920'li yıllarda, Kürdistan üzerinde büyük bir mücadele yürütülmüştür. Bu mücadelenin adı emperyalist bölüşüm mücadelesidir ve taraflardan biri İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile onların Ortadoğu'daki işbirlikçileridir. Öteki taraf ise Kürt halkıdır. İngiliz ve Fransız emperyalizminin Ortadoğu'daki yerli işbirlikçileri Kemalistler, Arap ve Fars monarşileridir. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, Kürt ulusunun beynini dağıtmış, iskeletini parçalamıştır. Böylesine bir böl-yönet politikasının hedefi olmuş bir ulus, bir daha kolay kolay derlenip toplanamamakta, kendisine gelememektedir. Bugün Kürdistan'da devletlerarası sömürge sistemi egemendir. Aslında Kürdistan sömürge bile değildir. Örneğin Türkiye'de Kürtlerin ulusal varlığı hâlâ inkâr edilmektedir.

Kürdistan'ın durumu emperyalizm ve sömürge teorilerinin yeniden ele alınmasını, gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Irak, İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar, İngiliz mandasıdır. Suriye, İkinci Dünya Savaşı sonlarına kadar Fransız mandası (Sömürge)dir. Her iki devlet de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra siyasal bakımdan bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Uluslararası Lozan Konferansı emperyalist bir bölüşüm konferansıdır. Kürtler bakımından Lozan Konferansı'nın anlamı budur. Lozan Konferansı Türkler bakımından ise, kurtuluşu, yeniden kuruluşu ifade etmektedir. Görüldüğü gibi Kürdistan doğrudan doğruya emperyalizmin denetimi altında değildir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu durumu açıkça görmek mümkündür. Kürdistan, aslında, kendileri de emperyalizmin denetimi altında tutulan sömürgeci devletlerin denetimi altına konulmuştur. Kürdis-

tan sorunu konusunda esas yıkıcı etken de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Eğer 1920'lerde, İngiltere'ye bağlı bir Kürdistan sömürgesi kurulsaydı, Kürdistan şimdiye kadar çoktan bağımsızlığına kavuşmuş olurdu. Halbuki, Kürdistan ve Kürt ulusu, kendileri de emperyalizme bağımlı olan devletler arasında bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu devletler ise, Kürdistan'ı çok daha yıkıcı, gerici ve barbar yöntemlerle yönetmişlerdir. Kürt kişiliğini ve Kürdistan kimliğini yok edebilmek için her yolu denemişlerdir. Birbirleriyle askeri ve siyasal yollardan işbirliği yaparak Kürtlerin ulusal ve demokratik mücadelelerini boğmaya çalışmışlardır. Hiçbir emperyalist güç Türklerin, Arapların ve Farsların Kürdistan'da gerçekleştirdikleri yıkımları gerçekleştiremezdi. Ne 1920'lerde İngiliz emperyalizmi, ne de günümüzde Amerikan emperyalizmi... Türk sömürgeciliği, Arap sömürgeciliği ve Fars sömürgeciliği Kürdistan'da çok daha büyük yıkımlar gerçekleştirmişlerdir. Örneğin Türk ırkçılığı ve Türk sömürgeciliği, Kürt insanının en değerli varlığına, kişiliğine saldırmıştır.

Öte yandan, kimyasal silahlar gibi en yeni kitle imha silahları Kürtlere karşı sürekli olarak kullanılmıştır. Bugün, dünyada hiçbir gücün, düşmanına karşı böyle bir silahı kullanması düşünülemez. Örneğin, İsrail, Filistinlilere karşı böyle bir silahı kullanmayı hiçbir zaman düşünmemiştir. Bu, elbette, sadece, Filistinlilerin dostlarının ve Filistin davasını savunanların çokluğuyla ilgili bir konu değildir. İsrail demokratik kamuoyuyla da ilgilidir. Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi altında tutan devletler, iç ve dış kamuoyunun baskılarını hiçe sayan anti-demokratik devletlerdir. Bu devletlerin bazılarında iç kamuoyu zaten yoktur veya çok cılızdır. Irak'ta, Suriye'de iç kamuoyunun, baskı gücünün var olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu gibi ülkelerde kamuoyu devlet tarafından, devlet kontrolündeki kitle haberleşme araçları tarafından yönlendirilmektedir.

Günümüze kadar geçerliliğini koruyan emperyalizm ve sömürgecilik kavramları şu yönlerden de eleştirilmelidir. Sosyalist ve komünist devletlerin, kapitalist ülkelerdeki sosyalist ve komünist siyasal partilerin, her zaman, her koşulda ulusal kurtuluş savaşları yanında yer alacağı, şimdiye ka-

dar görülenin de bu olduğu söylenirdi. Ulusal kurtuluş mücadelesini ezmeye çalışan otoriter, despot devletlerin yanında yer almamak gerektiği ise önemle vurgulanırdı. Bunun Filistinliler için doğru, fakat Kürtler için hiç doğru olmadığını yukarıda belirttik. Sosyalist veya komünist oldukları söylenen devletlerin, partilerin, Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelelerine yardım etmek şöyle dursun, Kürtlere düşman olan devletlerle çok yoğun askeri, ekonomik ve siyasal ilişkiler kurduğu, bu devletlere çeşitli yardımlar yaptığı bilinmektedir. Üstelik bu yeni bir durum değildir. Ta 1920'li yıllardan beri bu böyledir. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması konusunda sessiz kaldı. Kürtlerin siyasal isteklerini duymazdan geldi. Kürtlere karşı sürdürülen soykırımları, katliamları görmezden geldi. Kaldı ki Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması Ortadoğu'da İngiliz emperyalizminin politikalarını üreten en temel etmenlerden biridir. Ortadoğu'nun ortasındaki Kürdistan'da uygulanan böl-yönet politikasının sayesinde, İngiliz emperyalizmi kendisini üretme ve sürdürme olanağı bulmuştur. Böyle bir politikanın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin ideolojisiyle, kısaca Bolşevik ideolojisiyle bağdaşmadığı açıktır. Çünkü, 1920'li yıllarda ortaya çıkan devletler, Kürdistan'ın bölünmesiyle ve paylaşılmasıyla, emperyalizmin politik ve ekonomik çıkarları doğrultusunda örgütlendirilmişlerdir. Bu devletler her zaman emperyalizmin politik ve ekonomik desteğine muhtaç olmuşlardır. Kürt ayaklanmalarını bastırabilmek için, hep emperyalizmin askeri, ekonomik ve politik yardımına muhtaç olmuşlardır. Ayrıca, Ortadoğu petrolü, tamamen emperyalizmin denetimine altına girmiş olmaktadır. Bu ilişkilerin Sovyetler Birliği'nin lehine durumlar olmadığı açıktır. Bunlara rağmen Sovyetler Birliği, her zaman, Kürtleri ezen devletlere destek vermiştir. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını görmezden gelmiştir.

"Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" konusu üzerinde de biraz durmakta yarar vardır. Bu ilke hakkında teorik olarak yazılanlarla uygulamada görülenler, yani fiili olarak yaşananlar arasında çok büyük bir fark vardır. Aslındaysa görülen şudur: 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra, Rusya'da ulusların kendi kaderlerini tayin ettiği konu-

sundaki bilgiler, ideolojik bilgilerden ibarettir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde, son iki-üç yıldır görülen olaylar bu düşüncenin kanıtıdır. Ermenistan-Azerbaycan çatışması, Karabağ sorunu, Gürcistan sorunu, Baltık bölgesinde Litvanya, Estonya ve Letonya'da meydana gelen bağımsızlık hareketlerinin şiddet yoluyla bastırılmaya çalışılması; Orta-asya Cumhuriyetleri'nde meydana gelen olaylar, Ukrayna ve Moldavya sorunları vs... Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin Irak sömürge yönetimine politik, ekonomik ve askeri yardımlar yaptığı, bu yardımların da hep Kürtlerin ezilmesinde kullanıldığı gene bilinen bir gerçektir. Sovyetler Birliği, Saddam Hüseyin yönetimine verdiği yüzlerce uzmanla, kimyasal silahlar pıslığına bile katılmıştır. Bu konumuyla Sovyetler Birliği'nin emperyalist devletlerden hiçbir farkı yoktur. Ve bütün bu çirkinlikler, "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" anlayışına yüzde yüz aykırıdır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği mazlum Kürt halkına karşı, ezenlerin yanında yer almıştır. Onların ezme politikalarını onaylamıştır; bu politikaları teşvik etmiştir.

Benzer sorunları öteki sosyalist ve bir zamanlar komünist oldukları söylenen devletlerde de görmek mümkündür. Çin Halk Cumhuriyeti'nin, Arnavutluk Halk Cumhuriyeti'nin, Yugoslavya'nın, Romanya'nın, Bulgaristan'ın da benzer sorunları vardır. Bu durumda emperyalizm ve sömürgecilik kavramlarının yeniden gözden geçirilmesi gerekir. "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" konusunda yazılanlarla fiili olarak yaşananlar arasında neden çok büyük farklar meydana gelmiştir? Teoriyle pratik arasında neden büyük bir sapma vardır? Bu tür konuların açıklanması gerekir. Bu çözümlenmeler bilgilerimizi zenginleştirecektir.

Türk solu özellikle 1960'lı yıllarda, Kemalizmin etki alanı içindedir. Bu yıllarda Türk solunu etkileyen odakların başında Kemalizm gelmektedir; Türk solu Kemalizmin, ilerici, devrimci ve demokratik bir düşünce ve eylem olduğunu iddia etmektedir. Bu düşüncesini maddi bakımdan destekleyebilmek için de 1919-1921 yıllarında, Kemalistlerin Bolşeviklerle olan ilişkilerine dikkat çekmektedirler. "... Bolşevikler Kemalistleri desteklediler. Bu, Kemalistlerin ilericiliğinin en önemli kanıtıdır..." demektedirler. Gerçekten, bu yıllar dik-

katli bir şekilde incelendiği zaman Bolşeviklerin Kemalistlerle ilişkilerinin güçlü olduğu görülür. Bu, Kemalistlerin ilericiğini ve devrimciliğini göstermez. Bolşeviklerin yanığı içinde olduklarını gösterir. Kemalistler Kürdistan'ı ve Kürt ulusunu, İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yaparak bölmüşler, parçalamışlar ve paylaşmışlardır. Kanımca bu, 1920'li yıllarda, Ortadoğu'da cereyan eden tarihsel olayların en önemlisidir. Bolşeviklerin bu süreci görememiş, bilememiş olmaları, ancak sosyalist prensiplerden uzaklaşmalarıyla açıklanabilir. Korunmaya çalışılanlar ise, sosyalist prensipler değil, devlet çıkarlarıdır. Nitekim Sovyetler Birliği yönetimi, 1921 yılı başlarında, *Mustafa Suphi* ve arkadaşlarının Karadeniz'de boğulmaları olayına da duyarlı bir şekilde yaklaşmamıştır. Bu olayı da görmezden, duymazdan gelmeyi yeğlemiştir. Böylesine tavizler ise, sosyalist prensiplerden uzaklaşmaktan başka bir şey değildir. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması olayını görmezden gelen, bunun, emperyalizmin ve sömürgeciliğin böl-yönet politikası olduğunu kavrayamayan Sovyetler Birliği Komünist Partisi çok büyük bir yanığı içindedir. Böl-yönet politikalarının ve uygulamalarının, emperyalizmin ve sömürgeciliğin lehine, sosyalist sistemin ve ezilen halkların aleyhine olduğu açıktır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin düşüncesinde ve eyleminde, mazlum Kürt halkının lehine, en ufak bir yaklaşım bile görmek mümkün değildir. Durum Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Devleti için de böyledir. Kürdistan sorununu söz konusu olduğu zaman, "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" düşüncesinin hiçbir zaman, hiçbir şekilde hayata geçmediğini görüyoruz. Aksine, Kürtlere düşman olan devletler, faşist ve sömürgeci rejimler, bu devlet ve bu parti tarafından her zaman desteklenmiştir. Bu süreç kuşkusuz komünist parti ve devletlerin çürümelerini getirmiştir. Son yıllarda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Arnavutluk Halk Cumhuriyeti gibi devletlerde, Doğu Avrupa Devletleri dediğimiz, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Doğu Almanya gibi devletlerde, siyasal rejimlerin ve komünist partilerin çürüdüğünü görmekteyiz. Çürümenin en önemli nedenlerinden biri, yukarıda anlatılmaya çalışılanlara benzer reel sosyalizm uygulamalarıdır.

Kürtlerin bazı kesimleri, reel sosyalizm uygulamalarına bile, sosyalist teori çerçevesinde, rasyonel açıklamalar getirmeye çalışıyorlardı. 1960'lı ve 1970'li yıllarda, "parça-bütün ilişkisi" olarak adlandırılan bir görüş vardı. "Bütünü korumak için parça ihmal edilebilir..." deniyordu. "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Kürtlere karşı gerekli ilgiyi neden göstermedi?" diye sorulduğu zaman, "Önemli olan komünist anavatanı korumaktır. Komünist anavatanı korumak için parça ihmal edilebilir..." deniyordu. Veya, "Sovyetler Birliği, Kürtlere karşı neden Irak'ı destekliyor?" diye sorulduğu zaman, "... önemli olan Irak'ın bütünlüğünü korumaktır, bütünü korumak için parça ihmal edilebilir..." deniyordu. 1946 yılı başlarında, Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Sovyetler Birliği hükümetinin de teşviki vardı. Fakat, bu Cumhuriyetin yıkılışı da Sovyetler Birliği hükümetinin onayıyla oldu. Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği'nin emperyalist devletlerle antlaşması sonucunda yıkıldı. Yöneticileri tutuklandı ve idam edildi. Kürtlerin bazı kesimleri bunu, yine, parça-bütün ilişkisi çerçevesinde açıkladılar. "İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Doğu Avrupa'yı kazandı; Batı İran'dan yani Azerbaycan'dan ve Kürdistan'dan vazgeçmesi normaldir..." dendi.

Görüldüğü gibi hep Kürtler feda ediliyor. Bunun ötesinde bu görüş Kürdistan'ın neden bölündüğünü, parçalandığını ve paylaşıldığını hiçbir şekilde tartışmıyor. Bu sürece hiçbir açıklama getirmediği gibi onu görmezden, duymazdan geliyor. Hatta, emperyalist ve sömürgeci böl-yönet düşüncesini ve uygulamasını gizlemeye çalışıyor. Parça-bütün ilişkisini haklı çıkaran, onların, Kemalistleri desteklemesini bile meşru sayan, fakat Kürdistan'ın bölünmesi sürecini kati surette tartışmayan bu görüş, ancak Kürtlerin aymazlığı olarak değerlendirilebilir.

Komünistlerin bu konudaki sapkınlıklarına ve duyarsızlıklarına ilişkin çarpıcı bir örnek var. 1990 yılı Haziran ayında, Danimarka'nın Kopenhag şehrinde, AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) toplandı. Toplantıya Çekoslovakya'dan da bir heyet katıldı. Kürtler bu toplantıda sorunlarını dile getirme olanağına sahip oldular. Kürtlerin sorunları karşısında Çekoslovakya heyeti çok etkilendi.

Bundan sonra, Çekoslovakya Devleti, Ortadoğu'da Kürt sorununu yakından izleyeceğine, Kürt sorununu dış politikasının önemli bir unsuru haline getireceğine, bu konuda duyarlı olacağına dair resmi bir açıklama yaptı. Çekoslovakya'nın bu açıklamayı, demokrasiye geçtikten sonra yaptığını belirtmekte yarar vardır. Halbuki, Çekoslovakya, komünist bir devletken, 40 yıllık yaşantısı boyunca, Kürtler hakkında en ufak bir açıklama yapmadı. Ortadoğu'da Kürtlerin varlığından bile haberdar değildi. Ne Çekoslovakya Devleti'nin ne de Çekoslovak Komünist Partisi'nin bu konuda en ufak bir yaklaşımı, en ufak bir girişimi olmadı. Fakat, Çekoslovakya, Irak gibi devletlerle ilişkisini her zaman sürdürdü. Irak'ın silahlanmasına önemli katkılarda bulundu. Bu silahlar ise çoğu zaman Kürtlere karşı kullanılıyordu.

O halde, Kürtlerin, yeni olgusal gelişmelerin ışığı altında, bu gibi durumları irdelemelerinde yarar vardır. Lenin'in, Stalin'in, "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" konusunda yazdığı yazılar, Kürdistan sorunu için açıklayıcı olmamaktadır. Kürdistan, doğrudan doğruya emperyalizmin değil, kendileri de emperyalizme bağımlı olan devletlerin denetimi altındadır. Bunlar sömürgeci devletlerdir. Ve bu devletler, Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi altında tutmaya çalışmaktadırlar. Bu devletlerin yönetimleri çok daha gerici, yıkıcı ve barbar olmaktadır. Kürdistan sömürgesinin, sömürgeci devletlerin topraklarının uzantısı durumunda olması, arada okyanusların bulunmaması, Kürdistan'ın bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış durumu, Kürdistan ülkesinin denetimini kolaylaştıran ve ağırlaştırılan etkenlerin başında gelmektedir. Bu çerçevede emperyalizm ve sömürgecilik teorilerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

4. Kürtlerin Türk İşçi Hareketine Karşı

Tavır ve Davranışı, Türk İşçi Hareketinin Kürt Hareketine Karşı Tavır ve Davranışı

Kürtlerin, Türk işçi hareketine karşı tavrı her zaman olumlu olmuştur. Türk işçileri, herhangi bir yerde greve gittikleri zaman veya benzer eylemler sırasında, Kürt devrimci-

leri her zaman, Türk işçi sınıfıyla dayanışma duygularını açıklamıştır. Fakat Türk işçi hareketi, Kürt sorunu konusunda, şimdiye kadar en ufak olumlu bir görüş açıklamamıştır. Türk-İş gibi bazı teşekküller, Kürt sorunu karşısında resmi ideolojiden yana tavır koymuşlardır. Bunun doğal karşılanması gerekir. Doğal olmayan devrimci işçi örgütlerinin de bu konuda ciddi açıklamalar yapmamış olmalarıdır. Devrimci işçi örgütleri de Kürt sorunu konusunda, resmi ideoloji çerçevesinde düşünmektedirler. Ayrıca, coşkuyla ifade ettikleri enternasyonal dayanışma arzularına cevap vermemeye özen göstermişlerdir. Kürtlerin uzattığı eli tutmamak için bilinçli bir çaba içinde olmuşlardır. Türk işçi hareketinin, Kürtlerin uzattığı eli tutmamakta kararlı olmasını anlamak mümkündür. Bunun bazı nedenleri de belirtilebilir. Fakat, Kürtlerin bu süreç üzerinde düşünmemeleri, neden reddedildikleri konusunu incelememeleri yadırgatıcıdır.

1990 yılı Aralık ayında, Zonguldak'ta, Genel Maden İş Sendikası tarafından bir grev başlatıldı. 3 Ocak 1991'de Türkiye çapında işe gitmeme, 4 Ocak 1991'de de Zonguldak'tan Ankara'ya kadar yürüme kararı alındı. Bu grev sırasında Kürtler, Türk işçileriyle dayanışma içinde olduklarını her zaman ifade ettiler. Silopi'den, Cizre'den, Nusaybin'den, Diyarbakır'dan, Batman'dan... çeşitli şehirlerden Türk işçilerine mesajlar gönderildi. Bu şehirlerde yapılan gösterilerde, "Zonguldak-Botan elele" sloganları atıldı. Cezaevlerinde kalan Kürt tutsaklar birbiri ardına işçilere dayanışma mesajları gönderdiler. Diyarbakır'dan, Ceyhan'dan, Aydın'dan, Nazilli'den, Bayrampaşa'dan, Bartın'dan, Amasya'dan, Gaziantep'den, Malatya'dan, Erzincan'dan... gönderilen mesajlar gazetelerde, dergilerde yayınlandı. İşçiler ise, Kürtlerin mücadelesiyle dayanışma içinde görünmekten özenle kaçınıyorlardı.

10 Aralık 1990 günü, Ankara'da İnsan Hakları Derneği'nin ödülü, grevdeki madenciye verildi. Ödül, grevdeki madenciyi temsilen, Genel Maden İş Sendikası Genel Başkanı *Şemsi Denizler'e* verildi. Ödül töreninde, *Şemsi Denizler*, grevin nedenlerini anlattı. İşçilerin yaşantısındaki zorlukları, ücretlerin düşüklüğünü belirtti. Demokrasi mücadelesinden

söz etti. Fakat, Kürtlerin yıllardır sürdürdükleri mücadeleden, Kürt serhildanlarından hiç söz etmedi. Örneğin, "... Kürtlerin haklı mücadelelerini destekliyoruz. Kürtlere yapılan baskıları, köylerin yakılıp yıkılmasını, insanların sürgün edilmesini kınıyoruz. Bu tür baskılara, zulümlere karşıyız. Bu baskıları protesto etmek için de grev yapıyoruz..." demedi.

18 Aralık 1990 günü, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde üç Kürt aydınının duruşması vardı. *Vedat Aydın, Av. Ahmet Zeki Okçuoğlu ve Av. Mustafa Özer*, İnsan Hakları Derneği'nin Genel Kurulu'nda Kürtçe yasağına aykırı bir davranış içinde buldukları için yargılanıyorlardı. Bu yargılanmayı izlemek için Diyarbakır'dan otobüslerle insanlar geldi. Ankara polisi, arabaların Ankara'ya girmesine engel oldu... Uzun tartışmalar oldu. Bunun üzerine arabalar Zonguldak'a gönderildi. O sıralarda işçiler her gün miting, yürüyüş, gösteri yapıyorlardı. Kürtler de Türk işçileriyle dayanışmalarını somut olarak göstermek istiyorlardı. Fakat, grev komitesi, Kürtlerin, Zonguldak'a arabalarla gelmelerini istemedi. Türk işçileri Kürtlerin gösterdiği dayanışmadan rahatsız oluyorlardı.

Türk işçilerinin Ankara'ya doğru yürüyüşleri de, Kürtler bakımından hiç de hoş olmayan olaylarla doludur. Yürüyüş sırasında, Kürtlerin mücadelesini belirten pankartların taşınması, grev komitesi tarafından engellenmiştir. Bazı işçiler, yürüyüş, Yeniçağ (Mengen)'de güvenlik güçleri tarafından durdurulduğu zaman, çok çirkin sözler sarfetmişlerdir: "Bizimle neden uğraşıyorsunuz, gidin Doğu'da PKK ile uğraşın", "Türk Devleti Peşmergelere bile yol verdi; bize neden yol vermiyorsunuz?" Bunlar Türk işçi sınıfının ırkçı ve sömürgeci düşüncelerle şartlandırıldığını, Kürtlerin mücadelesi, Kürdistan sorunu konusunda en ufak bir bilgisi olmadığını göstermektedir. Kimyasal silahlar felaketine uğramış Kürtlerin durumunu bazı Türk işçileri hiç algılayamamaktadır. Kürdistan'ın ve Türkiye'nin koşullarını kavramaktan böylesine uzak bir işçi sınıfının, kendi sorunlarını çözmesi, ücretlerini yükseltmesi, kendisini kurtarması söz konusu olabilir; fakat başka insanların kurtuluşuna öncülük etmesi, hele hele Kürtlerin kurtuluşuna öncülük etmesi müm-

kün değildir. Öte yandan, "Burası İsrail değil, Türkiye!" gibi sloganlar da söylenmiştir. Bu slogan ise Türk işçilerinin Ortadoğu'dan da habersiz olduklarını göstermektedir. İsrail'de işgal altındaki topraklarda Filistinlilere bok yediriliyor mu? Fare yediriliyor mu? Köyler yakılıyor, yıkılıyor mu? Filistinlilerin kimliği inkâr ediliyor mu? Kitle halinde sürgünler yapılıyor mu? Çocuklarının gözleri önünde analara, babalara, dedelere, ebelere, işkenceler yapılıyor mu? İsrail'de böyle bir devlet politikası var mı? İsrail'de Filistinliler kimyasal silahlarla tehdit ediliyor mu? Filistinlilere karşı bu tür silahlar kullanılıyor mu?

Türk soluna mensup bazı siyasal akımlar ve bazı yayın organları, Türk işçilerine ilişkin bu gerçekler dile getirildiği zaman yoğun bir suçlama kampanyası başlatıyorlar: "Halklar arasında birliği ve dayanışmayı bozuyorlar. Türkiye işçi sınıfıyla Kürt halkı arasında uçurumlar oluşturuyorlar. Türklerin-Kürtlerin birliğini bozmaya çalışıyorlar. 'Zonguldak-Botan elele' sloganının hayata geçirilmesine engel oluyorlar..." Bu yayın organları ve bu siyasal akımlar, bu çirkin sözlerden dolayı bazı Türk işçilerine, Türk işçi sınıfına hiçbir eleştiri getirmiyorlar. Bunları görmezden, duymazdan geliyorlar. Hatırlatıldığı zaman da bunların hiç önemli olmadığını vurguluyorlar. Fakat, Kürtleri yoğun bir şekilde eleştiriyorlar. Bu eleştirileri yaparlarken de, Kürtleri hep suçluyorlar. "Milliyetçilik" kavramına olumsuz anlamlar yükleyerek, Kürtleri "milliyetçi" olmakla suçluyorlar.

Halbuki, somut planda görülmeyen, ideolojik olarak oluşturulmaya çalışılan birlik ve beraberlik anlayışlarının hiçbir değeri yoktur. O halde, birlik ve beraberliğin sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi için, her şeyden önce Türk işçi sınıfının ciddi bir şekilde eğitilmesi gerekir.

5. Milliyetçilik Kavramı Üzerine

Birkaç kere söyledik; bir kere daha söylemekte yarar vardır: Kürtlerde eksik olan devrimci duygu ve düşünceler, Marksist-Leninist bilgi, tavır ve davranış değildir. Kürtlerde eksik olan şey milli duygudur. Milli duygu, yurtseverlik kavramıyla ilgili bütün duyguların ve düşüncelerin toplamından oluşur. Kürt vatanına karşı duyulan sevgi, Kürdistan ülke-

sinin toprak bütünlüğüne bağlılık, Kürt toplumu olma özelliklerine bağlılık, Kürt diline ve Kürt kültürüne bağlılık, milli duyguyu oluşturan hususlardır. Dünya ulusları içinde Kürt ulusunun hakları ve statüsü konusunda oluşan bilinç, mensubu olduğu vatan ve ulusa karşı birtakımı görevleri olduğuna içtenlikle inanmış, yine ulusal duygu çerçevesinde ele alınabilecek hususlardır. Aynı ulusa mensup bireylerin hepsinin, aynı milli duyguya sahip oldukları söylenemez. Bireylerin kültür dereceleri, yaşları, okur-yazarlık durumları, meslekleri, yetişme tarzları... bakımlarından değişik derecelerde milli duyguya sahip oldukları bellidir.

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması durumu, Kürt dilinin yasaklanması, Kürt kültürünün yaşatılmasının engellenmesi, Kürtlerde milli duygunun oluşumunu biçimlendirecek en önemli hususlardır. Fakat, sömürgecilik, Kürtlerde milli duygunun gelişmesini engellemiştir. Türkleştirme, Araplaştırma ve Farslaştırma politikaları, Kürtlerde milli duygunun, milliyetçilik akımlarının gelişip kökleşmesini önlemiştir. 1960'lı yıllardan itibaren önemli bir gelişme gösteren Türk sosyalist hareketinin, Kürt toplumuna olan etkisini iki yönden incelemek mümkündür. Bunun bir yönü olumludur. Canlanan fikir ortamında, Kürtler de Kürdistan'ı kavrama ve yorumlama yeteneklerini geliştirmişlerdir. Sol hareketin gelişmesi sürecinde, Kürt sorunu da zaman zaman gündeme gelmiştir. Ulusal sorun, Kürt sorunu gittikçe daha çok konuşulur bir hale gelmiştir. Bu olumlu etkilerin yanısıra, Türk solunun, Kürt toplumu üzerinde olumsuz etkileri de olmuştur. Olumsuz etkileri daha çok milliyetçilik kavramının kötülenmesiyle ve küçük görülmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kürtlerin, Kürt sorunu üzerinde yoğunlaşmaları, Kürtçe üzerinde, Kürt edebiyatı ve kültürü üzerinde araştırmalar yapmaları... milliyetçilik olarak değerlendirilmiş ve küçümsenmiştir. Burada, "milliyetçilik" kavramı, siyaset, toplumsal ve kültürel bir saptama olmaktan çok suçlama olarak ifade edilmiştir. Devrimci olmayan bir çaba olduğu vurgulanmıştır. Türk solunun bu konuda etkili ve başarılı olduğu bilinmektedir. Kürtler, Türk solundan gelebilecek bu tür suçlamalara muhatap olmamak için bu tür konularla uğraşmamayı tercih etmişlerdir. Enternasyonalist olduklarını, Marksist-Leninist olduklarını vurgulamaya özen

göstermişlerdir. "Enternasyonalist, Marksist-Leninist olunca ulusal soruna vurgulamalar yapmamak gerekir" gibi bir durum ortaya çıkmıştır.

Halbuki, milliyetçi olan Türk solunun bizzat kendisidir. Lozan savunmasıyla, "Bağımsız Türkiye" savunmasıyla, *Mustafa Kemal* savunmasıyla Türk solu milliyetçi bir çizgidedir. Bilindiği gibi Ortadoğu'nun ortasındaki Kürdistan, emperyalist ve sömürgeci politikalarla bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu süreçte Kemalistler, İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle, Arap ve Fars monarşileriyle çok yoğun bir işbirliği ve güçbirliği yapmıştır. Böylece Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun önemli bir bölümü de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içine katılmıştır. Kemalistler, Kürt ulusunun bölünmesinde, parçalanmasında ve paylaşılmasında emperyalist devletlerle her türlü işbirliğine girmişlerdir.

Türk solunun Kemalizmden etkilendiği de büyük bir gerçektir. 1960'lı yıllarda, Türk solunu etkileyen en önemli odağın Kemalist hareket olduğu söylenebilir. Türk solu, Kemalist düşünceden ve eylemden çok büyük bir ilham almıştır. "Bağımsız Türkiye" sloganı Kürdistan üzerindeki bölüşümü, parçalanmayı ve paylaşımı aynen onaylamak anlamına gelir. Lozan'ı savunmak yine bu anlama gelir. *Mustafa Kemal*'in savunulmasını yine bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. Kaldı ki *Mustafa Kemal Atatürk*'ün düşüncesini ve eylemini sadece, "milliyetçilik" kavramı çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Kemalizm Türk faşizminin kendisidir. Irkçı, sömürgeci ve emperyalist emelleri olan bir düşünce ve eylemdir. Kürdistan'da Kürt halk kitlelerine karşı sık sık jenosit (soykırım) gerçekleştirmiştir. Kürtler üzerinde uyguladığı asimilasyoncu politika "Türk'e has ırkçılık" olarak değerlendirilmelidir. Durum buyken Türk soluna mensup bazı yayın organlarının ve bazı siyasal akımların Kürtleri Kürt milliyetçiliğiyle suçlamaları anlaşılır bir şey değildir. Kürtlerin de bu suçlamalar karşısında, Kemalizmi ve Kemalizmin Türk solunu etkileme sürecini deşifre edeceği yerde, "Biz milliyetçi değiliz; devrimciyiz, enternasyonalistiz..." diye kendini savunmaya çalışması, yine, anlaşılır bir durum değildir. "Ne Mutlu Türküm Diyene", "Bir Türk Dünyaya Be-

deldir", "Türk, Öğün, Çalış, Güven!", "Yüksel Türk, Yüksekliğin Senin İçin Hududu Yoktur" gibi sloganlar Kemalizmin sloganlarıdır; ırkçı sloganlardır. Kürtler arasında, "Bir Kürt Dünyaya Bedeldir", "Kürt, Öğün, Çalış, Güven", "Ne Mutlu Kürdüm Diyene", "Yüksel Kürt, Yüksekliğin Senin İçin Hududu Yoktur" gibi sloganların bağırılması mümkün değildir. O halde, Kürtlerin bütün bu süreçleri çok iyi değerlendirmeleri ve sorgulamaları gerekmektedir. Kürtlerin ulusal değerlerine sahip çıkarken, Türk solunun suçlamalarından çekinmemesi, bilakis, Kemalizm-Türk solu ilişkisini deşifre etmesi gerekir.

X. SONUÇ

Kürt toplumu yoksul bir toplumdur. Kürt toplumunun iç dinamikleri, dışarıdan yapılan müdahalelerle parçalanmıştır. Bu müdahaleler toplumsal sınıfların rahatça oluşmasını engellemiştir.

"Kürt burjuvazisi" denilebilecek bir toplumsal kategori oluşmamıştır. Feodal sınıf, kapitalist ilişkilere geçme aşamasında ajanlaştırılmıştır. Bu kesimler, ajanlaştıkları ölçüde de, Türk Devleti tarafından maddi ve manevi olanaklarla donatılmışlardır. Böylece, "Kürt burjuvazisi" denilebilecek bir kategorinin oluşması engellenmiştir. Bu, ulusallık iddia edebilecek, ulusal ve demokratik hakları savunabilecek, bu doğrultuda mücadele edebilecek bir sınıfın çürütülmesi anlamına gelmektedir. Kendi kimliğini inkâr eden, Kürdistan'da resmi ideolojiyi yaygınlaştırmaya çalışan, Türkçülük propagandası yapan böyle bir sınıf, "Kürt" adı altında ele alınamaz. Objektif bakımdan Kürt, sübjektif bakımdan ise, Kürt karşıtı olan bu kategorinin oluşumunun incelenmesinin önemli olduğu açıktır.

İç dinamiklerin rahatça çalışmaması sonucunda güçlü bir burjuvazinin, kapitalist sınıfın oluşmaması, Kürt işçi sınıfının oluşmasını da engellemiştir. Batman'da, Ergani'de, Tatvan'da, benzer yerlerde, Kürt işçiler, Türk işçi sınıfı ideolojisi çerçevesinde örgütlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu kategori ulusal ve demokratik harekete oldukça uzak kalmaktadır.

Bu tür bir oluşumu, yani ulusal kimliğin inkâr edilmesi olayını sadece Kürdistan'da, özellikle de Kuzey Kürdistan'da görmek mümkündür. Dünyanın başka yerlerinde böyle bir sürece rastlamak imkânsızdır. Fakat, son on yıl içerisinde bu sürecin değişmeye başladığı da görülmektedir. Kendisine "Kürdüm" diyen, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını savunan, bu sürece destek veren iş adamlarının, ticaret ve sanayi ile uğraşan insanların da ortaya çıkması bu anlama gelmektedir. Bu değişme, Kürdistan'daki iç dinamiklerle, özellikle gerilla mücadelesiyle yakından ilgilidir.

Kürt toplumu yoksul bir toplumdur. Güçlü bir burjuvazisi olmadığı gibi aydınları da yoktur. Aydın denebilecek kategoriler, şu veya bu nedenlerle Kürdistan'dan kopmuşlardır. İstanbul, Ankara, İzmir gibi Türk şehirlerinde oturmaktadırlar. Bu aşamada, Kürdistan'dan kopma, Batı'ya, Türk şehirlerine yerleşme sürecinin izlenmesi, kavranması önemli bir görev olarak ortaya çıkmaktadır.

Türk şehirlerine yerleşen Kürtlerin sayıları oldukça fazladır. Burada, ekonomik ve toplumsal koşullarla ilgili bazı sonuçların neden olarak kabul edildiğini görmekteyiz. Örneğin, "... Doğu'da iş alanı yok. Geçimimizi sağlamak için Batı'ya gelmek, burada iş tutmak zorundayız..." denilmektedir. Halbuki, Kürtlerin, özellikle Kürt okur-yazarlarının kendiliğinden Batı'ya göçmeleri için Kürdistan'da iş alanı yaratılmamaktadır; Kürdistan geri bırakılmaktadır. Kürdistan geri kalmış değil, geri bırakılmış bir bölgedir. Bu da bir devlet politikasıdır. Köylüler ülkede kalmakta direndikleri için zulme uğramaktadırlar. Köylülerin, evlerini-barklarını, yerlerini-yurtlarını terk etmeleri ancak kitlesel bir zulüm sonucunda mümkün olabilmektedir.

Batı'ya göç eden okur-yazar Kürtlerin büyük bir kısmı, hatta tamamı kendi aralarında Türkçe konuşmakta, Türkçe yazmaktadırlar. Bunlar arasında edebi yazılar yazarlar da vardır. Şiir, roman, hikaye, tiyatro vs. ... Bunların niyetleri ne olursa olsun, taşıdığı sular Türk edebiyatı içindir.

Bu kesimler çocuklarını Türk gibi yetiştirmeye özen göstermektedirler. Hatta, çocuklarını, Kürtlükten sakınarak yetiştirmeye özen göstermektedirler. Bu bakımdan çocuklarına Kürtçe öğretmemektedirler; çocukların Kürtçe öğrenmelerini

teşvik etmemektedirler. Bunların arasında Kürt sorunuyla uğraşanlar, siyasal faaliyetlerde bulunanlar, gazete, dergi, kitap yayınlayanlar vs. de vardır. Bu çabalarından dolayı cezavlelerine girip çıkanların sayıları oldukça yüksektir. Bütün bunlara rağmen, çocuklarıyla ilişkilerini, yukarıdaki çerçeve içinde geliştirmektedirler. Bütün Kürtleri bu çerçevede değerlendirmek elbette yanlıştır. Toplumsal gelişmenin ana doğrultusundan söz ettiğimiz açıktır.

Kürdistan'dan kopan ve Türk şehirlerine yerleşen bu Kürtlerin önemli bir kesimi devlet ve özel sektör bürokrasisinde önemli görevler edinmişlerdir. Bu sürecin incelenmesi de gerekir. Bu Kürtler böyle bir süreçte ne kazanmış, ne kaybetmişlerdir?

Kısaca, şunu söyleyebiliriz: Kürt toplumu çürümüş bir toplumdur. Türk sömürgeciliği Kürt toplumunu çürütmüştür. Arap ve Fars sömürgeciliği de aynı doğrultuda çalışmıştır. Kürt toplumu, değerleriyle, kurumlarıyla, sınıflarıyla, solcularıyla, sağcılarıyla, okur-yazarlarıyla... çürümüş bir toplumdur. Kürt toplumunu yeniden kurmak gerekir. Yeni toplum için yeni insanlar gerekir. Yeni insanlar nasıl ortaya çıkacaktır?

Yeni insanın ortaya çıkmasının çok önemli bir koşulu vardır. O da, Kürt toplumundaki çürüme sürecini kavramaktır. Çürüme süreci konusunda toplum ve tarih bilincine sahip olmaktır. Çürümeyi kavramadan, bu bilince sahip olmadan, böylesine olumsuz koşullarla mücadele etmenin olanağı yoktur. Kürtler tarihteki onurlu yerlerini, "... geçmişteki şanımız, şöhretimiz..." diyerek alamazlar; nasıl bir köle ulus haline getirildiklerinin, dünyada bir eşi daha bulunmaz bir köle haline getirildiklerinin bilincine vararak, bu olumsuz koşulları ortadan kaldırarak alabilirler. Kürtler dünya ulusları arasındaki onurlu yerlerini, ancak kendi siyasal ve toplumsal statülerini, komşu halkların ve dünya halklarının statüleriyle karşılaştırarak alabilirler. Kaldı ki, geçmişte "şan ve şeref" de yoktur. Başkaları için kılıç kullanmak, başkalarının onurunu kurtarmak için savaşlar yapmak "şan", "şeref" olarak değerlendirilemez.

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecinin ve bunun sonuçlarının kavranması elbette çok

önemlidir. Bir Kürt liderinin, "... keşke Türkiye Kürdü olarak doğsaydım..." diye hayıflanması, büyük bir hüzdür. Bu, Kürtlere, dayatılan emperyalist ve sömürgeci koşulları hiç kavramamaktır; tarihsel koşulların bilincine varmamaktır. Kürtler, kendilerine dayatılan bu emperyalist ve sömürgeci paylaşım sürecine karşı çıkmalıdır. En azından, kafalarında bu süreci yaşamalıdır; bu alternatifi oluşturmalarıdır. Kürtler, Türkiye Kürdü, Irak Kürdü, İran Kürdü, Suriye Kürdü, Sovyetler Birliği Kürdü olmanın değil, Kürt olmanın, Kürt kalmanın mücadelesi içinde olmalıdırlar. Kaldı ki, "Keşke Türkiye Kürdü olarak doğsaydım..." sözü içerik olarak da yanlış. Bu kişi Türk sömürge alanında doğsaydı, belki de asimilasyona uğramış olurdu; belki de Olağanüstü Hal Bölge Valisi olurdu...

Kürt toplumunu yeniden kuracak yeni insan nasıl oluşacaktır? Bunun çok önemli ipuçları görülmektedir. PKK'nın düşüncesinin ve eyleminin incelenmesi bu bakımdan önemlidir. Bu, hiçbir zaman PKK'dan önceki Kürt hareketlerinin inkâr edilmesi anlamına gelmemektedir. Fakat, o hareketlerin eleştirisinden, eksikliklerinin saptanmasından sonra, yeni bir anlayışın oluşturulmasına da gerek vardır. Kürdistan'ın temel gerçekliklerinden biri, "düşürülmüş insan", "düşürülmüş toplum" gerçekliğidir. Bu gerçekliği kavramada ve anlatmada, PKK'nın çok önemli bir rolü olduğu açıktır.

Her toplum için aydınlara ihtiyaç vardır. Kürtlerin de aydınlara ihtiyacı büyüktür. Aydınları olmayan toplum düşünülemez. Yukarıda sözünü ettiğimiz süreç Kürt aydınını şüphesiz ortaya çıkaracaktır. Bu süreç başlamıştır.

THE FUND FOR FREE
EXPRESSION

Robert Algrant, Chairman
Aryeh Neier, Vice Chairman
Rapha C. Suberberg, Vice Chairman
Robert Waggoner, Vice Chairman
Gara LaMarche, Executive Director

Robert L. Bernstein, Founding Chairman

485 Fifth Avenue, New York, NY 10017 8104 Tel (212) 972 8400
Telex (212) 972 0905
Fax 9102 40 1007 FFEEXYEN NY

January 25, 1991

Ismail Besikci
Bayrampasa Cezaevi
C-13 Kogusu
Bayrampasa-Istanbul
Turkey

Dear Mr. Besikci:

The Fund for Free Expression administers a program of annual awards to writers anywhere in the world who have been victimized by political persecution. These awards are made possible by legacies from the American writers Lillian Hellman and Dashiell Hammett. The Selection Committee met last week, and I am pleased to inform you that you have been selected for one of these awards, in the amount of \$10,000.

As soon as possible, I will need to know how you want these funds to be paid -- for example, should the check be made out to you or to a third party? We would also like to publicize these awards, both to focus attention on the human rights problems which caused the writer's persecution, and to encourage more nominations in the future. Please think about whether you will be willing to let us make public mention of your award, and if so, whether you might be available for press interviews. Of course, if you would prefer that this information remain confidential, we will take every step to assure that.

On behalf of the Selection Committee, let me say how gratifying it is to make this small gesture of acknowledgment of your courage in the face of terrible persecution.

Sincerely,

Gara LaMarche

cc: Av. Serhat Bucak
Lois Whitman

Board of Directors • Alca Arlen • Tom A. Berenson • Hortense Calisher • Geoffrey Cowan • Dorothy Cullman • Patricia Danan • Adrian DeWind • Irene Diamond • E. L. DeBrow • Norman Dorson
Theodor S. Geisel • Jack Greenberg • Vartan Gregorian • S. Miller Harris • Alca H. Harkun • Pam Hill • Joseph Hoffheimer • Lawrence Hughes • Anne M. Johnson • Mark Kaplan • Stephen Katz
William Kaufman • Jerril Labelle • Anthony Lewis • William Lovell • Wendy Myers • John Macrae, III • Michael Massing • Nancy Mezzelas • Arthur Miller • The Rt. Rev. Paul Moore, Jr. • Tom Morrison
Peter Orson • Bruce Rabb • Geoffrey Cobb Ryan • John G. Ryan • Steven R. Shapiro • Jerome Shestack • Madeline Strassen • Rose Strawn • Hector Taverman • Marjorie Tiao • John Updike
Luis Valenzuela • Nicholas A. Volokh • Kurt Vonnegut, Jr. • Gregory Wallace • Roger Wilkins

The Fund for Free Expression is an affiliate of Human Rights Watch

Robert L. Bernstein, Chairman • Adrian W. DeWind, Vice Chairman
Aryeh Neier, Executive Director • Kenneth Roth, Deputy Director • Holly J. Burkhalter, Washington Director

Ocak 25, 1991
İsmail Beşikçi
Bayrampaşa Cezaevi C-13 Koğuşu
Bayrampaşa-İstanbul
TÜRKİYE

Sayın Bay Beşikçi,

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VAKFI, dünyanın her tarafında politik baskıya maruz kalan yazarları ödüllendiren yıllık bir program yürütmektedir. Bu ödüller Amerikan yazarları Lillian Hellman ve Dashiell Hammett'in anısına verilmektedir. Geçtiğimiz hafta bir araya gelen Seçim Komitemizin belirlediği 10.000 dolar tutarındaki ödülllerimizden birine sizin seçildiğinizi bildirmekten memnurluk duymaktayım.

Mümkün olduğu kadar çabuk bu bağışın nasıl ödenmesini istediğinizi bilmem gerekmektedir, örneğin çek sizin adınıza mı yoksa üçüncü bir şahsın adına mı yazılmalıdır? Ayrıca, gerek yazarın karşılaştığı baskılara yol açan insan hakları sorunlarına dikkat çekmek, gerekse geleceğin adaylarını teşvik etmek için bu ödülleri duyurmak istiyoruz. Lütfen ödülünüzün halka duyurulmasını isteyip istemediğinizi düşünün ve eğer istiyorsanız, acaba basın görüşmesi yapmayı da arzular mısınız? Tabi ki bu bilginin gizli tutulmasını isterseniz, bunu garantilemek için her türlü tedbiri alırız.

Karşılaştığınız korkunç baskı karşısında gösterdiğiniz cesareti duyurmak için, böylesine küçük bir nezakette bulunmanın ne kadar memnuniyet verici olduğunu, lütfen, Seçim Komitemizin adına, söylememe izin verin.

Saygılarımla

Gara LaMarche

Gara LaMarche
The Fund For Free Expression
485 Fifth Avenue
New York, NY 10017-6104

Sayın Gara LaMarche

25 Ocak tarihli mektubunuz 13 Mayıs 1991 günü elime geçti. Benim, 20 Mart 1991-13 Nisan 1991 tarihleri arasında cezaevinde olmam, Avukat Serhat Bucak'ın, 26 Nisan 1991-12 Mayıs 1991 tarihleri arasında yurt dışında olması bu gecikmenin önemli nedenleri olsa gerek.

Mektubunuzu Avukat Serhat Bucak bana İstanbul'da verdi. Söylediğine göre mektup onun eline de geç ulaşmış.

Bu gecikmeden dolayı özür diliyorum.

İlginize teşekkür ediyorum. Dostluk ve dayanışma duygularınız bana büyük bir kıvanç verdi. "The Fund For Free Expression" kuşkusuz çok önemli bir kuruluştur. Bu kuruluşun çabalarının dünyada demokrasinin gelişmesinde ve yaygınlaşmasında önemli bir role sahip olduğu açıktır. Bunu da yakından biliyoruz. Çabalarınızı yakından izliyoruz. Bütün bunlara rağmen maddi desteğinizi kabul edemeyeceğimi bildirmek durumundayım. Bunun nedenlerini kısaca açıklamak istiyorum.

Kürdistan Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Türk- Ermeni ve Türk-Yunan savaşları sürecinde bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ülkedir. Kürt ulusu, emperyalist ve sömürgeci politikalarla bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ulustur. Bu süreci kabaca 1915-1925 olarak belirtmek mümkündür. Bu yıllar arasında, Kürdistan üzerinde, son derece acımasız bir emperyalist bölüşüm mücadelesi sürdürülmüştür. Böl-yönet politikası kuşkusuz emperyalizmin ve sömürgeciliğin politikasıdır. Yirminci yüzyılın ilk çey-

reğinde İngiliz emperyalizmi ve Fransız emperyalizmi Kürdistan'ın bölünmesinde, parçalanmasında ve paylaşılmasında çok büyük rol sahibi olmuşlardır. Kürdistan üzerinde bu emperyalist bölüşüm politikasının, Ortadoğu'da yerli işbirlikçileri de vardır. Kemalistler bu politikanın en önemli işbirlikçileridir. Kemalistler, 1920'li yıllarda, Kürdistan'ın bölünmesinde ve parçalanmasında, İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle çok yoğun bir işbirliği yapmışlardır. Bu emperyalist bölüşüm mücadelesinin öteki işbirlikçileri Arap ve Fars monarşileridir.

Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm mücadelesi Ortadoğu tarihinin en önemli olgularından biridir. Kürt sorununun günümüze kadar gelmesinin, günümüzde hâlâ bir Kürt sorununun olmasının temelinde bu süreç vardır. Kürt sorununun odak noktası budur.

Ortadoğu'da, Türkiye, Suriye, İran gibi Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi altında tutan devletler, bu sürecin bilimin kavramlarıyla kavranılmasına engel olmak için her türlü baskı yöntemlerini düşünüyor ve yürürlüğe koyuyorlar. Bu bakımdan, Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması süreci, bu devletlerde, Ortadoğu tarihinin en çok karanlıkta bırakılan, kopkoyu bir karanlık içinde bırakılan bir boyutu olarak kalmıştır. Kürt halkının önemli bir kesiminin de Sovyetler Birliği sınırları içinde yaşadığını unutmamak gerekir.

Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun neden bölündüğünü, parçalandığını ve paylaşıldığını, kuşkusuz, çok zengin bir olgusal ilişkiler çerçevesinde ele alıp incelemek gerekmektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Ortadoğu'da İngiliz ve Fransız emperyalizminin istekleri, İtalya'nın istekleri, yenilgiye uğramış Alman emperyalizminin durumu önemli olgulardır. Arapların, Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin, Kürtlerin istekleri yine önemli olgulardır. Çarlık Rusyası'nın yıkılıp Bolşevik Devrimi'nin iktidarını kurması kuşkusuz çok önemli bir süreçtir. İmparatorlukların, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılması dikkatlerden uzak tutulamaz bir olgudur. Osmanlı Sarayı'nın durumu, Anadolu'da başlayan Kuvva-i Milliye hareketi, Mustafa Kemal'in yükselişi, İttihat ve Terakki, Enver Paşa, Hilafet sorunu vs. de Birinci Dünya Savaşı sonrasında, sürece damgasını vu-

ran önemli olgulardır. Bütün bu olgular birbirlerini etkilemektedir, birbirlerinden etkilenmektedir. İşte, Kürdistan sorununu böylesine karmaşık bir ilişkiler ağı içinde ele almak gerekmektedir. Böylesine karmaşık bir ilişkiler ağı içine Kürdistan sorununu nasıl oturtmak gerekir. Böl-yönet politikası neden, Ortadoğu'nun ortasındaki Kürtlere uygulanmıştır? Böl-yönet politikasının ne gibi sonuçları olmuştur? Böyle bir politikaya hedef olan bir toplumun çok büyük zaafı vardır. Kürtlerin zaafı nedir? Bu gibi konuların da açıklığa kavuşturulması gerekir.

Böl-yönet politikası ulusun beynini dağıtmaktadır, iskeletini parçlamaktadır. Bu bakımdan, böyle bir politikanın hedefi olmuş bir ulusun, ileri bir tarihte, derlenmesi, toparlanması, ayağa kalkması son derece zor olmaktadır. Kürtlerin bugün Ortadoğu'daki durumları budur. Ortadoğu'da 30 milyonu aşkın bir Kürt nüfus olduğu halde en küçük bir siyasal kimliğe sahip değildir. Halbuki, dünyada, Birleşmiş Milletler'e üye olan 170'e yakın devlet vardır. Bu devletler içinde nüfusu on binden aşağı olan devletler bile vardır. Kaldı ki, Birinci Dünya Savaşı sürecinde ve sonrasında, Kürdistan'a ve Kürtlere uygulanan emperyalist bölüşüm politikası çok daha yıkıcı, acımasız ve haksız olmuştur. Kürdistan ülkesinde Kürtlere uygulanan politika, klasik anlamıyla böl-yönet politikası değildir. "Böl-yönet ve yoket" politikasıdır. Bunu kısaca açıklamakta yarar vardır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda ve Türk-Ermeni ve Türk-Yunan savaşlarından sonra, Kürtlerin tarihiyle çok yakından ilgili olan iki antlaşma imzalanmıştır. Birincisi 20 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'dır. Osmanlı hükümetiyle İngiltere, Fransa gibi galip devletler arasında imzalanmıştır. Bu, böl-yönet sürecinin her yerde görülebilen bir biçimidir. Bu antlaşmaya göre sınırları ve içeriği çok açık bir şekilde belli olmamakla beraber sömürge bir Kürdistan kurulması tadır. Sevr tipi antlaşmaları dünyanın başka yerlerinde de görmek mümkündür. 1885 yılında Avrupalı emperyalistler tarafından Afrika'nın bölünmesi, 1920'li yıllarda Arap dünyasının bölünmesi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Hindistan'ın bölünmesi benzer antlaşmalarla mümkün olmuştur. Fakat, örneğin Araplar, manda (sömürge) devletler olarak düzenlenmiş, Kürtler de bu devletler ve Türkiye arasında paylaştırılmıştır.

Kürtlerin kaderiyle çok yakından ilgili olan öteki antlaşma ise, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'dır. Lozan, Kürdistan'ı bölen, parçalayan ve paylaştıran bir antlaşmadır. Bölünmeyi, parçalanmayı ve paylaşılmayı devletlerarası garanti altına almıştır. Lozan tipi bir antlaşmayı sadece Kürdistan'da görmek mümkündür. Lozan her yerde görülebilen klasik bir böl-yönet antlaşması değildir. Sadece Lozan'da ve Kürtlere ilişkin olarak düzenlenen "böl-yönet ve yoket" antlaşmasıdır. Kürdistan ülkesi ve Kürt ulusu, Kürt ve Kürdistan adları dillerden ve tarihlerden silinmek üzere bölünmüş, parçalanmış ve paylaşmıştır. Kürtlerin ulusal ve demokratik bütün hakları gaspedilmiştir. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını geri alabilmek için gerçekleştirdikleri her türlü eylem, Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi altında tutan devletler tarafından, müşterek ideolojik, politik ve askeri eylemlerle boğulmuştur. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yoketmek için her türlü önlem düşünülmüş ve yürürlüğe konulmuştur. Kürt insanını aşağılamak için, köleleştirmek için her şey mübah sayılmıştır. Bu sürecin düşünülmesinde ve gerçekleştirilmesinde Türk Devleti'nin istekleri ön planda tutulmuştur. Örneğin Musul ve Kerkük yani Güney Kürdistan, Kemalistler tarafından İngilizlere verilmiş bir rüşvettir. Bu rüşvet karşılığında, İngilizler, Güney Kürdistan'da Kürtlerin oluşturabilecekleri bütün siyasal odaklaşmaların önüne geçmişlerdir. Kürtlerin özerk veya yarı özerk yapılar içerisinde siyasal statü elde etmelerini engellemişlerdir. Bu konularda İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle Kemalistler arasında, daha sonralarda da Arap ve Fars sömürgecileriyle Kemalistler arasında çok yoğun bir işbirliği ve güçbirliği yapılmıştır. Bu işbirliğini ve güçbirliğini, ideolojik, politik ve askeri... her konuda görmek mümkündür.

Sevr ve Lozan üzerinde biraz daha detaylı bir şekilde durmakta yarar vardır. Sevr'de öngörüldüğü şekilde sömürge bir Kürdistan kurulsaydı ne olurdu? Bölünmemiş, parçalanmamış, paylaşılmamış, örneğin İngiltere sömürgesi bir Kürdistan... Kürdistan şimdiye kadar çoktan bağımsızlığına kavuşurdu. Fakat, Lozan'da Kürdistan bölündü, parçalandı ve paylaşıldı. Kürt kimliği ve Kürdistan kimliği inkâr edildi. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yok edebilmek için el-

verişli bir ortam hazırlandı. Kürtler olağanüstü derecede aşağılanmaya başlandı. Bu bakımdan Kürdistan sömürge bile olamayan bir ülkedir, diyoruz. Kürt ulusu sömürge bile değildir. Sömürge'nin sınırları çizilmiştir. Sömürge'nin bir siyasal statüsü vardır. Kürtler ve Kürdistan için bunlar söz konusu değildir. Halbuki, Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusları 30 milyondan fazladır. Fakat Kürtler en ufak bir siyasal statüye sahip değildir. Kürtler, Kürt adı ve Kürdistan adı dillerden ve tarihlerden silinmek üzere, bölünmüşler, parçalanmışlar ve paylaşılmışlardır. Lozan, böylesine bir emperyalist bölüşüm mücadelesini granti altına alan bir antlaşmadır.

Türkiye'de Kürt sorunuyla ilgili bilimsel incelemeler, resmi ideolojinin en çok karşı olduğu düşünce açıklamaları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda resmi ideoloji çok hassastır ve bu tür incelemeleri muhakkak engellemeye çalışmaktadır. Bunun için her türlü cezaî yaptırımı uygulamaktadır. Çünkü bu tür incelemeler Kemalist ideolojinin, resmi ideolojinin gerçek niteliğini ortaya koymaktadır. Resmi ideolojiye göre, Kemalistler, Doğu'nun ezilen bütün uluslarına örnek olmuşlardır, onlara ulusal kurtuluşları için ilham kaynağı olmuşlardır. Kemalistler baskı ve zulüm altındaki bu halklara yol göstermişler ışık olmuşlardır. Ayaklanmalarını ve özgürlüklerini kazanmalarını sağlamışlardır. Halbuki, Kürdistan'ın bugünkü durumu, Kemalistlerin, ezilen Kürt halkına bağımsızlıkları yolunda ışık olmak şöyle dursun, emperyalist devletlerle işbirliği yaparak Kürdistan'ın bölünmesine, parçalanmasına ve paylaşılmasına katıldıklarını göstermektedir. Kemalist anlayışa göre bir "mazlum millet" teorisi vardır. Türk-Ermeni ve Türk-Yunan savaşlarını "mazlum millet" in gerçekleştirdiği iddia edilmektedir. Halbuki İttihat ve Terakki Alman emperyalizmi safında Birinci Dünya Savaşı'na katılmıştır. 1.5 milyon Ermeni'nin soykırımından sorumludur. Böyle bir soykırımdan "mazlum millet" teorisi nasıl çıkarılabilir? Kemalist paşalar İttihat ve Terakki'nin bir devamı değil midir? Öyleyse bütün bunları ancak ideolojik gerçekler olarak değerlendirmek gerekir.

Türk Devlet'nin Kürtlerle ilgili tek bir politikası vardır. Bu da devlet terörü uygulayarak, baskı, zulüm uygulayarak Kürt sorununa çözüm getirmektir. Daha doğrusu Kürt sorununu ortadan kaldırmaktır. Bugün Kürdistan'da insan hak-

larının kırıntısı bile yoktur. Kürdistan kararnamelerle yönetilmektedir. Zaten sömürgeler kararnamelerle yönetilir. Kürdistan'da köyler yakılmakta ve yıkılmaktadır. Evler, içindeki eşyalarla birlikte yakılmakta ve yıkılmaktadır. Ormanlar yakılmakta, tarlalar yakılmakta, hayvanlar kurşuna dizilmektedir. İnsanlar, yerlerini, yurtlarını terke zorlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde Kürdistan hep, işkenceyle, baskıyla, zulümle yönetilmiştir. Bugün işkence Kürdistan'da temel bir devlet politikasıdır. Geniş Kürt halk yığınlarının, Kürt gerillalara yardımını önleyebilmek için devlet yoğun bir terör uygulamaktadır. Çocukların gözleri önünde babalara işkence yapılmaktadır. Kendileri de işkence tezgâhında olan erkeklerin gözleri önünde kadınlara işkence yapılmaktadır. Çocuklar, bebekler dipçik darbeleriyle korkutulmaktadır. Kadınlar saçlarından sürüklenerek götürülmektedir. Kürtlerin ulusal kimliklerini yok etmek için, Kürtleri aşağılamak için her şey yapılmaktadır. Güvenlik aramaları bahanesiyle evler talan edilmektedir, yiyecek maddeleri telef edilmektedir. Kürt insanlarını mağdur etmek, aileleri perişan etmek için her şey yapılmaktadır.

Türk Devleti, Bulgaristan'daki Türklerin, batı Trakya Türklerinin, ulusal ve demokratik haklarını yoğun bir şekilde savunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni bütün dünyanın tanınması için yoğun ve kapsamlı bir diplomatik faaliyet sürdürmektedir. Fakat, Ortadoğu'da 30 milyonu aşkın Kürtlerin, birleşik, bağımsız ve demokratik bir Kürdistan oluşturmalarını engellemek için her türlü çabayı harcıyor.

Sayın Gara LaMarche

Türk Devleti'nin Kürdistan politikası, ırkçı, sömürgeci ve emperyalist bir politikadır. Çağdışı ve insanlık dışı bu politikanın en önemli destekçisi sizin hükümetinizdir, Amerika Birleşik Devletleridir. Amerika Birleşik Devletleri, Kürdistan'daki mevcut statükoyu, yani devletlerarası sömürge düzenini koruyabilmek ve sürdürebilmek için Türk ırkçılığına ve sömürgeciliğine yoğun bir destek vermektedir. Bunun için her şeyi düşünmekte ve yürürlüğe koymaktadır. Bu konuda Türk Devletinin ırkçı ve sömürgeci politikasının ve emperyalist emellerinin en sadık destekçisi ve koruyucusudur.

Irak'ın 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmesinden ve işgalin kuvvet kullanılarak sona erdirilmesinden sonra, Ortadoğu'da ve Dünya'da en çok duyulan sözlerden biri de Kürtler ve Kürdistan'la ilgili olanıydı. "ABD Kürt Devleti'ne izin vermeyeceğini açıkladı." "Özal ile Rafsancani anlaşılabilir: Kürt Devleti'ne izin yok." "Ne Irak, ne Türkiye, ne İran, Ortadoğu'da bağımsız Kürt Devleti istemiyor." "ABD ve Sovyetler Birliği Kürt Devleti'nin kurulmasına izin vermeyecekler." "Özal, Kürt Devleti'nin kurulması hayaldir, dedi." ... Bunlar hep mevcut statükoyu sürdürmeyi amaçlayan beyanlardır. Kürtleri, Türklerin, Arapların ve Farsların yönetmesi istenmektedir. Halbuki, Türkler, Araplar ve Farslar, Kürtleri baskıyla, zulümle, işkenceyle yönetiyorlar. Bok yedirerek, kimyasal silahlar kullanarak, soykırımlar yaparak yönetiyorlar. Kürtleri neden ille de Türkler, Araplar ve Farslar yönetecek? Kürtler kendi kendilerini neden yönetmesin? Kanımca, Kürtlerin, kendi kendilerini en kötü yönetimi, Türklerin, Arapların ve Farsların, Kürtleri en iyi yönetiminden daha iyidir.

Türkiye'nin Kürdistan'daki ırkçı ve sömürgeci politikası ve emperyalist emelleri en çok ABD tarafından, sizin hükümetiniz tarafından desteklenmektedir. Böyle bir ortamda, ABD'li yazarların önemli görevlerinden biri hükümetlerinin bu çirkin politikasını, dünyanın başka yerlerinde uygulanan benzer politikaları eleştirmek olmalıdır.

Günümüzde uluslararası ilişkilerin hak, hukuk gibi kavramların ışığında yürütüldüğü, adalet esasının ön planda tutulduğu, bu prensiplerden hiç taviz verilmediği söyleniyor. İnsan hakları anlayışının gözetildiği, Birleşmiş Milletler'in de bu ilişkileri güçlendiren ve yaygınlaştıran bir örgüt olduğu söyleniyor. Bu hiç de böyle değildir. Günümüzde uluslararası ilişkilere, devletlerarası ilişkilere egemen olan hâlâ güç esasıdır. Kaba güç. "Güçlü olan haklıdır" esasıdır. Bu düşüncenin en önemli kanıtı Kürdistan sorununun bizzat kendisidir. Kürdistan'ı devletlerarası sömürge düzeyinde tutan devletler "Bağımsız Kürt Devleti'ne izin yok" derken hep güç-kuvvet prensibini, kaba güç esasını öne çıkarıyorlar. "Güçlüyüz, topumuz, tüfeğimiz, tanklarımız, savaş uçaklarımız, helikopterlerimiz, kimyasal ve biyolojik silahlarımız, napalm bombalarımız, fosfor bambolarımız var..." di-

yorlar. "Karakollarımız, özel savaş yöntemlerimiz, büyük büyük ordularımız var" diyorlar. "Böyle büyük bir güç karşısında baldırı çıplak Kürtler ne yapabilir" diyorlar. Fakat, hiçbir zaman "Kürtlerin devlet kurmaya hakları yoktur", "Bağımsızlık Kürtlerin hakkı değildir" denmiyor. Kürt sorunu hiçbir zaman hak-hukuk, adalet, eşitlik açısından ele alınmıyor. Her zaman kaba kuvvet, kaba güç ilişkileri açısından değerlendirilmeye çalışılıyor.

Sayın Gara LaMarche,

Hükümetinizin Kürt politikasının son derece çirkin insanlık dışı olduğunu yukarıda belirtmiştik. Hükümetiniz 1980'li yılların başlarında bile, "Türkiye'de insan hakları konularında önemli gelişmeler var" diye raporlar yazabiliyordu. Halbuki o yıllarda, tutukevlerinde, polis merkezlerinde, cezaevlerinde, karakollarda çok yoğun ve yaygın bir işkence vardı. İşkence Türkiye'nin her tarafında vardı. Örneğin, Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde Kürt insanları, "Türküm mutluyum" demedikleri, Kürt kimliklerini korudukları için işkence yapılarak öldürüldüler. 40'ın üzerinde Kürt insanı bu şekilde işkence edilerek öldürüldü. Buna rağmen hükümetiniz, böylesine çağ dışı süreçlerin yaşandığı bir dönemde bile, hazırladığı insan hakları raporlarında, "Türkiye'de insan hakları konularında önemli gelişmeler yaşanmaktadır" diye yazabilmiştir. Bundan utanç duyuyoruz.

1989 yılında New York Barosu'nun "Türkiye'de işkence", "Torture in Turkey: The Legal System's Response" konusunda hazırladığı ve yayınladığı bir rapor var. Bu raporda, Kürdistan'da Özel Savaş'ı yürüten bazı elemanların ABD'de eğitildiği yazılıdır. (s. 69) Söylemeye ne hacet var: Bunlar işkence konusunda eğitilmiş uzmanlar. Hükümetinizin böylesine pis işler konusunda eğiticilik yapması, Kürdistan'daki Türk ırkçılığını, Türk sömürgeciliğini ve emperyalist emellerini korumada böylesine yoğun bir gayret içinde bulunması insanlık adına demokrasi ve insan hakları adına utanç verici bir olaydır.

Türk Devleti her yıl, 23 Nisan'larda, dünya çocuklarını Türkiye'ye davet ederek, çocuk bayramı yapmaya çalışmaktadır. "Dünyada çocuklara bayram aramağan eden ilk devlet

biziz, Türk Devleti'dir" diye övünmektedir. Bu bayram kutlmasına ABD'li çocukları göndererek hükümetiniz de katılmaktadır. Halbuki, 23 Nisan günlerinde bile, Türk sömürge yönetimi, Kürdistan'da Kürt çocuklarını dipçiklemektedir. Çocukların gözleri önünde babalarına, ağabeylerine, amcalarına, ablalarına, teyzelerine... işkence yapmaktadır. Analarını, halalarını saçlarından sürükleyip götürmektedir. Türk ırkçılığının ve Türk sömürgeciliğinin iki yüzlü tavır ve davranışları, demokrat insanların yüreğini acıtmıyor mu?

24 Kasım 1989'da Yüksekova'nın Saté Köyü'nde, Özel Tim'e mensup görevliler, kendilerini Kürt gerillalar (PKK) kılığında sokarak bir katliam gerçekleştirdiler. Çocuk, kadın, ihtiyar... 30 civarında Kürt insanını katlettiler. Türk hükümeti, hükümete yakın çevreler, Türk basını, Türk siyasal partileri, çeşitli kurumlar, Kürt gerillaları, PKK'yı suçlayıcı demeçler verdiler. 10-12 gün içinde, bu katliamın Türk Devlet güçleri tarafından, Özel Tim'e mensup elemanlar tarafından gerçekleştirildiği açık bir şekilde ortaya çıktığı anlaşıldığı halde bu suçlamalarını sürdürdüler. Bütün bunlara rağmen, ABD Dışişleri Bakanlığı, bu olaydan 15-20 gün kadar sonra yaptığı bir açıklamada Kürt gerillaları kınadı, Kürt gerillaları eşkiya, terörist olarak niteledi. Burada ilgi çekici bir zihniyet sergilenmektedir. Kürt insanlarına yönelik katliam, soykırım Türk güvenlik güçleri tarafından gerçekleştiriliyor, bu açık bir şekilde ortaya çıkıyor. Hükümetiniz ise, Kürt gerillaları kınıyor. Türk devlet terörünü görmezden geliyor. Devlet terörünü gözardı ediyor. Bu tavır ve davranışın verdiği mesaj açıktır: Hükümetiniz Kürdistan'da uygulanan devlet terörünü desteklemektedir. Kürtlere uygulanan soykırma, katliama göz yummaktadır.

Türk güvenlik güçleri, 10 Haziran 1990 tarihinde, Şırnak'a bağlı Gerê Köyü'nde benzer bir operasyon gerçekleştirdiler. PKK kılığında girmiş Özel Tim mensupları, yine, çocuk, kadın, ihtiyar, 30'a yakın Kürt insanını katlettiler. Bu operasyonun, bu soykırımın da Türk güvenlik güçlerinin eseri olduğu birkaç gün içinde ortaya çıktı. Türk hükümeti, Türk basını, Türk siyasal partileri, çeşitli dernekler vs. yine Kürt gerillaları suçladılar. Katliamı gerçekleştirenlerin Türk güvenlik güçleri olduğu açık bir şekilde ortaya çıktığı halde, aynı suçlamaları sürdürdüler. ABD Dışişleri Bakanlığı, bu

olaydan üç-dört gün sonra yayınladığı bir bildiri de, soykırımdan yine Kürt gerillaları sorumlu tuttu ve onları kınadı. Kürt gerillaları terörist olmakla, eşkiya olmakla suçladı. Kürt halkına karşı katliamı, soykırımı Türk güvenlik güçleri gerçekleştiriyor. Bu açık bir şekilde ortada durduğu halde, açık bir şekilde bilindiği halde, kınananlar, bu devlet terörüne, Türk sömürgeciliğine ve Türk ırkçılığına karşı mücadele eden Kürt gerillalar oluyor. Yukarıda da belirttik: Bu tavırlar ve bu davranışlar, Kürdistan'daki Türk ırkçılığını ve Türk sömürgeciliğini desteklemekten, Kürtlere uygulanan soykırımı teşvik etmekten başka bir anlama gelemez.

Görüldüğü gibi ABD, hem Türk sömürgeciliğini, Türk ırkçılığını, devlet terörünü teşvik etmekte, hem de Kürt gerillaları, Kürt halkının en değerli evlatlarını, Kürt halkının onuru ve hakları için mücadele edenleri, "terörist", "eşkiya" diye suçlamaktadır. Bunları kabul edemeyiz. Bu iki yüzlü tavırların ve davranışların deşifre edilmesi gerekir. Bugüne kadar Türk ırkçılığı ve Türk sömürgeciliğiyle mücadelede binlerce şehit verilmiştir. Binlerce genç insan, Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini kazanma mücadelesinde şehit olmuştur. Kürdistan, artık, eski Kürdistan değildir. Türk ırkçılığının ve Türk sömürgeciliğinin kabul edilmesi de mümkün değildir. Bu konuda hükümetinizle derin, uzlaşmaz bir görüş ayrılığı içindeyiz. Hükümetinizin, "terörist" dediği, "eşkiya" dediği Kürt insanları, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nin, sonsuz derecede özverili neferleridir.

Türkiye'de Kürdistan politikasının üretilmesi ve uygulanması konusunda Türk siyasal partilerinin, Türk hükümetinin, hatta, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin en küçük bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Bu konudaki politikalar, generalerin ve Milli İstihbarat Teşkilatı mensuplarının ağırlıkta olduğu Milli Güvenlik Kurulu tarafından üretilir. Milli Güvenlik Kurulu, hükümete, oluşturduğu politikaları uygulamasını söyler. Örneğin, Kürdistan kararnamelerle yönetilmektedir. Sömürgeler kararnamelerle yönetilir. Bu kararnameler, Kürdistan'da, Türk anayasasının çok çok üzerinde duran bir mevzuat olarak belirlemektedir. Bu kararnameler, hep, Milli Güvenlik Kurulu tarafından konuşulmakta ve ortaya çıkarılmaktadır. Hükümet bu politikayı tartışmasız uygulamak zorundadır. Türkiye Büyük Millet

Meclisi'nin bunları konuşması, tartışması bile mümkün değildir. İnsan hakları anlayışıyla ve insan hakları uygulamasıyla çok yakından ilgili olduğu halde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu kararnameleeri konuşamaması, görüşememesi, Türk siyasal sistemi hakkında çok önemli ipuçları vermektedir.

Türk basını ve Türk üniversitesi gibi kurumlar ise, Kürdistan konusunda, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadır. Türkiye'de resmi ideoloji son derece etkili bir kurumdur. Devlet tarafından konulan cezai yaptırımlarla korunmaktadır, sürdürülmektedir. Türkiye'de bilimin ve sanatın gelişmesinin önündeki en önemli engel budur. Düşünce özgürlüğünün, basın özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün önündeki en önemli engel budur.

Sayın Gara LaMarche,

Yukarıda, Türk Devleti'nin Kürdistan'a ilişkin tek politikasının devlet terörü olduğunu, bu politikanın ABD tarafından yoğun bir şekilde desteklendiğini belirtmiştim. Türk devlet ve hükümet yetkilileri, Türk basını, Türk yazarları, Türk üniversitesine mensup profesörler, Türk siyasal partilerinin temsilcileri vs. son zamanlarda da şöyle söylemeye başladılar: "Kürtler Türkiye'de her şey oluyor. Orduda pek çok Doğu kökenli general var. Kürtler, hakim, vali, profesör, milletvekili, bakan, başbakan... her şey oluyor Türkiye'de ayrılıkçılık yoktur." İşte temel sorun da burada ortaya çıkıyor. Kürtler eğer kendi kimliklerini, Kürt kimliklerini inkâr ediyorlarsa, Türkleşiyorlarsa, Kürt olduklarını söyleyen kişilerle mücadele ediyorlarsa... her şey olabilirler. Devlet bürokrasisinin her türlü kademesinde yer alabilirler, yükselirler. Fakat Kürt olarak, Kürt kimliğini savunarak, bir devlet dairesinde odacı bile olamazlar. Kürt kimliğini savunanların Türkiye'de olabilecekleri tek şey vardır: Sanık olmak, mahkum olmak. Türk Devleti, Kürt kimliğini, Kürdistan kimliğini savunanları potansiyel bir sanık, potansiyel bir suçlu olarak değerlendirmektedir. İnsan haklarından faydalanmanın, eşitlik anlayışının böylesine inkârcı bir koşula bağlanması elbette kabul edilemez.

Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonra, Amerikan Hü-

kümeti'nin Kürtlere karşı uyguladığı politikadan utanç duyuyoruz. Irak'ın Kuveyt'ten kuvvet kullanılarak çıkarılmasından sonra Güney Kürdistan'da gelişen başkaldırı sırasında ABD hükümetinin uyguladığı politika ise, tam anlamıyla yüz kızartıcıdır. ABD'nin, Saddam Hüseyin yönetiminin, Kürtlere karşı soykırım uygulamasına, Kürtlere karşı kimyasal silahlar dahil her türlü silahın kullanılmasına, yüzbinlerce, milyonlarca Kürt insanının göçe zorlanmasına göz yumması insanlık için büyük bir ayıptır. Kışta-kiyamette, binbir türlü perişanlık içinde, sefalet içinde Kuzey Kürdistan'a ve Doğu Kürdistan'a doğru kaçıma'ya çalışan Kürtlere havadan uçaklarla yardıma kalkışan, Kürtler için kamplar kuran ABD politikası da Kürtler için aşağılayıcı bir politikadır. Kuzey Kürdistan'ın Türk sömürgesi, Doğu Kürdistan'ın İran sömürgesi olduğu bilinmektedir.

Körfez bunalımının başlamasıyla Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, teşkilata yayınladığı bir genelgeyle, Kürtlerle konuşmanın ve görüşmenin yasaklandığını vurgulamıştır. Hükümetiniz, Kürtleri her zaman aşağılayan bir politika izlemeyi tercih etmiştir.

Hükümetiniz bu konularda Türk sömürgeciliği ile tam bir işbirliği içindedir. Türk sömürge yönetimi, bir yandan Batı ülkelerinin Kürtlere yaptığı yardımları askeri depolara doldurmakta, yardımları talan etmekte, yardımların muhtaç Kürtlere ulaşmasını engellemekte, bir yanda da, "Batı, Kuzey Iraklılara gerekli yardımı yapmıyor" diye yakınmaktadır. "Kuzey Iraklılara sadece Türkler kucak açıyor..." diye propaganda yapmaktadır. Türk sömürge yönetimi, bir yandan, Kuzey Kürdistan'lı Kürtlerin akrabalarına, kardeşlerine yapıkları yardımlara engel olmakta, bir yandan da, ekmeğin için, süt için birbirleriyle kapışan Kürtleri televizyonda görüntülemektedir. Kürt liderlere sık sık, "Biz Kürt Devleti istemiyoruz" biçiminde açıklamalar yaptırılmaktadır.

Bütün bunlar neden olmaktadır? ABD Türk sömürge yönetiminin istek ve arzularına neden ortaklık etmektedir? Türk sömürge yönetiminin emperyalist emellerine neden göz yummaktadır? Gayet açık. Türk ırkçılığını ve Türk sömürgeciliğini rahatsız etmemek için... Kürdistan'da ırkçı ve sömürgeci bir politika uygulayan, emperyalist emeller besleyen Türk yönetimini güçlendirmek için. Biz Saddam Hüseyin yö-

netiminin, Kürtler konusunda ne kadar olumsuz tavır ve davranışlar içinde olduğunu yakından biliyoruz. Kürtlere soykırım uyguladığını, bir Kürt kasabı olduğunu yakından biliyoruz. Fakat Kürt düşmanlığında Saddam Hüseyin yine de ikinci planda kalır... Eğer Kürt düşmanlığında, Türkiye'yi, Kemalist ideolojiyi birinci planda yazmıyorsanız, Kürtler konusunda sağlıklı bilgilere sahip değilsiniz demektir. Türk ırkçılığını ve Türk sömürgeciliğini gözeten ABD'nin, Kürdistan'da devletlerarası sömürge düzenini aynen korumak ve sürdürmek isteyen ABD'nin Ortadoğu'da "Yeni Düzen" geliştirmesi mümkün değildir. Saddam Hüseyin gibi soykırımcılara, Kemalist ırkçılara ve sömürgecilere, petrol şeyhlerine, ihtiyaç duyan bir ABD'nin "Yeni Düzen" geliştirmesi olanaklı olamaz.

Sayın Gara LaMarche,

Kürt sorunu herhangi bir yazarın, yazarların özgürlüğü sorunu değildir. Koskoca bir halkın, Ortadoğu'da 30 milyonu aşkın bir ulusun sorunudur. Emperyalist ve sömürgeci politikalarla bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış, bütün ulusal ve demokratik hakları gaspedilmiş, sonsuz derecede aşağılanan bir ulusun sorunudur. Kürt sorunu bu yönleriyle bütün insanlığın sorunudur. Kürtler bugün bok yedirilerek, kimyasal silahlarla tehdit edilerek yönetilmektedir. Bu sadece Kürtlerin sorunu değildir artık. Bu, artık sadece, Türkleri, Arapları ve Farsları ilgilendiren bir sorun değildir. Bütün insanlığın sorunudur.

Bok yedirme, kimyasal silahlarla tehdit etme, Kürdistan'da sık sık rastlanan olaylardır. Fakat, dünyanın hiçbir yerinde insanlar, böyle çağdışı uygulamalarla karşılaşmamalıdır. Ne Türkiye'de, ne Kürdistan'da, insanlar bu tür muamelelerin hedefi olmamalıdır, ne Türkistan'da, ne Arabistan'da, ne Güney Afrika'da, ne Şili'de... insanlar bu tür çirkinliklerle karşılaşmamalıdır. Fakat, Kürtler bu utanç verici, yüz kızartıcı yaptırımlarla sık sık karşılaşılıyorlar. Bunları artık, insanlığın bir ayıbı olarak değerlendirmek gerekir. Eğer dünyanın bir yerinde, insanlara, ceza olsun diye bok yediriliyorsa, ABD hükümeti de bu eylemlerin sahibi sömürge yönetimini yoğun bir şekilde destekliyorsa, bu süreç karşısında ABD'li insanlar da utanç duymalıdır.

Kürdistan'da bugünkü statükonun korunması ve sürdürülmesi konusunda Türk ve ABD hükümetlerinin yoğun bir işbirliği içinde olduklarını kısaca belirtmeye çalıştım. Sizin Amerikan hükümeti olmadığını, etkili bir insan hakları kurumu olduğunuzu yakından biliyorum. Öte yandan, dünyada çeşitli nedenlerden dolayı acı çeken pek çok halk vardır. Yine pek çok ülkede, pek çok yazar düşüncelerinden dolayı baskı ve zulüm altındadır. Sizin bu ilişkileri, bu gelişmeleri dikkatle izleyen, dayanışma duygularıyla yazarlara yardımcı olmaya çalışan, onlara güç veren ciddi ve etkili bir kurum olduğunuzu da yakından biliyorum. Bu etkiyi ABD'nin çağdışı, ırkçı ve sömürgeci politikalara ve uygulamalara destek veren politikasını eleştirerek de göstermek gerekir.

Sayın Gara LaMarche,

Yukarıda kısaca belirtmeye çalıştığım nedenlerden dolayı, dayanışma duygularınızdan onur duydum, kıvanç duydum. Fakat hükümetinizin, Türk sömürgeciliğine ve Türk ırkçılığına destek veren, Kürt düşmanlığına destek veren politikasından dolayı maddi ödülünüzü kabul edemeyeceğim.

Bu mektubu, bana gönderdiğiniz mektubu elbette yayınlayabilirsiniz. Ayrıca daha başka konuşmalarımız, daha başka görüşmelerimiz de mümkün olabilir.

Size, arkadaşlarınıza, "The Fund For Free Expression"a selam ve saygılarımı gönderiyorum. Başarılar diliyorum.

21 Mayıs 1991
İsmail Beşikçi

THE FUND FOR FREE
EXPRESSION

June 11, 1991

Ismail Besikci

TURKEY

Dear Mr. Besikci:

Thank you for your recent letter. I am sorry that my original one did not reach you for many months.

I urge you to reconsider your decision not to accept the grant that we made to you in recognition of the political persecution you have experienced as a result of your writing about the Kurds. We share your concern about the U.S. government's complicity in Turkish policy toward the Kurdish minority, and wish to point out that another branch of Human Rights Watch, Helsinki Watch, has been consistently critical of both Turkey and the United States with respect to Turkey's human rights record. In fact, you were nominated for this award by Lois Whitman and Jeri Laber of the Helsinki Watch staff. Neither the Fund for Free Expression or any other component of Human Rights Watch has any connection, financial or otherwise, to the United States government or any other government.

Under these circumstances, I urge you to reconsider your decision, and I look forward to hearing from you soon.

Sincerely,

Greta LaMarche

Robert Albert, Chairman
Aryeh Neier, Vice Chairman
Stephen C. Scherberg, Vice Chairman
Robert Waldgreen, Vice Chairman
Greta LaMarche, Executive Director
Robert L. Bernstein, Founding Chairman
485 Park Avenue, New York, NY 10017-6104 Tel (212) 872-8400
Telex (212) 872-6900
Tele (908) 407-FFTE/EXPRESS NY

Board of Directors: Alice Aron • Tom A. Barnet • Marlene Calisher • Geoffrey Cowen • Dorothy Cullman • Patricia Deaton • Ashton Dwyhead • Irene Diamond • E. L. Dostrow • Norman Dorsen
Theodor S. Geisel • Jack Greenberg • Vinton Graybill • S. Miller Harris • Alice H. Harlan • Pam Hill • Joseph Hoffenberg • Lawrence Hughes • Anne M. Johnson • Mark Kaplan • Stephen Katz
William Kaufman • Jeri Laber • Anthony Lewis • William Lovell • Wendy Lovers • John Maclean, III • Michael Manning • Nancy Marafioti • Arthur Miller • The Rt. Rev. Paul Moore, Jr. • Ted Morrison
Peter Ornes • Bruce Peab • Geoffrey Cobb Ryan • John G. Ryan • Steven R. Shapiro • Jerome Shevach • Nadine Strossen • Peter Stryan • Hector Tinsman • Marietta Tso • John Ulfink
Luis Valenzuela • Nicholas A. Valukas • Kurt Vonnegut, Jr. • Gregory Wallace • Roger Wilkins

The Fund for Free Expression is an affiliate of Human Rights Watch

Robert L. Bernstein, Chairman • Adrian W. DeWind, Vice Chairman
Aryeh Neier, Executive Director • Kenneth Roth, Deputy Director • Holly J. Burkhalter, Washington Director

11 Haziran, 1991

Sayın Beşikçi,

Mektubunuz için teşekkürler. Mektubumun aslının, aylar sonra, elinize geç ulaşmasından dolayı üzgünüm.

Kürtlerle ilgili yazılarınız nedeniyle uğradığınız politik eziyeti gözönünde bulundurarak size verdiğimiz ödülü kabul etme kararınızı yeniden değerlendirmenizi öneriyorum. ABD hükümetinin Kürt azınlığa karşı Türk politikasındaki suç ortaklığı ile ilgili düşüncenizi paylaşıyoruz ve İnsan Haklarının bir başka gözetleme kolu olan Helsinki Watch'ın, Türkiye'nin İnsan Hakları sicili konusunda hem Türkiye'yi hem de Birleşik Devletler'i aynı biçimde eleştirdiğini belirtmek istiyoruz. Zaten, sizi bu ödüle, Helsinki Watch elemanlarından Lois Whitman ve Jeri Laber aday gösterdiler. Ne Özgürce İfade Vakfı'nın ne de İnsan Hakları Gözetlemesi'nin herhangi bir başka bölümünün, ABD hükümetiyle veya başka bir hükümetle ekonomik ya da başka herhangi bir bağı yoktur.

Bu koşullar altında, kararınızı yeniden değerlendirmenizi öneriyor ve cevabınızı bekliyorum.

İçtenlikle,

Gara LaMarche

Gara LaMarche
The Fund For Free Expression
485 Fifth Avenue
New York, NY 10017-6104

Sayın Gara LaMarche

11 Haziran 1991 tarihli mektubunuzu aldım, ilginize teşekkür ediyorum. Helsenki Watch elemanlarından Lois Whitman ve Jeri Laber'i tanıyorum. Kendileri çok saygıdeğer kişilerdir. 1987 yılı Temmuz ayı sonlarında, Ankara'da kendileriyle görüşmüştük. Helsenki Watch'ın Türkiye'ye ve Kürdistan'a ilişkin olarak hazırladıkları raporları da yakından izliyorum. Bunların çok önemli çalışmalar olduğunu biliyorum. Öte yandan gerek sizin örgütünüzün, gerek Helsenki Watch'ın ABD hükümetinin bir kurumu olmadığını, ABD hükümetinden ekonomik ve mali yardımlar almadığını da yakından biliyorum. Sizlerin iyi niyetlerinizin bizim duygularımızla, düşüncelerimizle, arzularımızla yakın olması bizi mutlu kılmaktadır. Ancak;

1. Kürdistan, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ülkedir. Kürt ulusu bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ulustur. 1920'li yıllarda, İngiliz emperyalizmi ve Fransız emperyalizmi, Ortadoğu'da, kendilerini üretebilmenin en iyi yolu olarak, Ortadoğu'nun ortasındaki Kürdistan'ı bölmeyi, parçalamayı ve paylaşmayı gördüler ve bu düşüncelerini gerçekleştirdiler. Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm mücadelesinin, Ortadoğu'da yerli işbirlikçileri de vardır. Bunların en

önemlileri Kemalistler, Arap monarşileri ve Fars monarşisi olmuştur.

Biz, emperyalist ve sömürgeci politikaların, böl-yönet politikalarının acımasız ve haksız olduğunu yakından biliyoruz. Fakat, Kürdistan üzerindeki böl-yönet politikası ise, katli katli acımasızdır ve haksızdır. Çünkü, bu politika, Kürt ulusunun beynini dağıtmıştır, iskeletini parçalamıştır. Bu bakımdan Kürdistan ve Kürt ulusu üzerinde uygulanan politika, klasik anlamıyla böl-yönet politikası değildir, "böl-yönet ve yoket" politikasıdır. Yokedilmeye çalışılan Kürt kimliğidir, Kürdistan kimliğidir.

2. İngiltere ve Fransa gibi emperyalist devletler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, şu veya bu nedenlerden dolayı Ortadoğu'dan çekilmek zorunda kaldılar. Mandalarına yani sömürgelerine siyasal bağımsızlıklarını tanımak zorunda kaldılar. Fakat, Kürdistan, bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştı. Bölgeden çekilirlerken, Kürdistan'ı, Türkiye, Irak, İran, Suriye gibi bölgenin yerli devletlerine teslim ettiler. Kürdistan üzerindeki denetim, Kürdistan üzerindeki hegemonya, artık, bölgenin yerli devletleri tarafından sürdürülüyordu. Bunlar Kürdistan'da devletlerarası sömürge sistemi kurdular. Veya, daha önce kurulan sistemi yeni olanaklarla da donattılar. İngiltere, Fransa gibi emperyalist devletler, Kürdistan'daki bu statükonun aynen sürmesi için Türk, Arap ve Fars ırkçılığıyla ve sömürgeciliğiyle her türlü işbirliğine ve güçbirliğine giriştiler. Kürtlerin bir kesimi de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde yaşıyordu. Kürtlerin oradaki yaşantıları da hiç iç açıcı değildi.

Türkiye, Irak, İran, Suriye gibi devletler, Kürdistan'ı ve Kürtleri çok daha yıkıcı ve barbar metotlarla yönetmeye başladılar. Bu ülkeler, gelişmiş sanayilere, banka sermayelerine, üstün teknolojik olanaklara sahip olmadıkları, uluslararası ticarete önemli bir yere sahip olmadıkları için, Kürdistan'ı, ancak, kaba kuvvetle, baskıyla yönetebiliyorlardı. Kürdistan ülkesinin, sömürgeci devletlerin topraklarının uzantısında olması, baskının şiddetini, yoğunluğunu ve yaygınlığını artırıyordu. Devletin, ideolojik ve zora dayanan baskı araçlarının üretilmesini ve taşınmasını kolaylaştırıyordu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, İngiltere, Fransa gibi dev-

letlerin yanına, artık, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti gibi devletler de katıldı. Giderek ABD, Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemini koruyan ve kollayan en önemli bir güç haline geldi. Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa gibi devletlerin, Almanya'nın politik, ideolojik ve ekonomik desteğini, askeri desteğini kuşkusuz alıyordu.

İşte, Ortadoğu'da Kürt sorununun odak noktası budur. Kendileri de bir büyük devlete, emperyalist bir güce bağımlı olan devletler, Kürdistan'ı yönetmektedirler. Kürdistan'da sömürgecilik yapmaktadırlar. Kürdistan'da gerici, yıkıcı, barbar bir yönetim kurmuşlardır. Kürdistan'da devletlerarası sömürge sistemi oluşturmuşlardır. Bu konuda, ABD, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Çin, Almanya gibi devletler Ortadoğu'da, Kürdistan'daki bu statükoyu koruyabilmek için, bu yıkıcı ve barbar devletlere, her türlü, askeri, ekonomik ve politik yardımı yapmışlardır. Ortadoğu'daki statükonun, Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sisteminin değişmesi hiç istenmemektedir. 1958'de Irak, İngiltere'nin ekonomik ve politik etki alanından uzaklaştı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ne yaklaştı. Fakat, Irak'ın Kürdistan'daki ırkçı ve sömürgeci yönetiminde hiçbir değişiklik olmadı. 1979'da İran, ABD'nin ekonomik ve politik etki alanından uzaklaştı. Bağımsız bir politika uygulamaya başladı. Üçüncü Dünya Ülkeleri'ne yaklaştı. Fakat, İran'ın Kürdistan'daki baskı ve şiddete dayanan yönetiminde hiçbir değişiklik olmadı.

Ortadoğu'da, Kürdistan'daki statükonun aynen sürmesi isteniyor. "Kürtler, Saddam Hüseyin yönetiminin kimyasal silahlarının, baskısının ve şiddetinin tehdidi altındadır..." denildiği zaman, ilk önce, "... Bağımsız Kürt Devleti'nin kurulmasına izin verilmeyecek..." "... Irak'ın toprak bütünlüğü korunacak..." "... fakat bu tehditlere karşı Kürtleri de koruyalım..." diyor. Bu politika Kürtleri aşağılayıcı bir politika dır. Bu politikalardan utanç duyuyoruz. Bu politikaları ve uygulamaları eleştiriyoruz. Kürtleri, neden, ille de Saddam Hüseyin yönetecek? Kürtleri, neden, ille de, Türkiye, İran, Suriye yönetecek? Kürtlerin kendi kendilerini yönetebilecekleri neden düşünülüyor? 1920'lerde oluşturulan bu haksızlığı gidermenin yolu yordamı neden aranıyor?

Sayın Gara LaMarche,

Bellekelerimizi yitiremeyiz, yitirmemeliyiz. 1920'lerde, Kürdistan'a karşı, Kürt ulusuna karşı çok büyük bir haksızlık yapılmıştır. Biz bu haksızlığı her zaman eleştireceğiz. Bu haksızlığı sürdürmeye çalışan, Kürt düşmanlığı yapan bütün politikalara destek veren ABD'yi eleştiriyoruz. 1920'lerde Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecine katılmış bütün hükümetleri eleştiriyoruz. Bu eleştirilerimiz sürekli. Çünkü, bu hükümetlerin Kürdistan politikalarında önemli değişiklikler yoktur. Hep kaba güç desteklenmektedir. Kürtlerin, adalet, eşitlik, insan hakları, ulusal onur talepleri görmezden gelinmektedir.

3. Bugün, Fransa, İngiltere, Almanya gibi devletlerde de İnsan Hakları Kurumları vardır. Bu kurumlarda çok saygıdeğer insanlar çalışmaktadır. Bu kurumların kendi hükümetlerine karşı, son derece özerk kurumlar olduğu yine bildiğimiz bir gerçektir. Zaten, böyle bir özerklik söz konusu olduğu için, bu kurumların etkinliği ve inanırlılığı yüksektir. Türkiye hakkında ve Kürdistan hakkında çok ciddi raporlar yazılmaktadır. Avrupa'da, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Dünya'da demokratik kamuoyu, Kürtler konusunda, örneğin, on yıl öncesine nazaran daha duyarlıdır. Kürtlerin dostlarının artması kuşkusuz çok önemli bir gelişmedir. Fakat, bütün bunlar, 1920'lerde, Kürtlere ve Kürdistan'a yapılan haksızlık konusunda bellekelerimizin silinmesini getirmez, getirmemelidir.

Biz, Fransız yazarı dediğimiz zaman, İngiliz yazarı dediğimiz zaman kendi devletleriyle doğal olarak ilişkisini kurarsınız. Bu bir vatandaşlık bağı da olsa böyledir. Amerikan yazarlarının, Amerikalı insan hakları savunucularının da kendi devletleriyle doğal bir bağı vardır. Değerli örgütünüzün kişiliğinde Amerika Birleşik Devletleri'nin Kürdistan politikasını eleştiriyorum. Böyle bir politika kabul edilemez. Bu bakımdan maddi ödülünüzü kabul edemeyeceğimi bir kere daha bildiriyorum. Ölginize teşekkür ediyorum.

Sorunu böyle algılıyorum, böyle düşünüyorum. Çeşitli kişilerle konuşarak, tartışarak bu karara varmış değilim, kendi düşüncemdir, kendi kararımıdır. Başkaları için hiçbir örnekliliği olmaması gerekir.

Sayın Gara LaMarche,

4. Türkiye, Kürdistan'ı illegal örgütleri aracılığıyla yönetmektedir. Türkiye, polis güçlerinin, askeri güçlerinin dışındaki illegal güçleri, Kürdistan'da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bugünlerde, Kürdistan'ın çeşitli merkezlerinde sık sık bombalar patlamaktadır, insanlar parçalanmaktadır. Bürolar, arabalar tahrip edilmektedir. Bütün bu bombalamalar, son günlerde yoğunluk kazanmıştır. İnsan Hakları Derneği'nin büroları, devrimci ve demokratik dergilerin büroları tahrip edilmektedir. Kürt halkının demokratik haklarını yasal yollardan savunan HEP (Halkın Emek Partisi) Diyarbakır il başkanı Vedat Aydın'ın başına gelenler son gelişen olaylardan birisidir. Vedat Aydın, 5 Temmuz 1991 gecesi "Biz polisiz" diyen üç kişi tarafından evinden alınmıştır. 8 Temmuz sabahındaysa cesedi Maden-Erganlı arasında bir köprü'nün altına atılmış olarak bulunmuştur. 12 kurşunla yaralanmış bir ceset. Kurşuna dizilmeden önce işkence gördüğü her halinden belli bir ceset. Kolları, bacakları kırılmış, kafatasının arkası çökmüş... Kimsesiz diye bir çukura atılmış... Bu cinayeti gerçekleştirenlerin kimler olduğunu düşünmek hiç de zor değil... Vedat Aydın, Kürtler arasında çok sevilen bir kişiydi.

Ve bütün bunlar, Türk Devleti'nin illegal güçlerinin eseridir. Devletin güvenlik güçlerinden olan Özel Tim, Kürdistan'da illegal faaliyetlerde bulunmaktadır. Kürt gerillaların, Kürt halk yığınları tarafından yaygın bir şekilde desteklenmesi, Türk Devleti'nin, büyük bir öskeye kapılmasına neden olmaktadır. Bu durumda, devletin illegal güçleri, intikam için, gözdağı vermek için, korkutmak ve yıldırım için, etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bütün bunlara karşı Türk Devleti'nin sadece tek unsura dayalı bir savunma mekanizması vardır. Zaman zaman diplomatlarını araya sokarak, zaman zaman profesörlerini, benzer kamu görevlilerini seferber ederek, Türk basınına, din adamlarına, hukukçularına seferber ederek, bu somut süreçleri inkâr etmek... Fakat, inkâr, gerçekleri hiçbir zaman değiştirmiyor...

5. Örneğin, Irak ile Müttefik Devletler arasındaki Körfez Savaşı, Birleşmiş Milletler gözetiminde bir savaştı. Basın-

yayın organlarının önünde cereyan eden bir savaştı. Gerek Birleşmiş Milletler gerek benzer kuruluşlar, gerek basın-yayın organları, cepheye ne kadar asker sürüldüğünü, tarafların ne kadar silaha, ne tür silahlara sahip olduğunu vs. izleyebiliyorlardı. Halbuki, Türkiye'nin, Irak'ın, İran'ın, Kürtlerle yaptığı sonu gelmez savaşlar Birleşmiş Milletler gözetiminde yapılan bir savaş değildir. Basın-yayın organlarının izleyebileceği bir savaş değildir. Bu savaş bu devletlerin iç-işi sayılmaktadır. İşte gerçek katliamlar, gerçek soykırımlar bu savaşlarda yaşanmaktadır. Kürtlerin, Irak, Türkiye, İran gibi devletlere karşı sürdürdüğü ulusal kurtuluş mücadelesi soykırımlarla doludur. Örneğin, Saddam Hüseyin, Müttefik Devletlerle yaptığı savaşta, kimyasal silahlar, fosfor bombaları, napalm bombaları vs. kullanmamıştır. Herhalde, çok daha büyük bir tepki göreceği için kullanmamıştır. Fakat, bu silahları Kürt halkına karşı gayet rahat kullanabiliyor. Kendi yönetimine başkaldıran Şii halka karşı gayet rahat kullanabiliyor.

İnsan haklarını ihlal eden davranışları devletlerin iç-işi sayan anlayışın tekrar ele alınması gerekmektedir. İnsan hakları kurumlarının bu kavramı yeniden değerlendirmeleri gerekir.

Sayın Gara LaMarche,

6. Yukarıda, 1920'li yıllarda, Kürtlere karşı çok büyük haksızlıkların yapıldığını vurgulamıştım. Bu haksızlıkların yapıldığından hiç kuşku duymuyorum. Fakat, biz, kendilerine zorla, zulümle, baskıyla dayatılan bu kaderle mücadele etmeyen Kürtleri de eleştiriyoruz. Baskıyı, zulmü, işkenceyi, doğal bir yaşama biçimi olarak kabul eden Kürtleri de eleştiriyoruz. Bu eleştirilerimiz de süreklidir. Bu bakımdan, Kürtlere dayatılan bu kaderi kabul etmeyen, bu kaderi değiştirmek için sonsuz bir çaba sarfeden ve özveri gösteren, Kuzey Kürdistan'daki gerilla mücadele sını ilgiyle izliyoruz. Yine bu çerçevede, "... keşke Irak değil de Türkiye Kürdü olarak doğsaydım..." diye hayıflanılan Güney Kürdistanlı Kürt önderini de eleştiriyoruz. Bu sözlerden derin bir hüznün duyuyoruz. Bu sözler Kürdistan gerçekliğini hiç ifade etmiyor.

Sayın Gara LaMarche,

7. Dünyada acı çeken halk sadece Kürtler değildir. Düşüncelerinden dolayı baskı altında olan yazarlar sadece bizler değiliz. Dünyanın çeşitli yerlerinde, çeşitli nedenlerden dolayı baskı ve zulüm gören pek çok halk var. Düşüncelerinden dolayı baskı ve zulüm altında olan pek çok yazar var. Biz bütün bu gelişmeleri sizin raporlarınızdan, Helsinki Watch'ın raporlarından izliyoruz. Çabalarınız, baskı altında olan halklar bakımından, baskı ve zulüm altında olan insanlar bakımından çok değerlidir, adeta bir şanstır. Bütün bunlardan kuşku duymuyorum. Ayrıca, insan hakları kavramının, çok kısa bir zamanda, devletlerin dış politikalarını belirleyen çok daha önemli bir kavram olacağını da düşünüyoruz. İnsan hakları anlayışı kısa bir zaman içinde, ete kemiğe bürünecek, devletlerin uluslararası itibarı, insan haklarına riayetkâr olup olmadıklarıyla ölçülecektir. Bundan da kuşku duymuyorum.

8. Dayanışma duygularınızdan büyük bir kıvanç duydum. Fakat hükümetinizin, Türk ırkçılığına ve Türk sömürgeciliğine destek veren politikasından dolayı, Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemini koruyan ve kollayan politikasından dolayı maddi ödülünüzü kabul edemeyeceğim.

Bu münasebetle, değerli yazarlar, Lillian Hellman ve Dashiell Hammett'i bir kere daha saygıyla anıyorum.

Size, Lois Whitman'a, Jeri Laber'e, arkadaşlarınıza, The Fund For Free Expression çalışanlarına selamlarımı ve saygularımı gönderiyorum, başarılar diliyorum.

9 Temmuz 1991
İsmail Beşikçi

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bir Aydın: Beşikçi...(*)

Türkiye'de özellikle son yıllarda 'Türk-Kürt' ayrımı, bu ayrımın koşut olarak da 'Alevi-Sünni' çelişkisi yaratılıyor. Bu ayrım ve çelişkiler derinleştiriliyor. Bu ayrımlar ve bu çelişkiler üzerine yapay kuramlar da üretiliyor.

Savaşım gücüne, direncine ve özverili yaşamına saygı duyduğumuz Doç. Dr. İsmail Beşikçi de bu ayrımları ve çelişkileri derinleştiren yazılar yazıyor; kitaplar çıkarıyor.

Beşikçi'ye inanırsanız, herkes ırkçıdır:

— *Bülent Ecevit gibi, Erdal İnönü gibi, Prof. Mümtaz Soysal gibi, Uğur Mumcu gibi, İsmail Cem gibi, Prof Tokatmış Ateş gibi, Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin en has isimleri...* (İsmail Beşikçi, Devletlerarası Sömürge Kürdistan. S.147)

İlhan Selçuk'tan Mihri Belli'ye kadar birçok ilerici yazar ve başta Behice Boran'ın TİP'i olmak üzere (İsmail Beşikçi, Orgeneral Muğlalı Olayı, Otuzüç Kurşun, S. 110) Beşikçi'nin eleştiri oklarından paylarını alıyorlar.

Oysa, bu insanlar, Türkiye'de ırkçılık ve sömürgeciliğe karşı savaş verenlerin en ön saflarında bulunuyorlar. Bir kısmı siyasal görüş ve inançlarından ötürü Beşikçi'nin yattığı cezaevlerinde Beşikçi'den önce yattılar. Bir kısmı işkencelerden de geçti.

Bu insanları, 'ırkçılığın ve sömürgeciliğin en has isimleri' olarak suçlamak haksızlığın da ötesinde bir insafsızlık ve açıkça bir hedef sapırtmasıdır.

Bunlar değilse bir 'ırkçılıkparonayası'dır!

Sayın Beşikçi, Kürtler konusundaki yakın tarihteki olayları da inceliyor ve olaylara yepyeni yorumlar getiriyor. Bu yorumlardan biri Kürt ayaklanmaları ile ilgilidir.

(*) Uğur Mumcu, GÖZLEM köşesi, 29.5.1991 günlü Cumhuriyet gazetesindeki yazısı

Beşikçi şöyle yazıyor:

— Gerçekten 20 yüzyılın ilk çeyreğinden beri Güney Kürdistan'daki ve Doğu Kürdistan'daki Kürt başkaldırıları hep İngiltere'nin desteği ile bastırılmıştır. Şeyh Sait Kürt isyanında Kürtlere İngilizlerin yardım ettiği büyük bir aldatmacadır. (Devletlerarası Sömürge Kürdistan: S: 28)

Bu görüşe saygı duyarız.

Ancak bu görüşün tam tersinin de yine Beşikçi tarafından savunulduğunu bilirsek, o zaman sorarız:

— Siz de mi ırkçılığın ve sömürgeciliğin en has isimlerinden misiniz?

Kürt kökenli okurlarımız inanamayacaklar, ama gerçek budur.

Açıyoruz İsmail Beşikçi'nin 1970 yılında 'E' Yayınları arasında yayımlanan 'Doğu Anadolu'nun Düzeni' kitabını.

Sayfa 280... Beşikçi şöyle yazıyor:

— Gerek 1. Dünya Savaşı'nda gerekse Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Batı emperyalizminin Anadolu üzerindeki en önemli aksiyonlarından biri Ermenistan ve Kürdistan hayallerinin gerçekleşmesiydi.

Sayfa 281... Beşikçi yazıyor:

— ... İngilizler, Doğu Anadolu'da kendi çıkarlarını öteki emperyalist devletler aleyhine geliştirebilmek için fırsatlar kolluyorlardı. Bu fırsatların en önemlileri Kürt aşiretlerindeki potansiyellerden ve yine aşiretler arasındaki mezhep çatışmalarından yararlanarak meydana getirilecek karışıklıklardı.

Ne yapmış İngiltere? Yine Beşikçi'den öğreniyoruz. Şunu yapmış:

— ... Bir kısım aşiretleri kendi emelleri uğruna tahrik etti. Nitekim 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nda bağımsız Kürdistan kurulması fikri açıkça ortaya atılıyordu. (S. 282)

"Bağımsız Kürdistan yolundaki tahrikleri" diyor Beşikçi, "İngilizler yapmıştır ve bu kışkırtmalar cumhuriyetten sonra da devam etmiştir." Okuyalım:

— Doğu isyanlarında emperyalizmin birinci derecede rol oynadığı şüphesizdir. İngiliz emperyalizminin 1. Dünya Savaşı'nda ve Kurtuluş Savaşı'nda Ortadoğu'daki tahrikleri özellikle (bağımsız Kürdistan) kurulması yolundaki tahrikleri cumhuriyet kurulduktan sonra da devam etmiştir. Bu tahrikler özellikle hilafetin kaldırılmasından sonra hız kazanmıştır. Örneğin 1925'te Şeyh Sait isyanının patlak verdiği günlerde İngiliz silah fabrikalarından Şeyh Sait'e çe-

şitli silah kataloglarının gelmesi emperyalizmin bu konudaki çalışmalarını doğrulamaktadır. (S. 308)

Beşikçi'ye göre Şeyh Sait ayaklanması bir 'Kürt ayaklanması' da değildir.

— ... Şurası da bir gerçektir ki Şeyh Sait hareketinin ulusal bir niteliği sanıldığı kadar önemli değildir. (S. 312-3)

Beşikçi şu kanıdadır:

— *Emperyalizmin Ortadoğu'daki tahriki her zaman vardır. Örneğin 2. Dünya Savaşı sonunda Batı İran'da kurulan Mahabat Kürt Cumhuriyeti emperyalizmin eseri olduğu gibi yıkılışı da onun eseri dir. (S.313)*

Türk, Kürt, Laz, Çerkes, Arnavut-Boşnak, kökenlerimiz ne olursa olsun, hepimiz 'yurttaşlık bilinci' ile bu ülkeye bağlıyız. Türk-Kürt ve Alevi-Sünni ayrımlarını derinleştirmek kimlere yarıyor?

Bunun için de yakın tarihe bakmak yeter ve artar bile...

Ankara, 19 Haziran 1991

Sayın Uğur Mumcu,

29 Mayıs 1991 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Bir Aydın: Beşikçi" başlıklı yazınızı okudum. Bu yazı ile ilgili olarak bazı konuları belirtmek istiyorum.

"Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller" isimli kitap, 1960'lı yılları dikkate aldığımız zaman önemli bir çalışmaydı. 1971 yılında Kürdistan sorunuyla ilgili olarak yapılan duruşmalar, bu kitaptaki düşüncelerin hızla değişmesine neden oldu. Bu değişikliklerin nasıl oluştuğunu, nasıl yazıldığını, 1976 yılı Nisan ayında, Komal tarafından yayınlanan "Bilim Yöntemi" kitabının Önsöz'ünde belirttim. Bu Önsöz bir özeleştirmedir. Benzer görüşler, 1989 yılında yayınlanan Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi'nde de yayınlandı.(Cilt 7, s. 2124-2125) "Doğu Anadolu'nun Düzeni'nin Başına Gelenler" başlıklı yazının bir yerinde şöyle söylenmektedir:

"... Bu yazıda, "Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller" kitabının değerli hakkında da kısaca birkaç şey söylemek istiyorum. Bu konuda, her şeyden önce 1971 Doğu Duruşmaları hakkında bazı şeyler söylemem gerekiyor. Gerek duruşmalar sürecinde, gerek sıkıyönetim tutukevinde çeşitli kişilerle yaptığım konuşmalar Kürt sorunu hakkındaki düşüncelerimi kökten değiştirdi. Aslında, olgular, olgusal ilişkiler aynıydı; değişen olaylara bakış

tarzıydı. Olayları ele almada, kavramada kullanılan yöntemlerdi. Bu süreçte, "Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller" kitabında yazılı olan pek çok şeyin yanlış olduğunu farkettim. Kitabın içeriğiyle ilgili olarak katılmadığım konuların, görüşlerin sayısı günden güne artıyordu. Bu, giderek içeriğini benimsemediğim bir kitap haline geldi. Bu düşüncemi 1976'da Komal Yayınları tarafından yayınlanan "Bilim Yöntemi" kitabının önsözünde belirttim."

Görüldüğü gibi, 15-16 yıl evvel yapılan bir özeleştirisi söz konusudur. Buna rağmen, o kitaptaki düşünceler söz konusu edilerek benim, çelişki içinde olduğumu, "ırkçı" olduğumu belirtmek yanlış bir tutumdur. Bu çok açık, Sayın Uğur Mumcu.

Yazınızın içeriğiyle ilgili olarak da bazı şeyler söylemem gerekiyor. Bülent Ecevit, Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Erdal İnönü, Uğur Mumcu, İsmail Cem, Prof. Dr. Toktamış Ateş Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin en has elemanlarıdır. Bu düşüncemi aynen koruyorum.

Türkiye'de ılericiliğin, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı olmanın mihenk taşı Kürdistan sorunuyla ilgili düşüncedir. Kürdistan sorunu karşısında gösterilen tavır ve davranıştır. Bu insanların, "Türkiye'de ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı savaş verenlerin en ön saflarında..." buldukları doğru değildir. Güney Afrika'daki ırk ayrımı politikasına karşı çıkmakla ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı çıkılmış olunamaz. Filistinlilerin haklarını savunarak, Batı Trakya Türklerinin, Bulgaristan Türklerinin, Kıbrıs Türklerinin Güney Kürdistan'daki Türkmenlerin haklarını savunarak, sadece bunları yaparak ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı mücadele gerçekleştirilmiş sayılamaz. Türkiye'de ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı olmanın, ırkçılıkla ve sömürgecilikle mücadele etmenin mihenk taşı Kürdistan sorunu konusundaki tavır ve davranışlardır.

Yukarıda sözü edilen kişiler ve benzer kişiler ise Kürdistan'da yürütülen Türk ırkçılığının ve Türk sömürgeciliğinin en hararetli destekçileridir. Filistinlilere, Vietnam ve Latin Amerika devrimcilerine selam göndermek, sadece bunları yapmak, Kürdistan sorununu görmezden, duymazdan gel-

mek, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı mücadele sayılamaz. Kürdistan'daki Türk ırkçılığını ve sömürgeciliğini yoğun bir şekilde destekleyen kişilerin, Vietnam'daki, Filistin'deki, Güney Afrika'daki, Latin Amerika'daki... devrimciler ve demokratlara selam göndermeleri, dayanışma duygularını açıklamaları, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı tavır ve davranış olarak değerlendirilemez. Çünkü bunların bir risk içermesi falan söz konusu değildir. Hiç kimse, hiçbir kurum bu tür düşüncelere ve eylemlere karşı fatura falan uzatmıyor. Çifte standartlı düşünceler ve çifte standartlı tavır ve davranış sergileyenlerin ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı mücadele ettikleri kabul edilemez.

Hemen belirtmek gerekir ki, "ırkçılık", "sömürgecilik" siyasal kavramlardır. Bir kimseye "ırkçı", "sömürgeci" demekle onun siyasal düşüncesinin ve eyleminin niteliği anlatılmış olmaktadır. Bu sözlerin hakaret kastı taşımadığı açıktır.

Kendi ulusu için layık gördüğü hakları, başka bir ulus için layık görmeyen kişiyi "ırkçı" olarak değerlendirmek mümkündür.

Kemalizm ırkçı ve sömürgeci bir ideolojidir, Sayın Uğur Mumcu. Kendisini cezai müeyyideler uygulayarak ayakta tutmaya çalışmaktadır. Kemalizm bu bakımdan resmi ideolojidir. Kemalizm, kendisini bilimin kavramlarıyla eleştirenlere ağır cezalar vermektedir. Kendisini övenlere ise ödüller dağıtmaktadır. 18 Mayıs 1991 tarihli Milliyet, Cumhuriyet gibi gazeteler, bazı kişilerin, Türk devletini iyi tanıttıkları için, devlet tarafından ödüllendirildiklerini haber vermektedir. Devlet tarafından ödüllendirilen bu insanlar arasında profesörler, iş adamları, gazeteciler vs. vardır. "Türkiye'de sistematik bir işkence vardır. İşkence yapanlar ödüllendiriliyor. İşkence yapanlar serbestçe dolaşüyor, işkence yapanlar terfi ettiriliyor..." diyenlere, böyle yazanlara ceza veriliyor. "Tek-tük işkence olayları olabilir. Bunların sorumluları hakkında dava açılıyor; işkence gerçek görülürse ceza veriliyor..." diyenlere ise ödül veriliyor.

Eğer bir düşünce sistemi, kendisini, kendine dalkavukluk edenleri ödüllendirerek, kendisini eleştirenleri ise cezalandırarak koruyorsa, o düşüncenin çağdaşlığından söz edi-

lemez. O katı bir ideolojidir. Kemalizm tam anlamıyla böyle bir ideolojidir, resmi ideolojidir.

Sayın Uğur Mumcu,

Kemalistler, yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde İngiliz emperyalizmiyle ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği ve güçbirliği yaparak Kürdistan'ın bölünmesini, parçalanmasını ve paylaşılmasını sağlamışlardır. Kürt ulusu, Kemalistlerin, zamanın en güçlü, emperyalist ve sömürgeci devletleriyle yaptıkları işbirliği ve güçbirliği sonucu bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ulustur. Böl-yönet politikası elbette emperyalizmin ve sömürgeciliğin politikasıdır. Fakat, Kürdistan'da Kürtlere uygulanan politika, klasik anlamıyla böl-yönet politikası değildir. "Böl-yönet ve yoket" politikasıdır. Çünkü, Kürdistan'ı bölmenin, parçalamanın amacı, paylaşmanın amacı, Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yoketmektir.

1915-1925 yılları arasında, Kürdistan üzerinde acımasız bir emperyalist bölüşüm mücadelesi sürdürülmüştür. Kemalistler, emperyalist bölüşüm mücadelesinin en başta gelen aktörlerinden biridir. İşte bunun için Türkiye'nin bir Kürdistan'ı vardır; Irak'ın bir Kürdistan'ı vardır; Suriye'nin bir Kürdistan'ı vardır. Kürdistan'ın önemli bir parçası da 17. yüzyılın ortalarından itibaren İran'ın bir sömürgesi durumdadır. Fakat Kürtlerin Kürdistan'ı yoktur. Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları için başlattıkları bütün mücadeleler, emperyalist devletler ve onların Ortadoğu'daki yerli işbirlikçileri tarafından, müşterek ideolojik, politik ve askeri eylemlerle, kanla bastırılmıştır, kanla boğulmuştur. Bütün bunlara rağmen, Kemalist ideoloji ve Kemalistler, kendilerini, anti-emperyalist, anti-sömürgeci bir siyasal akım olarak ifade etmektedirler. Doğu'nun ezilen uluslarına, dünyadaki bütün mazlum uluslara, Mustafa Kemal önderliğindeki Kemalist hareketin önderlik ettiğini iddia etmektedirler. Kemalist hareketin, sömürge ülkelerin kurtuluşları yolunda ışık olduğunu vurgulamaktadırlar, ulusal kurtuluşları için onlara ilham kaynağı olduğunu belirtmektedirler. Bunlar nasıl söylenebilmektedir?

Bu olgulardan ve olgusal süreçlerden birincisi somut gerçeklerdir. Yaşanmıştır. İkinciler ise ideolojik gerçeklerdir.

Türk devleti cezai yaptırımlar da uygulayarak kitlelerin bu düşüncelere inanmasını ve buna uygun tavır ve davranışlarda bulunmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu görüşleri övenlere, bunların tek gerçek olduğunu söyleyenlere ise, maddi ve manevi ödüller dağıtmaktadır.

Türk basını Kürdistan sorunu karşısında Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadır. MİT'in istedikleri şeyleri yazmaktadır. MİT'in yazılmasını istemediği konulara, haberlere hiç dokunmamaktadır. Günlük basın bu doğrultuda çalışmaktadır. Günlük basını, sağ basın-sol basın diye ayırmanın anlamı da yoktur. Kürdistan sorunu konusunda hepsi de hemen hemen aynı düşüncededirler. Aynı tavır ve davranışları sergilemektedirler. Bu bakımdan Türk basını Dördüncü Kuvvet falan değildir. Polisin ve jandarmasının itibarsız bir yardımcısıdır. Polis değneği gibi, polis copu gibi. Değnek, cop polise ne kadar yardımcı oluyorsa, Türk basınının polise yardımını da aynı çerçevede değerlendirmek gerekir. Kuşkusuz, basının yardımı çok daha kapsamlı, çok daha önemlidir. Polis kendi kendine iyi bir insandır; üniformasıyla, düşüncesiyle, endişeleriyle iyi bir insandır. Fakat polisleşen basın mensupları için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Görevi başındaki polisin iyi bir insan olduğu söylenebilir, fakat polisleşen basın mensupları çirkinleşmektedir. Bunların sayıları da o kadar çoktur ki...

24 Kasım 1989'da, Yüksekova'nın Saté Köyü'nde, çocuk, kadın, ihtiyar, otuza yakın Kürt insanı katledildi. Türk televizyonu bu haberi, "... teröristler, kadın çocuk demeden, yaşlı-ihtiyar demeden otuz vatandaşımızı katletti..." diye verdi. Ertesi günü, yazarlar, gazeteciler, gazeteler, PKK'ya karşı aynı suçlamaları dile getiren yazılar yazdılar. Siz de yazdınız, Sayın Uğur Mumcu. PKK'yı ağır bir şekilde suçladınız. Halbuki, birkaç gün sonra, bu katliamın, PKK kılıfına girmiş Türk Güvenlik Güçleri tarafından işlendiği açık bir şekilde ortaya çıktı. Fakat hiçbir gazete, hiçbir basın mensubu özeleştiri yapmadı. Devletin bu cinayetine karşı en ufak bir eleştiride bulunmadı. Siz de özeleştiri yapan, devleti eleştiren bir yazı yayınlamadınız. Onun için biz diyoruz ki, Türk basını, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadır. Milli İstihbarat Teşkilatı ne isterse onu yazmaktadır. Yazılmasını istemediği konulara hiç dokunmamaktadır.

10 Ağustos 1990'da Şırnak'a bağlı Gerê köyünde yine benzer bir katliam yaşandı. Türk televizyonu yine, PKK'ya karşı, gerillalara karşı benzer suçlamalar yaptı. Ertesi gün, gazeteler, köşe yazarları, PKK'yı suçlayan, yerden yere vuran yazılar yayınladılar, siz de yayınladınız. "... Teröristler, kadın-çocuk demeden, yaşlı-ihtiyar demeden 30 vatandaşımızı katletti..." Halbuki birkaç gün içinde, Kürt halkına karşı bu soykırımı gerçekleştirenlerin de PKK kılıfına girmiş Türk güvenlik güçleri olduğu açık bir şekilde ortaya çıktı. Gazeteler, köşe yazarları, yine özeleştiri yapma gereğini duymadılar. Sık sık bu tür cinayetler işleyen, soykırımlar gerçekleştiren devleti eleştirmek gereğini duymadılar. Siz de bu ihtiyacı duymadınız Sayın Uğur Mumcu. Soykırım, cinayet, devlet tarafından işlenince haklı mı oluyor? Yalan-yanlış bir şekilde, ön yargılarla, PKK'yı, gerillaları eleştirenler, devletin gerçek soykırımları, katliamları karşısında neden sessiz kalıyorlar? Bu tür bir sessiz kalma, cinayetleri, soykırımları onaylamak anlamına gelmiyor mu? Türk basınının bu tavır ve davranışından devlet daha büyük bir güç ve cüret almaz mı?

1980'li yıllarda, Diyarbakır Askeri tutukevinde, "Türküm Mutluyum" demedikleri, Kürt kimliklerini savundukları için, 40'ın üzerinde Kürt insanı işkencelerle katledildi. Bu cinayetleri işleyenler Kemalistler idi. Bu ırkçı ve sömürgeci görevlilerin Kemalist olduklarından hiç kuşku duymuyoruz. Türk'e has ırkçılık böyle oluyor, Sayın Uğur Mumcu. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini inkâr etmek, Kürtlere işkenceyle, baskıyla, zulümle Türk dilini, Türk kültürünü, Türk kimliğini dayatmak...

1980'li yıllarda, Diyarbakır Sıkıyönetim Tutukevi'nde Kürt insanlarına karşı bu cinayetlerin işlendiğinin, bunun bir devlet politikası olarak sürdürüldüğünün Türk basını tarafından bilinmemesi mümkün değildir. Fakat Türk basınının bu konularla ilgili olarak, benzer konularla ilgili olarak en küçük bir haber vermediğini, küçük bir ima bile yapmadığını çok yakından biliyoruz. Ama her fırsatta, Kürt insanlarını eleştirdiklerini, suçladıklarını, devrimci ve demokrat insanları sürekli olarak suçladıklarını da yakından biliyoruz. İşte Kürt insanlarına yönelik soykırımlar, katliamlar,

Türk basınının benzer tavır ve davranışlarından cesaret alarak sürdürülmüştür. Bu cinayetleri, katliamları işleyenler, ırkçı ve sömürgeci Kemalistler, Türk basınının kendilerini, en ufak bir şekilde eleştiremeyeceklerini biliyorlardı. Katliamlar böyle bir rahatlık içinde sürdürülmüştür. Cinayetlerinin basın tarafından duyurulacağını, eleştirileceğini, suçlanacağını, hesabının sorulacağını bilen bir görevli, bu kadar rahat davranabilir mi? Türk basını Kürdistan konusunda hep, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın yazılmasını istediği yazıları yazmıştır. MİT'in duyurulmasını istediği haberleri duyurmuştur. MİT'in duyulmasını istemediği haberler, yazılar, Türk basınında yer almamıştır.

Sizin o yıllardaki yazılarınızı da hiç unutmadık Sayın Uğur Mumcu. Hep Kürtleri, Kürt insanlarını, devrimcileri ve demokratları suçladınız. Kürtleri her fırsatta şovenlikle suçladınız. Gazeteci Zeki Saral'ın "**Kalemlerin İhaneti**" (Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991) kitabında belirttiği gibi, siz de askerlere, "kolay gelsin, bizden de bir istediğiniz var mı? Sizlere ne tür yardımımız dokunabilir?" tavrı içindeydiniz. Katliamları bir devlet politikası olarak sürdürenleri hiç eleştirmemek, hep cinayetlerin, soykırımların hedefi olanları suçlamak böyle bir sonuç doğurmaz mı?

Yazılarınızda Kürtleri şovenlikle suçluyorsunuz. Bu görevi her fırsatta yerine getirmeye çalışıyorsunuz. Kürtleri, ulusal kimliklerine sahip çıkmaya başladıkları için, Kürdistan'da sürdürülen Türk ırkçılığını ve sömürgeciliğini protesto etmeye başladıkları için şovenlikle, ırkçılık yapmakla suçluyorsunuz. Bir gazeteci, bir yazar, toplumun somut koşullarına böylesine aykırı bir düşünceyi, sürekli olarak nasıl seslendirebilir? Kürtler şimdiye kadar, ne söylemişler, ne yapmışlar, ne yazmışlar da siz onları ırkçılık yapmakla, şoven olmakla suçluyorsunuz? "Bir Kürt Dünyaya Bedeldir" mi demişler? "Kürt Yüksel, Yüksekliğin Senin İçin Hududu Yoktur" mu demişler? "Kürt, Öğün, Çalış, Güven" mi demişler, "Ne Mutlu Kürdüm Diyene!" mi demişler? Kürtler ne demişler, ne yazmışlar, ne yapmışlar da siz onları şovenlik yapmakla, ırkçılık yapmakla suçluyorsunuz?

Binbir türlü baskı ve zulüm altında bulunan Kürtlerin bunları söyleyemeyeceği besbellidir. Türk ırkçılığı ve sömür-

gecilliği ve Türk kültür emperyalizmi karşısında kalan Kürtlerin; Arapların, Farsların ırkçılığı ve sömürgeciliği ve kültür emperyalizmi karşısında kalan Kürtlerin bunları söyleyemeyecekleri açıktır. Kürtler kimlik mücadelesi yapıyorlar. Irkçı, sömürgeci ve emperyalist baskılar karşısında Kürt dilini ve Kürt kültürünü korumaya çalışıyorlar. Kemalistler ise, bunları ırkçılık ve şovenlik olarak değerlendiriyorlar. Sizler ırkçılığı ve şovenliği hep yanlış yerlerde arıyorsunuz, Sayın Uğur Mumcu. Gerçek ırkçılığı ve sömürgeciliği dikkatlerden uzak tutuyorsunuz, gizliyorsunuz, zaman zaman alkışlıyorsunuz. Irkçı ve sömürgeci uygulamaları protesto eden, bunlara karşı varlık mücadelesi yapan, onur mücadelesi yapan Kürtleri ise, ırkçı olmakla, şoven olmakla suçluyorsunuz. Buradaki çelişik düşünce, tavır ve davranış elbette çözümlenmelidir. İşte Türk basınının Milli İstihbarat Teşkilatı'yla ilişkisini bu noktada da görmek mümkündür. Türk basını Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadır. Milli İstihbarat Teşkilatı ne istediye onu yazmışlardır, neleri istemediyse onlara hiç dokunmamışlardır. Bu süreçte gazetecilerin cebinde MİT'in kartının olması hiç gerekmiyor. Herkes MİT'in ne istediğini ne istemediğini gayet güzel biliyor ve ona göre tavır ve davranış sergiliyor.

Kürt kimliklerine vurgulama yapan Kürtlerin, ırkçı ve şoven olarak suçlanmaları, aşağılanmaları MİT'in bir politikasıdır. Böylece, Kürtlerin genç kuşakları arasında, devrimci ve demokrat Kürtler arasında Kürt kimliğine vurgulama yapma sürecinin yavaşlayacağı düşünülmektedir. Bunun gibi, Bulgaristan'da isimleri değiştirilen Türkler konusunda, çok haber, çok yorum, çok yazı yayımlanmasını da yine bu çerçevede içinde değerlendirmek gerekir. Bu politika gereği, Bulgaristan'daki Türklerin isimlerini değiştiren, Türkleri Bulgarlaştırmaya çalışan Bulgar hükümeti ırkçı, sömürgeci ve emperyalist olmakla suçlanmıştır. Profesörler, gazeteciler, yazarlar, din adamları, politikacılar, sporcular, işçi kuruluşları vs. hep böyle şeyler yazmışlardır. Bu yazıları unutmak mümkün değildir. Buradaki çifte standardı dikkatlerden uzak tutmak da mümkün değildir. Bulgaristan'da isimleri değiştirilen Türkler konusunda ağıtlar yakmak, fakat Kürtlerin isimleri dahil, kimliklerini tamamen yok etmek için her türlü tedbiri düşünmek ve yürürlüğe koymak, elbette çifte

standartlı bir düşüncedir, çifte standartlı bir tavır ve davranıştır.

Kürtlerin ırkçılık yapmadıkları şoven olmadıkları besbellidir. Zaten ezilen ulusların ırkçılığı ve şovenliği olmaz. Öte yandan ezilen ulusların milliyetçiliğini de farklı bir açıdan değerlendirmek gerekir. Bütün bunlar bilinmektedir. En çok bilinen şeylerden biri de, "Ne Mutlu Türküm Diyene", "Bir Türk Dünyaya Bedeldir", "Türk Öğün, Çalış, Güven," "Yüksel Türk, Yükseliğin Senin İçin Hududu Yoktur" gibi sloganlarıdır. Bu sloganların ırkçı bir içerik taşıdıkları açıktır. Yukarıda belirtildi, 1980'li yıllarda, Diyarbakır sıkıyönetim tutukevinde, Kürt insanlarına, "Ne Mutlu Türküm", "Türküm Mutluyum" demeleri için akla hayale gelmez baskılar yapıldı. Kürt kimliğini yok etmek için binbir türlü zulüm yapıldı. İnsanlar aç bırakıldı, susuz bırakıldı. Kürt insanlarına bok yedirildi. Kürt insanları bok çukurlarına atıldı. Kürt insanlarına binbir türlü hakaretler yapıldı. Esas ırkçılık budur. Kürdistan'daki Türk ırkçılığı, dünyada bir eşi daha bulunmaz bir ırkçılıktır. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini inkâr etmekte, Kürtlere devlet terörünü de kullanarak Türk dilini, Türk kültürünü, Türk kimliğini dayatmaktadır. "Türküm Mutluyum" demedikleri için, 40'ın üzerinde Kürt insanı işkencelerle yok edilmiştir, katledilmiştir. "Türküm Mutluyum", "Kahrolsun Apocular", "Kahrolsun Kürtler" demedikleri için cezaevi dışında gözetim merkezlerinde katledilen Kürt insanların sayısı ise yüzleri aşmaktadır, binleri bulmaktadır. İşte esas ırkçılık budur. Bu ırkçılığı, bu sömürgeciliği, bu vahşeti gözlerden uzak tutmak, insanların bilincine çarpmasını önlemeye çalışmak, ancak Kemalistlere has bir beceri olmalıdır.

İrkçılığı her zaman, Güney Afrika'da görüldüğü gibi kahvehanelerin ayrılması, otellerin, lokantaların, sinemaların, plajların ayrılması, yerleşim bölgelerinin ayrılması vs. olarak değerlendirmemek gerekir. Türk ırkçılığı da böyle oluyor. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yok etmek, onlara, Türk dilini, Türk kültürünü, Türk kimliğini dayatmak. Bu elbette Kürt olan her şeyi horlamak, küçümsemek aşağılamak, Türk olan her şeyi ise, yüceltmek anlamına gelmektedir. İrkçılığın böylesi, sadece Türklerde, Kemalistlerde görülebilen bir olaydır.

Kemalistlerin Kürt sorunu konusunda ortak bir düşünceleri vardır. Kemalistlere göre, Türkiye'de herkes eşittir, Herkes istediği mesleğe girebilir, o meslekte yükselebilir. "Doğulu vatandaşlar" da da subay olanlar, general olanlar vardır. "Doğulu vatandaşlar" da vali, yargıç, profesör olabilir. Türkiye'de yaşayan herkes eşittir, ayırım-gayrım yapılmamaktadır. "Doğulu vatandaşlar" da milletvekili, Başbakan, hatta Cumhurbaşkanı olabilir. Türkiye'de herkes eşittir. Herkes her türlü haktan yararlanabilir. Devlet kademelerinde görev alabilir, yükselebilir... vs. Bu düşünceye, gazetecilerden devlet yöneticilerine, profesörlerden din adamlarına, sporculardan sanatçılara, yazarlara, solculardan sağcılara kadar, hemen hemen bütün Türklerde rastlamak mümkündür. Halbuki, bu, sadece, Türk'e has bir eşitlik, Türk'e has bir demokrasi anlayışıdır. Çünkü böyle bir eşitlik anlayışının önemli bir koşulu vardır. Bu da Kürtlerin kendi ulusal kimliklerini, Kürt kimliklerini inkâr etmeleridir. Türkleşmeleridir. bu kadarı da yeterli değildir. Kürdüm diyen kişilerle, Kürtlerin ve Kürdistan'ın hakları için çabalayan kişilerle mücadele etmesi, en azından onları Türk Devleti'ne ihbar etmesi de gerekir. Kürt kökenliler ile Türklerin eşitliği ancak böyle sağlanabilir. "Eşitlik" prensibinin, demokrasinin en önemli koşulu olduğu kuşkusuzdur. TBMM'nde milletvekillerinin yaptığı yemin önemli bir örnektir. Fakat eşitlik prensibinin böyle bir koşula bağlanması, ulusal kimliğin inkârı koşuluna bağlanması, prensibin özünü yok etmektir. Böyle bir koşul, inkâr koşulu, prensibi, tamamen ortadan kaldırmaktadır. Türkiye'de anayasa profesörleri bile böyle düşünmektedir. Buysa şaşkıncıdır. Bu aynı zamanda Kemalist ideolojinin, resmi ideolojinin profesörlerin zihinlerini nasıl kötürümleştirdiğini, beyinlerini nasıl körelttiğini de göstermektedir.

Halbuki, Bulgaristan'daki Türkler konusunda, yukarıda sözü edilen kategoriler, hiç de böyle düşünmüyorlardı. Bulgaristan'da Türk kökenli bazı insanlar, Türk kimliğini inkâr ediyorlar, Bulgar olduklarını söylüyorlardı. Kendilerine verilen Bulgar isimlerine hiç itiraz etmiyorlardı. Bu tür insanlar gerek Bulgaristan Komünist Partisi içinde, gerek Bulgaristan devlet yönetiminde görev alabiliyorlardı. Görevlerinde yükselme olanaklarına sahiptiler. Böyle bir süreci

Türk basınının, Kemalist yazarların nasıl değerlendirdiklerini de yakından biliyoruz. Türk basını, yazarlar, kendi kimliklerini inkâr eden, bunun içinde Bulgaristan Komünist Partisi içinde ve Bulgaristan Devlet yönetiminde görev alabilen Türkleri "hain" olarak niteliyordu. Özellikle bu tür din adamlarına karşı büyük bir tepki duyuyordu. İkinci olarak da böyle bir süreci yani ulusal ihanet sürecini dayattığı için, Bulgaristan hükümeti ırkçı, sömürgeci ve emperyalist olmakla, çağdışı olmakla suçlanıyordu. Bulgaristan hükümetinin eşitlik prensibine hiç riayet etmediğine önemli bir vurgulama yapıyordu. Türk basını, yazarlar, Türk profesörleri, Türk din adamları, Türk siyasal partilerinin yöneticileri, işçi kuruluşları, sporcular vs. de böyle düşünüyorlardı. Buradaki çifte standartı görmemek mümkün değildir. Çifte satandırt demokratik düşünceyi, demokratik tavır ve davranışı çürütür. İdeolojiler hep çifte satandırtlı düşünceler, çifte satandırtlı tavır ve davranışlar üretilir. Kemalist ideoloji çifte standartlı düşünceler üretmiştir. Çifte standartlı tavır ve davranışlar üretmiştir. Anayasa profesörlerinin bile beyinlerini çürütmesi, kötürümleştirmesi, yüreklerini bağlaması hüznün verici bir durumdur. Eğer bir profesör Bulgarlaşan, Bulgarlaştığı için de Komünist Partisi içinde ve Bulgaristan devlet kademelerinde yükselebilen Türkleri ulusal ihanetle suçluyorsa, Kürtlerin benzer süreçlerini ise alkışlıyorsa, bu süreci teşvik ediyorsa... böyle bir ortamda bilimi üretmek mümkün değildir. Bu durumda resmi ideolojiyi savunanlara, bu ideolojinin haklılığını vurgulayanlara ödülleri verilir. Maddi ve manevi ödüller hiç esirgenmez. Resmi ideolojiyi eleştirenlere ise cezalar verilir. Hapis cezaları para cezaları hiç eksik olmaz. İşte bilimin ve sanatın gelişmesini engelleyen en önemli süreç budur.

Yukarıda Kürtlerin, "Bir Kürt Dünyaya Bedeldir", "Kürt Öğün, Çalış Güven", "Yüksel Kürt, Yüksekliğin Senin İçin Hududu Yoktur", "Ne Mutlu Kürdüm Diyene" gibi sloganları kullanamayacağını, böyle şeyler yazamayacağını, seslendiremeyeceğini vs. belirttik. Bir an için bazı Kürtlerin de böyle şeyler söylemeye başladıklarını düşünelim. Bunu, sadece, onu söyleyen insanların bir duygusu olarak değerlendirmek gerekir. Karşı karşıya bulunduğu ırkçı ve sömürgeci baskılara karşı bir tepki olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü

Kürtler bu duygularını hayata geçirebilecek mekanizmalara sahip değildirler. Türkler benzer düşüncelerini, duygularını kamu yönetimini kullanarak hayata geçiriyor. Cumhurbaşkanından kaymakama, köy muhtarına kadar inen idari mekanizmanın içinde bütün birimler benzer düşünceleri hayata geçirmek için yoğun bir çaba sarfediyor. Başbakan, bakanlar, vali, genel müdürler bu süreçte çok etkili görevler alıyorlar. Türk eğitim sistemi, ana okulundan üniversiteye kadar bu sloganların hayata geçirilmesi için seferber edilmiş. Bütün kamu binalarının giriş kapılarında, "Ne Mutlu Türküm Diyene" yazıları var. Türk siyasal partileri, Türk din kurumları, Türk işçi kuruluşları bu sloganları, benzer sloganları hayata geçirmek için yoğun bir çaba sarfediyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi aynı doğrultuda çalışıyor. Bütün bunların ötesinde Türk basını üniversiteler, yazarlar, bu sloganlar doğrultusunda seferber olmuşlar. Devletin zorlayıcı baskı araçları yine bu sloganların hayata geçmesi için çaba harcıyorlar. Polis, jandarma, ordu, binlerce hapisane, mahkeme... Kürt insanlarını bu doğrultuda eğitmeye çalışıyorlar. Kürdistan'da, Sömürge Kürdistan'da bütün dağ yamaçlarına bu sloganlar yazılmış... Kürtler bu olanakların hangilerine sahip? Kürtlerin binlerce hapisanesi mi var? Asimilasyonu gerçekleştirmek için kurulmuş yüzlerce radyo ve televizyon istasyonu mu var? Asimilasyona, Türklerin, Arapların, Farsların asimilasyonuna yönelik binlerce okulları mı var? Türklerin Kürt olduğunu ispat etmeye çalışan profesörler mi yetiştirmişler? Bu konular için üniversiteler mi kurmuşlar? Kürtlerin bu tür olanaklara sahip olmadıkları herkes tarafından bilinmektedir. Bu çok açıktır Sayın Uğur Mumcu. Dolayısıyla Kürtler bu tür duygularını hayata geçirebilecek olanaklara sahip değildir. Bu bakımdan, bir an için, bazı Kürtlerin de benzer sloganları seslendirmeye başladıklarını varsaysak bile bunlar sadece duygular olarak kalacaktır.

Kürdistan sorunu konusunda Türk üniversiteleri de aynı Türk basını gibi çalışmaktadır. Kürdistan sorunu konusunda Türk üniversiteleri bilim kuruluşları gibi çalışmaktadır. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir bürosu gibi çalışmaktadır. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın incelenmesini istemediği konulara hiç dokunmamaktadır. Yazılmasını istediği konular üstüneyse coşkuyla çalışmaktadır. Kürtlerin

Türklüğü konusunda yapılan çalışmalar bu tür çalışmalardır. Kürdistan'ın neden bölündüğü, parçalandığı ve paylaşıldığı, Kürt ulusuna neden böl-yönet politikası uygulandığı konusu, Türk üniversitesinin, Türk profesörlerinin ilgi alanı dışında kalan konulardır. Polis kendi kendine iyi bir insandır. Düşüncesiyle, ideolojisiyle, tavır ve davranışlarıyla, üniformasıyla iyi bir insandır. Böyle olduğu söylenebilir. Ama polisleşen profesörler için aynı kanıyı ileri sürmek mümkün değildir. Polisleşen profesörler çirkinleşmektedir. Bunların sayısı da o kadar çoktur ki!..

Toplumsal ve siyasal mücadelede cezaevleri kuşkusuz önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezaevlerinde kalanların bu mücadelede önemli katkıları olduğu kabul edilir. Fakat bu her zaman ve her yerde çok önemli ve sağlıklı bir gösterge değildir. Bülent Ecevit'in ise, ceza çektiği, zindanlarda çürüdüğü anlayışı komiktir. Bülent Ecevit iki-üç aylık cezalarını, hep "zindanlarda çürüme" anlayışı içinde anlatmıştır. "Zindanlarda çürüme"lerini anlata anlata bitirememiştir. Pek çok gazeteciye anlatmıştır. Çeşitli gazetelerde anlatmıştır. Biz bu anlatımları ahlâki normlara aykırı buluyoruz. Bu anlatımlardan utanç duyuyoruz. Çok açık... Çünkü Bülent Ecevit'in cezaevine konulduğu sıralarda, Kürdistan'da insanlar "Türküm Mutluyum" demedikleri, Kürt kimliklerini savundukları için işkenceyle öldürülüyorlardı. Metris'te, Mamak'ta genç insanlar, devrimciler, demokratlar, işkencelerle katledildiler. Biz Kürdistan'da uygulanan bu ırkçı ve sömürgeci politikanın en yoğun destekçilerinin ve işbirlikçilerinin Bülent Ecevit gibi politikacılar olduğunu çok yakından biliyoruz. Metris'teki, Mamak'taki şiddet politikalarını destekleyenler de Bülent Ecevit gibi politikacıları. Bülent Ecevit'in Kürt insanları işkencelerle katledilirken, Mertris'te ve Mamak'ta katliamlar yapılırken hiç sesi çıkmamıştır. Bu katliamları görmezden duymazdan gelmiştir. Genç insanların analarının babalarının feryatlarını görmezden duymazdan gelmiştir. Ama kendisinin iki-üç aylık cezaevi misafirliklerini "zindanlarda çürüme" yakınmasıyla anlatmaktadır. Böyle bir tavrı ahlâki normlarla bağdaştırmak mümkün değildir. İşte bu bakımlardan Türk siyaseti korkak ve dalkavuk olduğu gibi ahlâki normlardan da uzaktır. Ahlâki normları hiçe saymaktadır.

Sayın Uğur Mumcu,

Bülent Ecevit, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan-yken "Halklara Özgürlük" sloganına şiddetle karşı çıkmıştır. Polis gibi, mitinglerde bu solganları atan gençlerle mücadele ettiğini yakından hatırlıyoruz. Bülent Ecevit o zamanlar, Türkiye'de halklar olduğunu söylemenin, Kürtlerden, Kürtçe'den söz etmenin düşünce özgürlüğü kapsamına girmediğini, bunların adı suç olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylüyordu. "... Halklara Özgürlük sloganlarına karşı çıktık, ısrarlara karşı çıktık, pek çok Doğu ilinde oylarımızın arttığını gördük..." diyordu. Halklara Özgürlük sloganlarına her zaman karşı olduklarını vurguluyordu. "Halklara Özgürlük diyenlerin burunlarını yere sürttük..." diyordu. Bülent Ecevit söylediklerini kuşkusuz yerine getirdi. 1977 seçimlerinde Türkiye genelinde % 42'ye yakın oy aldı. Fakat 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte bir çırpıda görevinden uzaklaştırıldı. Cumhuriyet Halk Partisi öteki partilerle birlikte kapatıldı. Bülent Ecevit öteki parti liderleriyle birlikte gözaltına alındı. Halbuki iki büyük partinin arkasında en az onar milyon oy vardı. Bu oyların hakkı hukuku neden savunulmadı? Türk siyaseti korkak ve dalkavuktur. Türk siyaseti Türk ordusu karşısında acınası bir acızlık ve zavallılık içindedir. On milyon aşkın oyun hakkını hukukunu savunmamaktadır, savunmamaktadır.

Bülent Ecevit, "Halklara Özgürlük sloganlarına karşı olduk, oylarımız arttı..." diyor. Sormak gerekir: % 42 değil de daha yüksek oranda oy alsaydı, askeri darbeye karşı direnebilir miydi? Söylediği gibi bazı Kürdistan şehirlerinde değil, bütün Kürdistan'da oyları artsaydı askeri darbelerle karşı mücadele edebilir miydi? Bu övünmelerin hepsi boştur. Bu tür övünmelerin hiçbiri Türk siyasetinin korkaklığını ve dalkavukluğunu gizleyemez. "Halklara Özgürlük diyenlerin burunlarını yere sürttük" diye övünen Bülent Ecevit askeri darbelerde kendi burnunun yere sürülmesini önleyebildi mi? Partisinin arkasında en az on milyon oy desteği vardı. Bu oy desteği Bülent Ecevit'i mahkemeye yalnız gidip gelmesine, dinleyicisiz yargılanmasına engel olabildi mi?

Askeri darbelerle partileri kapatılan, gözaltına alınan liderler, ancak sıkıyönetim makamlarına, orduya yalvar- ya-

kar olarak siyaset sahnesine geri dönebiliyorlar. Bu bakımdan Türk siyasetinin Türk ordusu karşısında hiçbir ağırlığı yoktur. Hele hele Kürdistan'ın yönetilmesinde Türk siyasetinin hiçbir kıymet-i harbiyesi yoktur. Türk siyasal partilerinin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, Kürdistan'ın yönetilmesinde Kürdistan'ın yönetiminde en ufak bir kıymet-i harbiyeleri yoktur. Bugün Kürdistan kararnamelerle yönetilmektedir. Sömürgeler kararnamelerle yönetilirler, Sayın Uğur Mumcu. Kürdistan'ın yönetimiyle ilgili kararnameler ise Milli Güvenlik Kurulu'nda yapılır. Milli Güvenlik Kurulu'na ise generaller ve Milli İstihbarat Teşkilatı'na mensup görevliler egemendir. Ayrıca, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın da orduya bağlı bir kurum olduğu bilinmektedir... Kararnameler Milli Güvenlik Kurulu'nda oluşturulur ve hükümete bildirirler. Hükümetin görevi kararnameleri harfiyen uygulamaktadır. Kürdistan'ın yönetiminde seçilmiş kurumların hiçbir ağırlığı yoktur. Kürdistan'ın yönetiminde belirleyici olanlar, hep, tayin edilmiş olanlardır. Kürdistan'ın yönetiminde Türk siyasal partilerinin, hükümetin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önemli bir ağırlığı olmaması Türk siyasal sistemi hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Durum bu merkezdeyken, Bülent Ecevit gibi politikacıların oyumuz arttı, birinci parti biz oluyoruz vs. diye böbürlenmelerinin hiçbir anlamı yoktur. Çünkü bu siyasal liderler herhangi bir askeri darbe anında, kendilerine oy verenlerin haklarını ve hukuklarını hiçbir zaman savunamıyorlar. Ordu "Çekilin!" deyince hemen çekiliyorlar. Siyaset sahnesine tekrar dönebilmeleri, kendilerini siyasetten uzaklaştıran, kendilerini tokatlayan ve tekmeleyen kurumlara yalvar-yakar olmalarıyla mümkün olabiliyor.

Bülent Ecevit gibi politikacılar, Türkiye'de hiçbir zaman bir Kürt sorununun olmadığını vurgulamışlardır. "Doğu sorunu etnik sorun değildir, ekonomik bir sorundur" demişlerdir. "Feodalizmin tasfiyesi sorunu çözecektir" buyurmuşlardır. Kürt sözcüğünü ve Kürdistan sözcüğünü kullanmamak için büyük bir dikkat ve bilinçli bir gayret içinde bulunmuşlardır. Bu, elbette, hesaplı-kitaplı bir tavır ve davranıştır. Zira etnik sorunun varlığının kabul edilmesi, Kürt ve Kürdistan sözcüklerinin kullanılması, Kürtlerin bilincini

uyandırabilir, ulusal akımlarının gelişmesini hızlandırabilir. Halbuki esas olan Türk Devleti'nin ve Türk ulusunun yararına politikalarıdır. Buysa Kürt ulusal akımlarının gelişmesini engelleyerek sağlanabilir. Bu akımların etkinliğini azaltmak, giderek yok etmektir. Bunun için de Kürt sorununun varlığının kabul edilmemesi gerekmektedir.

Bülent Ecevit gibi politikacılar, Çoşkun Kırcı gibi yazarlar, yukarıda sözü edilen yazarlar ve profesörler, benzerleri, Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin en has elemanlarıdır. Şimdiye kadar ırkçılık deyince, Milliyetçi Hareket Partisi, Alpaslan Türkeş ve arkadaşları gösteriliyordu. Bu düşünce, bu tavır ve davranış ise öteki ırkçıları gizlemekten başka bir anlam taşımaz. Halbuki, Milliyetçi Hareket Partisi de "... İktidara geldiğimiz zaman bütün Kürtleri keseceğiz, yok edeceğiz, süreceğiz... vs." demiyordu. Kürtlüğünü inkâr edenler, "Türküm, Mutluyum" diyenler Milliyetçi Hareket Partisi içinde de, Cumhuriyet Halk Partisi içinde de yer alabiliyordu. Milliyetçi Hareket Partisi saflarında veya benzer partilerde yükselebiliyordu. Bu tür insanların, yani asimile olmuş, köleleşmiş Kürtlerin, Milliyetçi Hareket Partisi içinde yer almasıyla, Sosyaldemokrat Halkçı Parti içinde yer alması arasında çok önemli farklar yoktur. Son birkaç yıldır gelişen olaylar sosyal demokrasinin ırkçılığını en açık bir şekilde gözler önüne sermiştir. Paris Kürt Enstitüsü'nün bir toplantısına katıldıkları için Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den ihraç edilen milletvekillerinin durumunu hiç unutmamak gerekir. Türkiye-Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Grubu'nun toplantısında, Kürt sorunundan söz eden bir milletvekilinin, Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den ihraç edildiğini hiç unutmamak gerekir.

Bugüne kadar, benimle ilgili olarak iki profesör çok önemli yargulamalar başlatan ve sonuçlar doğuran ihbarlar yaptılar Sayın Uğur Mumcu. Bu ihbar dilekçelerine başka profesörlerin imzalarını da katarak dilekçelerine daha ciddi ve daha kapsamlı görüntüler verdiler. İhbarlarını çeşitli sıkıyönetim komutanlıklarına ulaştırdılar. Bunlardan birinci ihbar girişimi 1960'lı yılların sonlarında, Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'nde yapıldı. 12 Mart dönemindeyse olgunlaştırıldı ve ihbar ilgili sıkıyönetim komutanlıklarına ulaştırıldı.

Birinci ihbarı yapan profesör kendisinin de Kürt olduğunu, fakat Türk olmaktan mutluluk duyduğunu, Türklük için çalışmaktan kıvanç duyduğunu söylüyordu. Kürtçe konuşabiliyordu fakat Kürtçeyi çok ilkel bir dil olarak değerlendiriyordu. İkinci ihbarı yapanın da Kürt olduğu besbelliydi. Bu profesör de 1960'lı yılların sonlarında kendini devrimci, Marksist-Leninist olarak değerlendiriyordu. Hatta bir ara cezaevinde misafir edildi. 1970'li yılların ortalarında, artık, Marksist-leninist olduğunu devrimci olduğunu söylemiyordu ama demokrat olduğunu yine vurguluyordu. Bu profesöre göre Kürt olarak bilinen bir millet yoktu. Kürtçe olarak bilinen bağımsız bir dil yoktu. "Doğu"da kelime yığınından ibaret ilkel bir dil konuşuluyordu ama, bu dil ile hiçbir yazılı edebiyat meydana getirilememişti. Doğulu aşiretlerin gerisinde her zaman emperyalizm vardı. vs. Bu profesör giderek Kemalizm'de karar kıldı. Kemalizmin en hareketli destekçisi oldu. Kemalizmi hep, devrimci ve demokrat kavramlarla ifade etmeye başladı. Kemalizmin anti-emperyalist ve anti-sömürgeci olduğunu, ezilen halkların ulusal kurtuluşları için ilham olduğunu, ışık olduğunu sık sık yazdı, konuştu. Ödüller aldı.

Bu ihbarlardan ikincisini bu profesör yaptı. 1970'li yılların ortalarında yaptı. 1980'li yılların sonlarında ihbarını yeniledi.

Birinci ihbarı yapan profesör ve arkadaşları duruşmalar sürecinde tamamen deşifre oldu. İlgili profesör ve arkadaşları duruşmalarda tamamen ortaya çıktılar, hatta tanık olarak dinlendiler. İkinci ihbarı yapan profesör ve arkadaşları ise deşifre olmadılar. Onlar ihbarlarını daha usturuplu yapmışlardı. Sözlü ihbarlar yapmışlar, yazılı ihbarlarının da dosyaya girmesine engel olmuşlardı.

Burada şunu ifade etmeye çalışıyorum sayın Uğur Mumcu. Aslında bu iki profesör arasında hiçbir fark yoktur. 1960'lı yıllarda Türkiye'de gelişen siyasal akımlara göre, birinciler sağda (ırkçı, milliyetçi sağ) ikinciler ise solda, (Marksist-Leninist sol) yer alıyorlardı. Fakat her ikisi de kendi kimliklerini, Kürt kimliklerini inkâr ediyorlar, Türk olduklarını, Türklük için mücadelenin en önemli değer olduğunu söylüyorlar. Kürtleri, Kürtçeyi çok ilkel buluyorlar. Kürtle-

rin asimilasyonunu hararetle destekliyorlar. Bu düşüncele-
rinden, bu tavır ve davranışlarından dolayı Türk üniversite-
sinde kolayca yükselebilmişler... Görüldüğü gibi objektif ola-
rak Kürt olan insanlar, kendi kimliklerini, Kürt kimliklerini
inkâr ettikten sonra gerek siyasal partilerde, gerek üniversi-
telerde, başka kamu kuruluşlarında kolayca yer alabiliyor-
lar. O halde bu tür insanların Milliyetçi Hareket Partisi için-
de yer almalarıyla Sosyaldemokrat partiler içinde yer
almaları arasında çok önemli farklar yoktur.

1960'lı yıllarda, hatta 1970'li yılların başlarında kuşku-
suz böyle düşünmüyordum. O zaman Marksist-Leninist
olanların, solcuların, Kürt sorununa daha gerçekçi, daha in-
sancıl baktıklarını düşünüyordum. 1971 Doğu Duruşmaları
bize, bu iki kategorinin düşüncesi, tavır ve davranışı arasın-
da çok önemli bir fark olmadığını gösterdi. Çünkü, bazı
Marksist-Leninistler, solcular, çok kolay bir şekilde Kemaliz-
me geldiler ve orada karar kıldılar. Kemalizmin en sadık sa-
vunucusu ve destekçisi oldular. Gerçek devrimcileri kuşku-
suz ötekilerden ayırmak gerekir.

Bülent Ecevit gibi Türk ırkçıları, Kürt halk kitlelerinde,
Kürtlük bilincinin uyanışını engelleyebilmek için "Türk" söz-
cüğüne yeni yeni anlamlar yüklemeye çalışmaktadırlar. Bü-
lent Ecevit'e göre "Türk" sözcüğü bir etnik grubu ifade etme-
mektedir. Misak-ı Milli sınırları içinde yaşayan herkesi
kapsamaktadır. Türk, Arap, Laz, Çerkes, Kürt, Pomak vs.
bu etnik gruplar 70 yılı aşkın bir zamandır birbirleriyle ka-
rışmışlar ve Türk ulusunu meydana getirmişlerdir. "Türk"
böyle bir karışımın adıdır. Bu, günümüzün koşullarına göre,
Türk ırkçı düşüncesinin yeni bir ifadesidir. Bu anlayış
"Türk" sözcüğünün Kürtleri de kapsadığını iddia etmektedir,
ama, Bulgaristan'daki Türklerin, Kıbrıs Türkleri'nin, Batı
Trakya Türkleri'nin, Türk kimlikleri konusunda da çok has-
sas davranmaktadır. Böylece "Türk"ün bir etnik grubu ifade
ettiği, Misak-ı Milli sınırları içindeki karışımın adı olmadığı
açıklığa kavuşmaktadır. Bülent Ecevit gibi Türk ırkçılarının
anlayışı, Türk sözcüğünün Kürt'ü de kapsadığını vurgula-
maktadır. Ama, Güney Kürdistan'daki Kürtler (Kuzey Irak),
Doğu Kürdistan'daki Kürtler (Batı İran) söz konusu olduğu
zaman düşmanca tavırlar almayı da hiç ihmal etmemekte-

dir. Böylece Türk sözcüğünün, Kürt'ü hiç kapsamadığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bir karışımdan söz edilmektedir. Çeşitli unsurların karışımının yeni bir unsur ortaya çıkarması gerekir. Bu yeni unsur, karışımı meydana getiren elemanların, hepsinden de değişik olan yeni bir unsurdur. Halbuki, karışım, burada "Türk"ü meydana getiriyor. Karışım, yine, karışımı meydana getiren elemanlardan birini meydana getiriyor. Artık açıkça görülmektedir: Asimilasyon, devlet terörü, "Karışım" olarak ifade ediliyor.

Bülent Ecevit gibi Türk ırkçıları Kürt sorununun varlığını kabul etmemektedir ama, her fırsatı değerlendirerek, Saddam Hüseyin ile bu sorunu konuşmaya, Saddam Hüseyin'e akıl vermeye çalışmaktadır. Güney Kürdistan'da Kürtler özerklik mücadelesi yapmaya başladıkları, Saddam Hüseyin'le görüşmeye başladıkları sırada, O'na akıl vermeyi Türklük bilincinin bir gereği saymaktadır. Saddam Hüseyin'e şunu önermektedir: "... Eğer Kürtler Kuzey Irak'ta özerklik talep ederlerse, Kuzey Irak'ta sadece Kürtlerin yaşadığını, Kuzey Irak'ta Türkmenlerin de yaşadığını söyleyiniz..." diyor. "Böylece Kürtlerin isteğini dengelemiş olursunuz..." Türkiye'de Kürt sorununun varlığını kabul etmeyen Bülent Ecevit, Kürt sorununu görüşmek için sık sık Saddam Hüseyin'e, Bağdat'a gitmektedir. Saddam Hüseyin ise eli kanlı bir diktatördür. Saddam Hüseyin'in ülkesinde sansür vardır. Tek parti vardır. Sorgusuz sualsiz idamlar vardır. Özel mülklerin keyfi bir şekilde gaspedilmesi vardır. Fakat böyle bir yönetimle Bülent Ecevit gayet kolay anlaşabilmektedir. Saddam Hüseyin'in Kürtlerin kanına bulaşmış ellerini ilk defa, Bülent Ecevit gibi Türk ırkçıları, Türk sömürgecileri sıkılmaktadır. Dünyada, hak, hukuk, insan hakları gibi temel prensipler değil, hâlâ kaba güç esaslı egemendir. Kaba güç esasının fiili olarak geçerli olması, "köleleştirme hakkı"nın da kabul edilmesi demektir. Saddam Hüseyin gibi eli kanlı diktatörlerin hâlâ hükümran olabilmeleri bu düşüncenin en önemli kanıtıdır. Bu kaba gücü kutsayan politikacılardan biri Bülent Ecevit'tir. Bülent Ecevit Kürdistan sorununa ilişkin istihbarat görevini gazeteci kılığında gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Polis, üniformasıyla, düşüncesiyle, eylemiyle

iyi bir insan olabilir, fakat polisleşen politikacılar çirkin insanlardır. Polisleşen politikacılar gittikçe daha çok çirkinleşmektedir. Türkiye'de bu politikacılardan o kadar çok ki!..

Sayın Uğur Mumcu,

Kürdistan'da ulusal bilincin gelişmesi, ulusal uyanışın hızlanarak sürmesi, bütün Kemalistleri, bu arada sizleri de rahatsız ediyor. Hemen "Emperyalizmin kuklaları Kürtler"den, "emperyalizmin ekmeğine yağ çalan Kürtler"den söz etmeye başlıyorsunuz. Emperyalizmin böl-yönet politikalarından söz ediyorsunuz. Halbuki, Kürdistan sorunu konusunda esas emperyalist politika 1920'li yıllarda gerçekleştirilmiştir. Bu yıllarda, Kürdistan bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Kürdistan üzerindeki bu emperyalist bölüşüm mücadelesinin en hararetli işbirlikçilerinden biri de Kemalistlerdir. Kemalistler bu konuda İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle çok yoğun bir işbirliğine ve güçbirliğine girmişlerdir. Kürdistan neden bölünmüştür? Kürt ulusuna karşı neden böl-yönet politikası uygulanmıştır? İşte, Kürdistan sorunu konusunda tartışılması, açıklanması gereken temel konular bunlardır. Fakat siz bu konuları karanlıkta bırakmaya dikkatli bir özen gösteriyorsunuz.

Öte yandan Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne bağımlı olduğunu, ordunun ABD'ye bağımlı olduğunu yazan sizsiniz. Türkiye'yi ağaların, beylerin, kompradorların yönettiğini yazan sizsiniz. Kürtlerin de ABD'yle konuşmasından neden bu kadar rahatsız oluyorsunuz? Örneğin, Filistinlilerin ABD'yle konuşması, görüşmesi için olanaklar araması, sizi rahatsız etmiyor da Kürtlerinki neden ediyor?

Resmi ideolojiyle halklar arasında, etnik gruplar arasında, mezhep grupları arasında birlik ve beraberlik kurulamaz. Resmi ideolojiyi uygulamak ancak, devlet terörü aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Buysa etnik gruplar arasındaki, mezhep grupları arasındaki uçurumları derinleştirir. Bu bakımdan resmi ideolojinin kıyasıya bir şekilde eleştirilmesi gerekir. Kemalist ideolojinin, devlet terörü vasıtasıyla kurmaya çalıştığı sahte birlik ve beraberliklere, gerçek birlik ve beraberlik olarak bakılamaz.

Sayın Uğur Mumcu,

Sizinle özel konular üzerinde, kişisel sorunlarımız üzerinde sohbet etmiyoruz. Bu mektubu açık mektup kabul etmek gerekir. Bu bakımdan biz, bu mektubu yayınlayacağız. Gazetenizde, "Gözlem"de yayınlayıp yayınlamamak sizin bileceğiniz bir şeydir.

Eleştiriyen en çok sizin ihtiyacınız var, Sayın Uğur Mumcu. Eleştiriyen en çok Türk basının ihtiyacı var. Türkiye'de toplumsal ve siyasal eleştiri kurumu çok sağlıklı bir şekilde çalışabilseydi, yoğun bir ırkçı ve sömürgeci uygulama karşısında varlık mücadelesi, onur mücadelesi veren Kürtleri ırkçılıkla şovenlikle suçlamazdınız. Türkiye'de toplumsal ve siyasal eleştiri kurumu, bilimsel eleştiri kurumu çok sağlıklı bir şekilde işlemiş olsaydı, emperyalist devletlerle işbirliği yaparak Kürdistan'ı bölen, parçalayan ve paylaşan Kemalistlere "sömürge baskısı altında olan dünyanın bütün ezilen milletlerine ilham kaynağı oldular..." diye övgüler düzemezsiniz.

Eleştiriyen en çok sizlerin ihtiyacınız var, Sayın Uğur Mumcu. ırkçı ve sömürgeci bir ideoloji ve emperyalist emeller besleyen bir ideoloji olan Kemalizm, etnik gruplar arasında, mezhep grupları arasında birlik ve beraberlik oluşturmaz. Türkiye'de toplumsal ve siyasal eleştiri kurumu dinamik bir şekilde işleseydi bu gerçek kolayca görülebilirdi. Toplumsal ve siyasal eleştirinin yasaklanması Kemalizmin sahte sloganlarını gerçekmiş gibi gösteriyor.

Zeki Saral'ın "**Kalemlerin İhaneti**" kitabından bir kere daha söz etmek gerekiyor. Türkiye'de toplumsal ve siyasal eleştiri kurumu etkili bir şekilde çalışsaydı, gazeteciler, Türk basınının mensupları, darbe yapan generallere, "... kolay gelsin, bizden de bir isteğiniz var mı? Sizlere ne gibi yardımlarda bulunabiliriz..." anlayışı içinde olmazlardı. Türk basını toplumsal ve siyasal eleştiri görevini yerine getirseydi, Kürdistan'da sıkıyönetim zindanlarında, "Türküm Mutluyum" demedikleri, Kürt kimliklerini savundukları için insanlar bu kadar kolay bir şekilde katledilemezlerdi... Mamak'ta, Metris'te, benzer yerlerde katliamlar yaşanmazdı. Kürt ulusuna karşı, Satê'de, Gerê'de katliamlar, soykırımlar gerçekleştirilemezdi.

Kürdistan'da korkunç bir toplumsal hastalık vardır, Sayın Uğur Mumcu. Kanser. Toplumsal ve siyasal eleştirinin yasaklanması bu hastalığın teşhisini önlemektedir. Böyle bir hastalığa karşı, Kemalistlerin, sizlerin önerdiği ilaç ise aspirin bile değildir.

Kendi köyünden, hasım aşiretten herhangi birine pusu kurmak ve o kişiyi öldürmek için günlerce düşünen, binbir türlü planlar hazırlayan, hazırladığı planları etkili bir şekilde hayata geçiren Kürt insanı, ulusal kurtuluş için en ufak düşünceleri neden üretememiştir acaba? Bunların düşünülme-ye değer bir yanı yok mu? (Bk. Muhsin Kızılkaya, **Eski Zaman Eşkivaları**, Yazılmamış Resmî Tarih, Sel Yayıncılık, İstanbul 1991)

Kendi halkına karşı, kendi insanlarına karşı çok yiğit olan, gözü kara olan Kürtler, bir asker karşısında neden zavallıdırlar, neden acizdirler... Düşürülmenin bu kadarı başka uluslarda da görülebilen bir süreç midir? Ülkelerinin ve uluslarının isimleri gaspedilen Kürtler, köleliklerinin, olağanüstü derecede aşağılandıklarının bilincine neden varamamışlardır?

Günümüzdeyse bu hastalık teşhis edilmiştir. Tedavi için çok yoğun, çok ciddi gayretler sarfedilmektedir. Bu, kuşkusuz özgürlük için, ulusal onur için, eşitlik için yapılan kavgadır. Bu uğurda binlerce genç insan şehit olmuştur. Fakat çok önemli sonuçlar alındığı da kuşkusuzdur. Kürdistan'da özgürlüğün, ulusal onurun, komşu uluslarla eşit yaşama isteğinin bedeli çok ağır olmaktadır.

Sayın Uğur Mumcu,

Siz Kürtler konusunda sık sık yazılar yayınlıyorsunuz. Kürtleri, Kürtlerle ilgili incelemeler yapanları suçluyorsunuz. Başkaları da yazıyor. Fakat, sizler rahatça yazıyorsunuz, herhangi bir cezaî müeyyideyle falan karşılaşmıyorsunuz, bilakis ödüller alıyorsunuz. İşte bu noktada önemli bir ilkeyi daha ifade etmek gerekiyor. Eğer siz düşüncelerinizi rahatça ifade ediyorsanız, bir takım insanlar da sizi eleştirdikleri için cezaî müeyyidelerle karşı karşıya kalıyorlarsa, o zaman siz de özgür değilsiniz, demektir. Bu ilke sadece bilimin bir ilkesi, bilim yönteminin bir ilkesi kabul edilemez. Aynı zamanda ahlâkın da önemli ilkelerinden biridir.

Bu durumda sizlere sadece, Voltaire'i hatırlatmak durumdayız.

Selamlarımı yolluyorum, sağlık diliyorum, başarılar diliyorum.

19 Haziran 1991

İsmail Beşikçi

İSMAİL BESİKÇİ

BÜTÜN ESERLERİNİN YAYIMI SÜRÜYOR

**ORTADOĞU'DA
DEVLET TERÖRÜ**

**CUMHURİYET HALK
FIRKASI'NIN
TÜZÜĞÜ (1927)
VE KÜRT SORUNU**

BİLİM YÖNTEMİ

YURT KİTAP-YAYIN

İSMAİL BESİKÇİ

BÜTÜN ESERLERİNİN YAYIMI SÜRÜYOR

**TÜRK TARİH TEZİ
GÜNEŞ-DİL TEORİSİ
VE
KÜRT SORUNU**

**BAŞKALDIRININ
KOŞULLARI**

YURT KİTAP YAYIN

İSMAİL BESİKÇİ

BÜTÜN ESERLERİNİN YAYIMI SÜRÜYOR

**KÜRTLERİN
MECBURİ İSKÂNİ**

**Bilim Yöntemi,
Türkiye'deki Uygulama**

I

YURT KİTAP-YAYIN

İSMAİL BESİKÇİ

BÜTÜN ESERLERİNİN YAYIMI SÜRÜYOR

**DEVLETLERARASI
SÖMÜRGE
KÜRDİSTAN**

YURT KİTAP-YAYIN

